

udenrigs

Bag om BRIKS

*Den nye
stormagtskoncert*

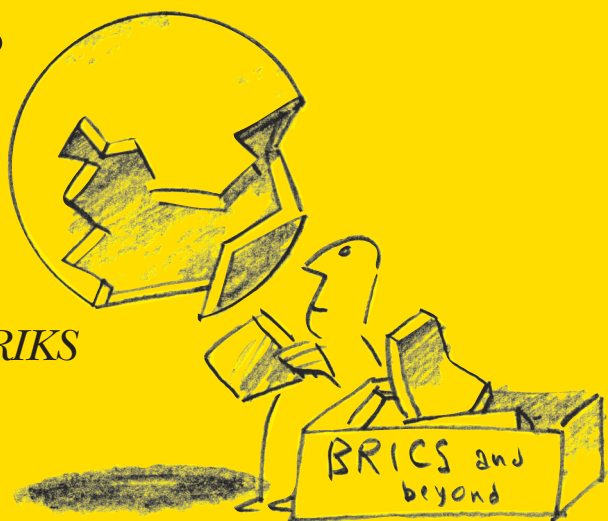
Brasilianske selvsmål

Rusland satser på BRIKS

Indien efter 2014

Kina bag kulissen

Sydafrikansk efternøler

Ron Pundak om *Tyve år efter Oslo*

Forholdet Iran-USA

Flygtningepres på Bulgarien

Tikkende miljøbombe i øst

Congo: Afrikas hjerte

3 · 2013

Verdenshavet og Frederiksholms Kanal: Viden er magt **2**
Noter i marginen: BRIKS in memoriam *Klaus Carsten Pedersen* **4**

TEMA

BRIKS – den nye stormagtskoncert *Mette Skak* **6**
Brasilianske selvmål bremser væksten *Svend Roed Nielsen* **17**
Rusland har mest på spil i BRIKS *Vibeke Sperling* **25**
Indien efter 2014 *Freddy Svane* **37**
Kinas økonomiske model ved vejs ende *Kim Rathcke Jensen* **44**
Beijing bag kulisserne *Jamil Anderlini* **49**
Kinas nye tobarns-politik *Jens-Peter Fage Madsen* **60**
Sydafrika i BRIKS: Den lille efternøler *Marianne S. Ulriksen* **69**

BAGGRUND

Tyve år efter Oslo *Ron Pundak* **76**
Forholdet Iran-USA er gidsel for magtkamp i Teheran *Ali Alfoneh* **87**
Syrere tester EU's solidaritet *Martin Selsøe Sørensen* **93**
Den tikkende miljøbombe i øst *Morten Hansen* **98**

LITTERATUR

Afrikas hjerte *Erik André Andersen* **108**
Bognoter **111**

INDEKS 119

BRIKS og os

Det Udenrigspolitiske Selskab besluttede sommeren 2012 at tilrettelægge en møderække om 'BRICS and beyond'. Vi bringer i dette nummer af Udenrigs nogle af de vigtigste indlæg. Ambassadør Svend Roed analyserer de problemer, Brasilien står over for, Jamil Anderline løfter sløret for det brutale magtspil bag Beijings kulisser, og ambassadør Freddy Svane giver sit bud på Indien efter 2014. Andre af artiklerne afspejler debatten om, hvorvidt BRIKS nu oplever sin svanesang eller kan genvinde rollen som et globalt økonomisk tog. BRIKS er blevet et fast begreb, men klubben har senest oplevet et fald fra det, som lignede økonomiske tinder med større eller mindre fald i væksten i alle landene, og det ser ud til at fortsætte i 2014.

Sammenlignet med de rigeste vestlige lande vil Kina og Indien stadig klare sig relativt bedre, trods lavere vækstrater, hvorimod Ruslands og Brasiliens økonomier ventes at vokse langsommere end Storbritanniens. Sydafrika ventes at nyde godt af, at ikke bare Kina, men også de øvrige BRIKS-lande har kastet sig ud i syd-afrikanske eventyr.

Tilbageslaget for BRIKS har betydet jagt på nye vækststjerner, så vi har fået begrebet MINT for Mexico, Indonesien, Nigeria og Tyrkiet.

MINT-akronymet er kun det sidste af en række forsøg på at finde en erstatning for BRIKS at hænge håb op på.

Når alle BRIKS lande nu oplever svagere vækst, er det nærliggende at tro, at det har en fælles årsag, men det er ikke tilfældet. BRIKS-landene er så forskellige, at det i sig selv sætter spørgsmålstegn ved organisationens bæredygtighed.

Tilbageslag i Kina og det øvrige BRIKS kan imidlertid være positivt for resten af verden. Lavere varepriser betyder højere realindkomst. Det kan øge købekraften og dæmpe krisen i leveomkostninger.

Og godt lyder det, at analytikere mener, at verdensøkonomien vender, her fem år efter at den globale finanskrise ramte. Verdensbanken forventer, at væksten tager fart igen i 2014, ledet af USA, Europa og Japan, men advarer om 'turbulens' fra et Kina i nedgang og amerikansk protektionisme.

Det blev sagt på BRIKS's seneste topmøde i Durban: "En ny orden dukker klart frem, økonomisk og politisk og afspejler virkeligheden i det 21. århundrede".

Alt tyder dog på, at den gamle orden også vil herske i 2014.

Redaktionen

Viden er magt

“Gentlemen læser ikke hinandens post”, sagde præsident Herbert Hoovers udenrigsminister, Henry Stimson, da han i 1929 nedlagde State Departments kontor for kryptoanalyse. Det var engang! En del år senere som forsvarsminister under anden verdenskrig ændrede Stimson holdning, og i dag er der ikke mange klassiske gentlemen tilbage.

Den teknologiske udvikling har gjort mulighederne for overvågning og aflytning nærmest ubegrænsede for de efterretningstjenester, der har ressourcerne. Derfor må budskabet i dag være: “Hvis man vil holde noget hemmeligt, skal man ikke fortælle det til nogen”. Hverken i telefon, på mail eller generelt i elektroniske medier.

Senest har Edward Snowdens afsløringer af det amerikanske NSA’s overvågning skabt stor opstandelse. Er det overraskende? Ja, måske nok omfanget, men ikke at det finder sted – heller ikke i forhold til allierede. For i international politik har stater ikke venner, men interesser. En efterretningstjenestes opgave er at forsyne statens ledelse med de bedst tænkelige informationer. Derfor ‘spionerer’ alle lande mod hinanden – også mod såkaldte ‘venner’.

Det er der ikke noget nyt i. Et illu-

strativt eksempel fra tiden før den teknologiske revolution er fra forhandlingerne om Storbritanniens medlemskab af EF, hvor den britiske efterretningstjeneste fra nabohuset borede mikrofoner ind i den franske London-ambassade for at få viden om den franske forhandlingsposition. Forskellen fra dengang og nu er blot, at metoderne er blevet mere raffinerede og kapaciteten større.

For Danmark har problemet flere aspekter. Danmarks efterretningsressourcer er meget mindre end stormagternes, og selv om vi i december 2012 fik Center for Cybersikkerhed under Forsvarets Efterretningstjeneste med øgede beføjelser, er det ikke givet, at det vil føre til større datasikkerhed. Der er tværtimod frygt for det modsatte.

En mulighed for at kompensere for den begrænsede kapacitet er udveksling af oplysninger med såvel allierede som stater, vi ikke nødvendigvis har interessefælleskab med på andre områder. En forudsætning for at få nyttige oplysninger er, at vi selv har noget at tilbyde, når tjenesterne ‘bytter glansbilleder’.

Men byttehandler kan være problematiske. Ægte og falske efterretninger kan bruges til politisk moti-

veret manipulation – også af samarbejdspartnere. (Tænk blot på spillet om de ikke-eksisterende masseødelæggelsesvåben i Irak!). Så det er afgørende, at det modtagende land har en tilstrækkelig faglig kapacitet til selvstændig vurdering af de udvekslede oplysninger.

Den officielle danske holdning til Edward Snowdens afsløringer har været ganske problematisk. Aflytningen af Angela Merkels mobiltelefon blev afvist som irrelevant for Danmark. Statsminister Helle Thorning-Schmidt sagde, at “jeg synes bare, at Danmark står i en anden situation, eftersom vi ikke har oplysninger, der giver anledning til at tro, at der har været ulovlige efterretningsaktiviteter i forhold til Danmark”. Sir Humphrey ville have betegnet det som en ‘modig’ udtalelse, da ingen kunne vide, hvad Snowden ellers havde i ærmet.

Og inden længe kom så også afsløringen af den amerikanske overvågning af COP 15. Men også den blev mødt med fornægtelse af stats-, justits- og forsvarsministeren. Således i justitsminister Karen Hækkerups formulering: “Jeg vil gerne slå fast, at PET ikke har grund til at tro, at amerikanske efterretningsaktiviteter på ulovlig vis er rettet mod Danmark eller danske interesser”. Det var helt utroværdigt. Hvis det var sandt, måtte det betyde, at de danske efterretningstjenester var i en ynkelig forfatning.

Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste sagde da også, at “på det generelle niveau skal man være opmærksom på, at efterretningsvirksomhed er et grundvilkår i relationerne mellem landene”. I klar tekst: Alle spionerer mod alle; også Danmark i det omfang vi formår.

På den baggrund var det ganske overraskende, at samme chef til *Politiken* også sagde, at selvom USA havde spioneret mod de andre deltagere på COP 15, så var spionagen ikke rettet mod Danmark. Det var en mærkelig udtalelse. Helst ville han givetvis i overensstemmelse med tjenestens tradition have nægtet at kommentere på sagen.

For bortset fra udtalelsens manglende troværdighed, så kunne den kun føre til nye spørgsmål om, hvorfra han vidste det, altså spørgsmål om FE's arbejdsmetoder. Venstres Karsten Lauritzen var således hurtigt ude med et krav om nærmere oplysninger, inden han blev kaldt til orden af sin partiledelse.

En nærliggende forklaring på FE-chefens problematiske udtalelse kunne være, at han fra højeste sted var blevet pålagt at komme regeringen til undsætning på denne lidet hensigtsmæssige måde. Hvis det er tilfældet, rejser det et ubehageligt spørgsmål om tjenestens politiske uafhængighed.

Navigator

BRIKS in memoriam

Da akronymet BRIK (Brasilien, Rusland, Indien og Kina, senere udvidet med Sydafrika til BRIKS) blev opfundet af en medarbejder i Goldman Sachs, fik det lynhurtigt en fremtrædende plads i diskussionen om verdens økonomiske tilstand og fremtid og magtforholdenes forskydning. Journalister og politikere tog det til sig med en blanding af frygt og forhåbning. Forestillingen var, at denne gruppe med næsten tre milliarder mennesker og høje vækstrater ville blive en dominerende magtfaktor; men at den også som et økonomisk lokomotiv ville redde den øvrige verden fra recession.

Forestillingen hvilede på et postulat og et gæt: At de fire, senere fem, lande faktisk udgør en gruppe, der kan agere samlet på basis af fælles interesser, og at deres økonomiers høje vækstrater faktisk ville fortsætte i den overskuelige fremtid.

Postulatet om en gruppe "likeminded" og samarbejdende lande er der uendelig lidt substans i. Kina har lange grænser til Rusland og Indien; men forholdet til begge er præget af gensidig mistillid på baggrund af en konfliktfyldt historie og kontroversielle grænsedragninger. Kina og Indien har verdens suverænt største

befolkninger, ca. 9 gange større end Ruslands, som til gengæld har verdens suverænt største areal. Kina styres af et monopolparti uden lovlige opposition, og Rusland styres af en autokratisk klike med rødder i sikkerhedstjensten. Brasilien, Indien og Sydafrika har til gengæld nogenlunde fungerende flerpartisystemer med lovlige opposition, en nogenlunde fri presse og dynamiske civilsamfund. Brasilien og Sydafrika er henholdsvis størst og mest udviklet i hver deres verdensdel. Ingen af dem har problemer med hinanden eller de tre øvrige.

Deres udenrigs- og sikkerhedspolitiske problemer og orientering er meget forskellige. De er ikke allierede, og der er ikke udsigt til at de bliver det. De er tilsyneladende kun enige om en ting, at USA ikke skal blive for dominerende.

Ingen af de fem spiller nogen særlig rolle for de øvriges økonomi, og med Kina som den markante undtagelse spiller de heller ikke nogen større rolle i verdensøkonomien. Økonomisk er de meget forskelligt udviklet. Målt i købekraft er den gennemsnitlige russer dobbelt så rig som den gennemsnitlige brasilianer, kineser og sydafrikaner, der

til gengæld er tre gange så velstillet som den gennemsnitlige inder; men gennemsnittene dækker over meget store indkomstforskelle i alle fem lande. Det *human development index*, som FN udarbejder, afspejler i nogen grad forskellene i købekraft, selv om en række andre faktorer også er indregnet. Det går fra 79 for Rusland til 55 for Indien (Danmark ligger på 90).

Verdensbanken udarbejder et *world governance index*, og her klarer de fem sig elendigt. Alle ligger i den dårligste halvdel af verdens lande med Rusland som klart dårligste af de fem. Så på nogle punkter ligner landene hinanden en del. Deres aktiemarkeder stagnerede i 2012 og faldt med gennemsnitligt 5 pct. i 2013, hvor resten af verden oplevede betydelige stigninger. De er alle særdeles korrupte, de er forholdsvis vanskelige at drive forretning i, deres fysiske og administrative infrastruktur er ineffektiv, de investerer for lidt i innovation og er bagud mht. internetbrug og bredbånd, og deres generelle konkurrenceevne er ikke høj.

Deres økonomiske interaktion med verdens øvrige lande afspejles i deres handel med varer og tjenester og i udenlandske investeringer i fx Kina og Kinas investeringer i udlandet. Kinas eksport udgjorde 9 pct. af verdens landes totale eksport til hverandre, Ruslands kun 2,5 pct. og

de andres mindre end det. Ruslands eksport af varer og tjenester er kun tre (3) gange større end Danmarks. Indiens er godt dobbelt så stor som Danmarks, Brasiliens lidt større og Sydafrikas meget mindre.

Så er der investeringerne. De folkerige hjemmemarkeder frister udenlandske firmaer til at etablere sig; men det er ikke let, som *The Economist* grundigt gør rede for i de seneste numre, og hjemtagning af eventuelle fortjenester kan være vanskelig. Af de fem lande foretager kun Kina betydelige direkte investeringer i andre lande. Fra de øvrige kan der typisk være tale om indskudskapital i eller køb af enkelte virksomheder eller infrastruktur i udlandet. Disse og mange flere oplysninger er hentet i *The Economist*, *Pocket World in Figures 2014*.

Så hvordan tør Goldman Sachs gætte på fortsat meget hurtig vækst og dominerende indflydelse i verden? Det tør de heller ikke længere; for vækstraterne er faldet over hele linjen, så nu trækker de i land, holder fortsat på Kina, som dog havde 7-8 pct. vækst i 2013, men dropper de øvrige.

Den smarte ørehænger BRIKS kan reduceres til det tørre, men mere realistiske K.

Klaus Carsten Pedersen er cand. polit og indtil den 31.08.13 Det Udenrigspolitiske Selskabs direktør.

BRIKS – den nye stormagtskoncert

Mette Skak

BRIKS er både en stærk stemme for vindernationaler i globaliseringen og en skrøbelig konstruktion, der trues af store modsætninger mellem konkurrerende alliancer – også inden for BRIKS selv

BRIK'erne – i nyere tid BRIKS – er efterhånden gledet ind i nudansk som betegnelse for de store vækstøkonomier, som alle bejler til i håbet om at gøre en god forretning. Forkortelsen BRIK blev søsat som investeringsplan tilbage i 2001 af finanshuset Goldman Sachs, der gerne ville udpege nye verdensøkonomiske vækstcentre for at overvinde mismodet efter terrorangrebet mod USA.

Følgelig begyndte Jim O'Neill, dengang chef for Goldman Sachs' global Economics Research, at gå de økonomiske nøgletal for Kina og andre meget folkerige økonomier efter i sømmene og sammenholde dem med nøgletal og fremskrivninger for de klassiske OECD-industriestormagter med USA i spidsen.

Herved nåede han frem til Brasilien, Rusland, Indien og Kina som sit

bud på klodens nye vækstlokomotiver og kaldte dem BRIK efter for bogstaverne på landene. Siden da er Sydafrika kommet til som S'et i BRIKS.

Nedenstående handler om BRIKS-landene og kun mere sporadisk om 'beyond' dvs. de sekundære vækstøkonomier som Indonesien, Sydkorea og Tyrkiet. Analysen går ind på BRIKS'ernes fællestræk, deres økonomiske svagheder og styrker samt den stormagtskoncert, de udgør. Derpå ser jeg på hver enkelt BRIKS og runder af med perspektiver for verdensordenen.

Da figuren på side 7 blev offentliggjort som strategisk konklusion for O'Neills BRIK-analyse blev den nærmest buh'et ud. Få gjorde sig klart, at denne prognose for de indeværende 50 år havde indregnet et fald i Kinas årlige tilvækst i BNP ned til

fem procent. Alligevel kunne O’Neill konkludere, at Kinas BNP ville overgå USA’s omkring 2040 – vel at mærke målt som samlet BNP, ikke BNP per indbygger. Den enkelte kineser må trods alt forventes at forblive gennemsnitligt langt fattigere end den gennemsnitlige amerikaner.

Hver bil ud for BRIK-aksen (‘y’ i koordinatsystemet) markerer, at den givne BRIK’s BNP i US \$ overhaler en af de gamle industrimagters ditto, mens x-aksen nederst angiver hvornår.

Den kinesiske ‘BNP-bil’ står til på egen hånd at overhale USA-bilen. Kinas folketal på langt over en milliard mennesker spillede ind, men

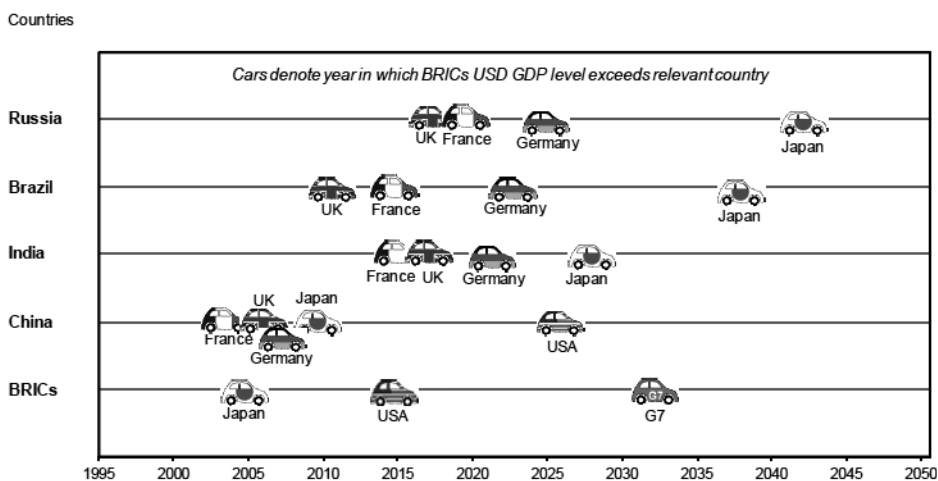
det gælder jo også Indien. Ja faktisk vil Indien snart overhale Kinas folketal og have en yngre, mere arbejdsduelig befolkning til den tid.

Hvis Indien formår at holde dampen oppe – et stort hvis – står Indien til at blive tredjestørste økonomi ved at overhale Japan. Brasilien og Rusland er heller ikke uinteressante, fordi de allerede nu er mellemindkomstlande, så deres fremgang giver efterspørgsel her og nu. For alle BRIK’erne var pointen hos O’Neill imidlertid, at deres middelklasser tæller mange millioner og vokser.

Voksende middelklasser

Følgelig hviler det økonomiske BRIK-

BRIK-lande overhaler G7

Kilde: GS Global ECS Research

koncept på et argument om *volumen* qua høje folketal i kombination med langvarigt høje vækstrater. Det udmøntes i voksende middelklasser. Det handler om store befolkningers enorme sammenlagte arbejdsevne og forbrug – nogle meget bogstavelige multiplikatoreffekter. Hertil kommer rigdom på naturressourcer og en industriel basis.

Selv om figuren med bilerne blot afspejler et enkelt nøgletal – samlet national produktionsevne – giver BNP ifølge kyndige folk som William Wohlforth en holdbar pejling af stormagtsuniverset ved på samme tid at afsløre stormagternes økonomiske formåen og deres militære potentialer, eftersom vi lever i en militær højteknologisk tidsalder.

Det springende punkt er selvfølgelig, om O'Neills fremskrivninger holder. Det er der mange, der tror, at dømme efter den omfattende internationale debat om Kinas opstigen, og hvad den betyder for verdensfreden og verdensordenen. Nogle kritikere peger på, at BRIKS' ernes udenrigshandelskvoter er lave sammenlignet med småstater som Danmark, der vejer forholdsvis meget i verdenshandlen. Omvendt er det interessante ved gruppen måske netop den hjemmemarkedsdynamik, den udviser, modsat det typiske billede i ulande.

Hertil kommer, at BRIK'erne lige som 'beyond'-landet Sydkorea gør sig gældende som investorer i oversøiske egne, og nogle af deres virk-

somheder er multinationale mastodonter. Kina sidder på verdens største valutareserver på 3,3 billioner \$. Rusland er nr. 5, Brasilien nr. 7 og Indien nr. 10 på ranglisten over lande, der er ved muffen.

Væksten løjet af

Det kan dog ikke skjules, at BRIKS'erne på det seneste har tabt pusten. Den årlige tilvækst i BNP er løjet kraftigt af, og O'Neill erklærer nu, at alene Kina står tilbage som den potente vækstøkonomi, man endelig ikke må undervurdere ('China Only BRIC Country Currently Worthy of the Title – O'Neill', *Wall Street Journal*, 23. Aug. 2013). Ikke desto mindre tager BRIKS form som storpolitisk gruppering trods den heterogenitet, der præger gruppen. Eksempelvis er der mærkbar spænding mellem Indien og Kina, idet de to asiatiske giganter lå i krig tilbage i 1962. Så det, der binder BRIKS sammen, er viljen til at udnytte globaliseringen gennem optagelse i WTO og kræve øget indflydelse i andre vigtige globale fora som den Internationale Valutafond.

Hertil kommer en vis fælles interesse i at værne om statens suverænitæt som modtræk til, når Vesten lægger op til militær indgriben i humanitære kriser. Alle BRIKS-lande søger at balancere mellem kapitalisme og statslig styring gennem statskapitalisme – fx statskontrollerede strategiske virksomheder. Men denne *Bei-*

jing consensus må ikke misforstås som kommunistisk planøkonomi.

Faren ved BRIKS-modellen er den korrupsion, den trækker med sig – værst i Rusland, men for dem alle et ustyrligt problem modsat situationen i de nordiske lande. Risikoen er, at de voksende, selvbevidste middelklasser ikke finder sig i, at penge havner i de forkerede lommer eller går til prestigeprojekter, mens hospitaler og offentlig transport forømmes.

En anden BRIKS-synd er den megen protektionisme trods åbningen mod verden udenfor. Ser man til gengæld på BRIKS'ernes styrkepositioner i verdensøkonomien, viser det sig, at deres langvarigt høje vækstrater handler om meget mere end evnen til at eksportere energi samt rå- og fødevarer. Kun Rusland falder helt igennem, som fremhævet af den britiske økonom og Ruslands-ekspert Julian Cooper. Han har beregnet de fire gamle BRIK'ers samt 'beyond-landet' Tyrkiets evne til teknologi- og videnstung eksport sat over for USA's eksportevne.

Cooper offentliggjorde sine tal tilbage i 2006, så om noget underdriver de, hvor skarpe BRIKS'erne og Tyrkiet er i dag i konkurrence med USA. Nok lå USA dengang i spidsen som førende eksportør af elektronik, men Kina overgik USA i eksport af computerudstyr, og Kina har siden da bevæget sig op i produktionskæden.

Kina var allerede i 2006 førende

eksportør af telekommunikationsudstyr, el-generatorer og møbler, mens Brasilien tog teten i eksport af traktorer, landbrugsmaskiner og forbrændingsmotorer. USA lå ganske vist forrest som rumfartsnation og eksportør af passagerfly. Men det var tæt forfulgt af Brasilien, der har salg af passagerfly – nej, ikke kaffe! – som sin mest indbringende forretning på verdensmarkedet. Brasiliens trumf hedder Embraer, et firma i klasse med Bombardier, Airbus og Boeing.

Den temmelig militære rum- og luftfartsteknologiske arv fra Sovjetunionen gjorde disse brancher til Ruslands trøst, ellers var Rusland typisk placeret som nummer sjok.

Indien godt med

Det tidligere ludfattige Indien var meget bedre med og i klasse med Tyrkiet som eksportør af traktorer og el-generatorer, hvortil kommer, at Indien bed førerhunden USA i haserne som eksportør af medicinalvarer, en videnstung industri. Læg hertil, at Indien er verdens største leverandør af computer software og har en lige så svimlende 'industri' af call centre, der servicerer hele den engelsktalende verden. Deraf tale-måden, at Kina er verdensøkonomiens fabrik, mens Indien er dens kontor.

Som antydte er Tyrkiet heller ikke at kimse ad. Tyrkiets trumfkort på opgørelsestidspunktet var person-

biler, idet scoren her langt overgik USA's. Tyrkiet var tillige stærk på traktorer, forbrændingsmotorer, computerudstyr og møbler.

Ganske sigende tænkte Cooper ikke på at sammenligne Sydafrikas eksportevne med USA's. Danmark har en større eksportomsætning på verdensmarkedet end Sydafrika. Landet har en eksportprofil, der minder om Ruslands med et stort islæt af råvarer, dog suppleret med konkurrencedygtige landbrugsvarer – fx vine! – samt motorkøretøjer og anden industriel eksport til nabolandene i Afrika.

Men som det senere vil fremgå er der store problemer i Sydafrika, og landet har ikke de gamle BRIK'ers demografiske slagkraft med sine 'kun' 48 mio. indbyggere mod Tyrkiets 73 mio. Jim O'Neill har aldrig haft Sydafrika med som 'beyond', hvorimod Indonesien med et folketal på 222 mio. står som nr. 4 efter Kina, Indien og USA, der scorer guld, sølv og bronze som verdens mest folkerige nationer. Så Sydafrikas optagelse i den eksklusive BRIK-klub var en ren politisk gestus; en åbning foranlediget af Kina som 'julegave' til så at sige hele Afrika 24. december 2010.

Man aner et bagvedliggende ønske om at pleje Kinas image i Afrika, som er blevet noget flosset af de kinesiske virksomheders og entreprenørers jagt på mineraler, jord osv.; en fremfærd, der ofte går ud over lokale produktioner og butikker.

Under alle omstændigheder handler det om at udnytte Sydafrikas bløde magt også som demokrati. Det kan afstive BRIKS-gruppen, når den bedriver såkaldt blød balancering – dvs. ikke-militær anti-amerikanisme – og søger at gøre sig til talerør for alle ulande. For det er i høj grad denne uhåndgribelige dynamik, der holder BRIKS'erne sammen som *stormagtskoncert* – det politologiske fagudtryk for spontant opstået, mere vedvarende samarbejde blandt stormagter.

I øvrigt deltager Sydafrika i endnu en koncert, nemlig IBSA – bestående af demokratierne Indien, Brasilien og Sydafrika – nok en mulig faktor bag Kinas frieri til Sydafrika. Det er et samarbejde, vi ikke hører meget om, men som længe har bundet de tre sammen fx i WTO-forhandlingerne. Muligvis vil IBSA vise sig mere robust end den trods alt heterogene BRIKS-koncert, derfor kunne Kinas BRIKS-initiativ handle om at tage gassen af IBSA-ballonen, mens tid er.

BRIKS' udviklingsbank

Her og nu må man tilkende BRIKS-koncerten storpolitisk slagkraft uanset de snævre grænser for interessefællesskabet. På det seneste ser man BRIKS bakke med at opbygge en udviklingsbank, hvad der både kan tolkes som blød balancering af den vestligt dominerede Verdensbank og som en vilje til at tage et medansvar

for at afhjælpe den globale fattigdom.

I sikkerhedspolitikken er billedet tilsvarende sammensat: dels er BRIKS'erne anført af Rusland og Kina fra deres sæder i FN's sikkerhedsråd på vagt, når talen falder på militær indgriben i urohærgede lande – dog gav de begge grønt lys i Mali – dels er BRIKS'erne med på selv at levere sikkerhed, når blot FN står bag. Således har Brasilien taget slæbet med at stabilisere Haiti, mens Indiens kvindelige politistyrker har hjulpet med at skabe ro i Liberia. Rusland bistår med at bekæmpe pirateri ud for Somalia, og i maj 2013 fulgte Kina op på al-Qaeda's hærgen i Mali ved for første gang at sende egentlige fredsbevarende styrker af sted på en FN-mission.

Brasilien

Det er blandt andet de sløje væksttal for Brasilien, der har fået O'Neill til at få kolde fødder over for sit eget BRIK-begreb.

Flere peger på, at Brasiliens boom toppede i 2010, hvor præsidentembedet skiftede fra den joviale Lula til den skrappe Dilma Rouseff, Brasiliens første kvindelige præsident. Men med udsigt til en årlig tilvækst i BNP på ca. 2,5 procent for 2013 sammenholdt med euro-områdets minusvækst skal Europa nu ikke pege fingre ad fodbold- og samba-stormagten, der også er en stormagt udi bioethanol.

I snart 40 år har Brasiliens biler

haft flex fuel-motorer, der frit veksler mellem benzin og bioethanol. I det hele taget er Brasilien et meget særligt BRIKS-land: på den ene side voldsom ulighed (en GINI-koefficient, der er langt værre end Indiens) og på den anden side en energisk indsats for at udrydde sult og fattigdom gennem det såkaldte *Bolsa Familia*-program.

På den ene side kriminalitet og mordrater, der ville gøre indtryk på Al Capone, på den anden side en livsglæde og et kulturliv, der gør, at mange drages mod Brasilien på samme måde, som folk drages mod USA. Forskerne tøver ikke med at tildele Brasilien blød magt – det stof, som ifølge Joseph Nye er lige så meget værd som atomraketter, hangarskibe, diamanter og olie, men som ikke kan købes.

Parallellen til USA kan ses af, at Brasilien som følge af eurokrisen er blevet en magnet for mange dynamiske unge arbejdsløse fra Sydeuropa. Brasilien er heller ikke ueffen som forskernation. Men Brasilien kan ikke tillade sig at hvile på laurbærrene. Det gav landets unge præsidenten og delstatsregeringerne en kraftig påmindelse om, da de gik på gaden i protest i 2013 – scenarier, der ledte tanken hen på uroen i Tyrkiet.

Apropos Tyrkiet vakte Brasilien opsigt for nogle år siden ved at trodse USA i dets Iran-politik i et parløb med Tyrkiet; det blev set som Ouverturen til en ny, barsk verdensorden.

Men selv om Brasilien soler sig i sit ry som afgørende vestlig pol i BRIKS-geopolitikken, hersker der megen skepsis over for især Kina under overfladen.

Nogle brasilianske politologer ønsker at sætte alt ind på IBSA, som Kina ikke sådan kan løbe om hjørner med. For nylig har Brasilien markeret sig med højlydte protester imod den amerikanske NSA-spionage mod landet. Rouseff aflyste resolut et planlagt besøg i USA, og parlamentet er på vej med en ny lov – *Marco Civil do Internet* – der gør beskyttelse med internetovervågning til en menneskeret. Det har forårsaget et interessant parløb med Tyskland om en FN-resolution herom. Brasiliens nationale stolthed og storpolitiske handlekraft skal man ikke kimse ad.

Rusland

Rusland er klart den rigeste BRIKS målt per indbygger (20-23.000\$), men samtidig det BRIKS-land, der blev hårdest ramt af den verdensøkonomiske krise 2008-2009 grundet landets overfølsomhed over for fald i olie- og gaspriserne.

Siden det bratte dyk i årlig tilvækst i BNP på næsten 8 pct. er væksten vendt tilbage, men slet ikke på det vante niveau. Og nu indvarsler de russiske myndigheder 10 magre år, alt imens Rusland skriger på investeringer i olie- og gasinfrastruktur, teknologi til virksomheder, lande-

veje at køre på osv. Landet er inde i en stagnation af dimensioner som i den sene sovjettid, skabt af manglende vilje til reformer og politisk forfald. Følgelig flygter russiske investeringer og hjerner ud af landet. På papiret klarer Rusland sig fint som investeringsmål, men man kan ikke stole på ejendomsretten i Rusland.

Rusland får altid den værste score blandt BRIKS'erne i *Transparency International's* årlige opgørelser af korruption. Det såkaldte *Global Peace Index* over hvilke lande, der er mest usikre at bo i placerer Rusland helt nede i klasse med det uhyggelige Nordkorea og det borgerkrigsramte Congo; et lavmål, som ingen af de andre BRIKS'er 'præsterer'. På området landeveje er Rusland vitterlig i klasse med Congo. Som i tsartiden beder Moskva-guvernøren embedsmændene tage hesten, når de skal ud i Moskva-regionens landdistrikter, og forholdene er værre længere ude i det enorme rige.

Hvis man skal tage Rusland i forsvaret over for de andre BRIKS-nationer, må man betænke Ruslands arktisk prægede geografi og klima som en formidabel hæmsko for landets iboende formåen. Talentmassen fejler ikke noget grundet russernes høje uddannelsesniveau og øvrige ressourcer. Men Rusland har altid sloges med manglen på isfri havne, hvorimod de andre BRIKS er mere eller mindre tropiske og råder over en perlerække af bekvemme havne, hvorfra deres varer udskibes.

Som det fremgik af Coopers opgørelse af de fire gamle BRIK'ers evne til teknologi- og videnstung eksport er det langt fra det eneste område, hvor Rusland skiller sig ud fra feltet i negativ forstand. Rusland forbliver en ganske usofistikeret økonomi.

Samtidig var Rusland først til at tage O'Neills BRIK-begreb til sig og slå mønt af det; det så man allerede under Putins koldkrigeriske optræden i München i 2007 (se *Udenrigs* nr. 1 · 2007).

Men Ruslands militære indgriben til fordel for udbryderrepublikkerne Sydossetien og Abkhasien i Georgien i 2008 gravede dybe grøfter mellem Rusland og Kina, ja i hele BRIKS-koncerten. Ligeledes blev Putins forsøg på at gøre BRIKS til et strategisk storpolitisk forum i samlet front mod Vesten i russiske mærkesager som Syrien tiet ihjel på BRIKS-topmødet i Durban i 2013.

Ruslands gøren og laden udstiller således, hvor skrøbelig en konstellation BRIKS er. For nok er Rusland omsider med i WTO og måske som den eneste BRIKS på vej ind i OECD. Men Putin kan ikke holde fokus på det; han klør på med sin Eurasiske Union som udbygning af den toldunion, som indtil nu kun består af Rusland, Hviderusland og Kasakhstan. Hvor gerne Putin vil have Ukraine med i den nye union afspejler konflikten mellem EU og Rusland.

I lighed med Rusland var det Sovjetunionens sammenbrud, der skub-

bede til Indien i 1991; før den tid var landet økonomisk set indadvendt. Men så åbnede Indien sig for globaliseringens kræfter og endte som software-supermagt trods en levestandard og en fattigdom af omfang som det samlede afrikanske kontinent.

Indien

Landet er kaotisk; en klassisk civilisation, der huser verdens største og mest kulørte filmindustri, og som sagt det eneste land med volumen til – måske! – med tiden at gøre Kina rangen stridig som Asiens turbolader.

Oven i hatten er Indien verdens største demokrati, der lever højt på netop de fattiges tiltro til demokratiet, og så er Indien sekulært. Ganske sigende er Forsvarets Efterretnings-tjeneste herhjemme mere optaget af Indiens strategiske fremdrift end Ruslands nærvær modsat de andre nordiske sikkerhedspolitiske miljøer. Teknologisk spiller Indien med musklerne over for sine asiatiske rivaler med sin nylige rumopsendelse mod Mars som fjerde nation på feltet efter USA, Rusland og Europa.

Blandt Indiens jordiske problemer kan nævnes den valutakrise, der ramte rupee'en og toppede 28. august 2013. Politisk kritiseres Indien for at være stivnet i gerontokrati – oldingevælde. Det er ikke godt for et land med en hær af unge underbeskæftigede, heraf uforholdsmæs-

sigt mange unge mænd som følge af, at årtiers fosterscanning har fået vordende forældre til at fravælge pigefostre. Det er den demografiske baggrund for de berygtede voldtægter, hvoraf en i december 2012 førte til massive protester i Indien og kampagner verden over. Selv om Indien stik modsat Kina yderst sjældent foretager henrettelser, endte denne sag i fire dødsdomme for at lægge låg på den folkelige vrede.

The Economist kritiserer Indien for protektionisme som en urimelighed, der rammer Indiens fattige som høje priser på basale varer. Så er der kastesystemet som et særskilt kapitel – officielt forbudt, men fastholdt i praksis. Analfabetisme er en anden svøbe som følger af et for elitært uddannelsessystem, ligesom Indien burde have langt flere industripladser end dem, man har nu.

Indien har imidlertid mange ægte entreprenører, innovative virksomheder og en talentmasse, der reelt kommer langt bedre til udfoldelse end den russiske talentmasse. Indien rummer såvel forurening i verdensklasse som vindmøllevirksomheder, der giver danske Vestas kamp til strengen. Den gamle kolonimagt Storbritannien må finde sig i, at kronjuveler som Jaguar og Land Rover er på indiske hænder.

Selv om Brasilien er langt væk, findes der fælles indisk-brasilianske virksomheder som fx busproducenten Tata-Marcopolo. Også på områderne olie, bioteknologi og bioetha-

nol samarbejder Brasilien og Indien. Karakteristisk nok var det den indiske premierminister og fagøkonom Manmohan Singh, der i 2010 formulerede en økonomisk vision for BRIKS'erne ud fra komparative fordele og det fremtidige behov for vedvarende energi. Nok er Indien den fattigste BRIKS, men det er en skarp kniv i skuffen.

Kina

Kina er den vækstøkonomi, som alle fabler om og med rette. Verdensbanken vurderer, at Kina i årene siden 1980 har løftet en halv milliard mennesker ud af fattigdommen svarende til, at alene Kina tegner sig for 90 pct. af den fattigdomsudryddelse, der finder sted verden over. Kina tyvstartede længe før de andre BRIKS'er. Landets gamle pragmatiske leder Deng Xiaoping gik og ventede i kulissen på, at biologien tog sig af tyrannen Mao Zedong i 1976. Så slog Deng til – i 1978 – med “de fire moderniseringer”, der langsomt, men sikkert åbnede Kina for kapitalisme og globalisering. Siden da er Kinas BNP vokset stejlt, og befolkningen har fået muligheder for en helt anden livsudfoldelse end den havde i det ‘Nordkorea i stor skala’, som Kina udgjorde under Mao.

Bagsiden af medaljen er skellet mellem land og by med rundt regnet 230 millioner migrantarbejdere i gråzonen, ligesom et-barns politik-

ken har skabt en eksplosiv kønsmæssig skævhed i stil med Indiens. Det har formentlig influeret på den beslutning, som den kinesiske ledelse traf på centralkomiteens tredje plenum i november 2013 om at tillade enebørn at få to børn, selv om det umiddelbare motiv er at øge den samlede arbejdsstyrke. Medierne anså dette plenum for knald eller fald for Kinas fremtid. Udfaldet blev, at markedet tillægges en ligefrem afgørende rolle dog uden, at man frigør sig fra statskapitalismen. Lenins gamle dogme om partiets ledende rolle er slet ikke til forhandling.

Men Kina har oprettet et nyt reform-tilsyn samt en pendant til USA's nationale sikkerhedsråd. Modsat den kolde krigs mønster af entydig konflikt mellem USA og Sovjetunionen hersker der dyb økonomisk interdependens mellem USA og Kina, det presser Kina i pragmatisk retning. Imens myldrer det frem med kinesiske entreprenører selv på oversøiske markeder som Afrika med interessekonflikter og brat opvågningen på begge sider til følge.

Som bekendt rækker Kinas interesser op mod Arktis, Kina er nu observatør i Arktisk Råd ligesom Indien og andre europæiske og asiatiske lande. Der er frygt for Kinas omgang med de sjældne jordarters metaller – de strategiske råvarer i vor tid – ligesom Kina beskyldes for at opbygge evne til cyberwar. Så man skal ikke være naiv, men forstå, at

Kina er inde i en art oplæring som stormagt. Kina skeler til de fredsommelige nordiske småstater og Tyskland som indenrigspolitiske rollemodeller, men måske ville ægte demokrati anspore til en endnu farligere, folkeligt drevet kinesisk nationalisme end den, man ser nu over for fx Japan.

Sydafrika

Måske Sydafrika med tiden vil vise sig at være den undertippede BRIKS. Indtil videre er landet præget af ikke bare stabil vækst, men også tårnhøj arbejdsløshed – omkring 25 procent – vold og korrupsion. Hvor landets første sorte præsident Nelson Mandela stod for en liberal værdipolitisk orientering af Sydafrika, er pendulet under de seneste præsidenter svinget over mod blød balancerende af Vesten, selv om man ikke skal undervurdere den demokratiske forankring af Sydafrika i storpolitikken via IBSA-koncerten.

Sydafrika afholdt et logistisk flot VM i fodbold i 2010. I Afrika skiller Sydafrika sig ud som et mellemindkomstland med et BNP per indbygger lidt under Brasiliens, men andre afrikanske vækstøkonomier begynder at hale ind, herunder den evige rival Nigeria.

Sydafrikas nyerhvervede status som BRIKS giver selvfølgelig blød magt.

BRIKS-topmødet i marts 2013 var henlagt til Durban; det vil måske gå

TEMA: BAG OM BRIKS

over i historien som koncertens mest handlekraftige i kraft af den nye udviklingsbank som fælles projekt. Interessant nok ser O'Neill heri en sag, hvor Sydafrika kunne udvise lederskab. Han anser landets veludviklede finansielle sektor og finansieringsekspertise for et trumfkort, der råber på at blive brugt på arbejdet med udviklingsprojekter til gavn for de fattige frænder mod nord. For hvis ikke Sydafrika rykker, så gør Nigeria, siger han. (Jim O'Neill: 'So what do the Brics countries want from their new development bank?', *Bloomberg view*, 8. Aug. 2013).

BRIKS og verdensordenen

Både økonomisk og storpolitisk vækker BRIKS-koncerten opsigt som vindernationer i globaliseringen og som delvise udfordrere af verdensordenen. Men kun delvis; den kolde krig er slut. Det betyder for Danmark, at det haster med udvikle en anderledes aktivisme inklusive en helhjertet europæisk-nordisk sikkerhedspolitisk orientering. Synspunktet udfoldes i mit bidrag 'The BRICS and Denmark: Economics and High Politics' til Hans Mouritzen and Nanna Hvidt (ed.) *Danish*

Foreign Policy Yearbook 2013. Vi må følge udviklingen i BRIKS'erne nøje og opfange de mange nuancer i deres sikkerhedspolitik.

BRIKS er både en betydelig og skrøbelig stormagtskoncert, der som andre koncerter holdes sammen af parternes bevidsthed om fællesskabets begrænsninger. Selv om Putin forsøgte at forcere samarbejdet i Durban, prøver BRIKS at holde sig til det, man kan enes om – at kræve mere global indflydelse (fx via G20, hvor alle fem er med) og om muligt opbygge blød magt som selvudnævnt fortaler for ulandene.

Det er tankevækkende, at selv vindernationen om udviklingsbanken genopliver Brasiliens frygt for Kina, og Indien får aldrig Kina med på sit ønske om sæde i FN's Sikkerhedsråd. Ligeledes kan det højt besungne strategiske partnerskab mellem Rusland og Kina ikke skjule, at de to autoritære BRIKS'er står ret isolerede. Sydafrika derimod har længe været inde i varmen i den konkurrerende IBSA-koncert, der forener de ganske potente ulandsdemokratier Indien, Brasilien og Sydafrika.

Mette Skak er lektor ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

Brasilianske selvmål bremser væksten

Svend Roed Nielsen

Brasiliens økonomiske vækst er gået i stå. Protektionisme og manglende reformer holder landet tilbage. Demonstrationerne i sommeren 2013 viser, at befolkningen ønsker forandringer. Spørgsmålet er, om regeringen er i stand til at levere

The Economist har haft to forsidebilleder med Brasilien som tema. Den første forside fra november 2009 viser Kristus-statuen i Rio de Janeiro stige lodret op som en raket symboliserende Brasiliens økonomiske og politiske optur i Lula-perioden 2003 til 2010. På den seneste forside fra september 2013 er samme 'raket-kristus' ude af kontrol på vej mod jorden.

De to forsider symboliserer det markante skift i omverdenens vurdering af Brasilien i løbet af kun 4 år. Så hvorfor denne nu langt mere kritiske holdning til Brasilien?

Den korte forklaring er, at der de sidste 6 år stort set ikke er gennemført nødvendige strukturændringer i det brasilianske samfund. Det mærkede man ikke så længe de globale økonomiske konjunkturer var gode.

Under krisen i 2008 var der efter de gode år finanspolitisk råderum til at iværksætte et massivt ekspansivt økonomisk program, så et øget internt forbrug hurtigt bragte Brasilien tilbage på vækstsåret med en vækst i 2010 på hele 7,5 pct.

Nu, hvor den globale lavkonjunktur har bidt sig fast og den internationale konkurrence strammes, hvor råvarepriser stagnerer eller falder, og rente- og lånebyrden stiger, så mærkes det, at det brasilianske samfund er stagneret, og at brasilianske virksomheder ikke er konkurrencedygtige på eksportmarkederne – selv ikke på det meget beskyttede hjemmemarked.

Samtidig har den nye store middelklasse, der nu udgør over halvdel af befolkningen, vænnet sig til stadig økonomisk og social frem-

gang og når denne udebliver, kommer kritikken.

Forventningerne til væksten i bruttonationalproduktet er næsten blevet halveret siden sommeren 2012 og ligger nu på 2,5 pct. for 2013 og kun 2 pct. for 2014. Meget tyder dog på, at disse forventninger endnu kan ligge i den høje ende. Lavvæksten er kombineret med høj inflation, der alene i år flere gange har overskredet regeringens inflationsloft på 6,5 pct. I et forsøg på at tæmme inflationen er nationalbanken begyndt igen at øge renten, hvilket vil kunne reducere væksten yderligere.

Regeringen prøver nu at styrke aktivitetsniveauet via finanspolitikken med øget offentligt forbrug og investeringer samt åbning af dele af infrastrukturområdet – havne, lufthavne, veje, jernbaner, sportsanlæg – for private investorer. Det finanspolitiske råderum er dog mere begrænset nu end tidligere pga. øgede interne underskud.

Protektionismens pris

Eksternt er der et stærkt stigende betalingsbalanceunderskud pga. stagnerende eksport især for industriprodukter og fortsat stigende import. Regeringens svar på det stigende underskud har været en stribe af protektionistiske tiltag med højere toldsatser, eksport- og andre subsidier, antidumping-sager og øget krav om lokal medproduktion. Hertil

kommer en tendens mod stadig stigende statslig intervention og regulering af markedet, hvilket har skabt usikkerhed og mistillid hos inden- og udenlandske private investorer.

Der er imidlertid nu en stærk bevægelse hos de store erhvervsorganisationer for, at Brasilien i stedet for fortsat protektionistisk og statsdirigeret økonomisk politik bør indgå bilaterale handelsaftaler, som stort set alle andre lande nu gør. Det er især den hastige udvikling af 'The Pacific Alliance', dvs. frihandelssamarbejdet mellem Mexico, Colombia, Peru og Chile samt EU-USA, der har fået brasiliansk erhvervsliv til at føle sig ladt tilbage med udsigt til reduceret global markedsadgang.

Regeringen har hidtil følt sig bundet af handelssamarbejdet i MERCOSUR mht. forhandling af frihandelsaftaler – fx med EU. Medlemskredsen er her Argentina, Paraguay, Uruguay og Brasilien og nu udvidet med Venezuela og snart Bolivia. Med undtagelse af Uruguay er det er ikke just frihandelsorienterede lande, og det bliver svært at få en samlet aftale med EU på plads.

Dilma-regeringen står over for det politisk vanskelige valg enten at gå foran og forhandle med EU sammen med de Mercosur-lande, der er klar nu, og lade det være op til de øvrige medlemslande at følge efter, når de måtte ønske det – eller alternativt at vente på det langsomste skib i konvojen. Det tyder nu på, at Brasilien er klar til at gå videre i for-

handlingerne uden at vente på det langsomske skib, som er Argentina.

En sådan mere frihandelsorienteret politik kan medvirke til at presse brasilianske virksomheder og hele det brasilianske samfund til at blive mindre statslig styret og bureaukratisk samt mere effektivt og konkurrencedygtigt, hvilket er nødvendigt hvis en holdbar højere vækst skal nås.

Samtidig er det helt nødvendigt, at Dilma-regeringen aktivt tager fat på at fjerne de mange barrierer, der gør det så vanskeligt at drive virksomhed i Brasilien på konkurrencedygtige vilkår. Der er behov for dybtgående reformer for at få et mere fleksibelt arbejdsmarked, et forenklet skattesystem, en forbedret infrastruktur, pensionsreform, effektiviseret og mindre korrump offentlig administration og bedre uddannelse især på folkeskoleniveau og det faglige område.

Et tilsandet politisk system

Der er imidlertid stigende tvivl om, hvorvidt det er muligt for Dilma-regeringen at levere disse reformer. På papiret har hun et solidt flertal i begge parlamentets kamre, men når det kommer til at gennemføre reformer, der virkelig bider, så smuldrer hendes flertal, og selv de alliancepartier, der har ministre i regeringen, kan stemme imod regeringens egne forslag.

Der er nu 29 partier i parlamentet

og flere på vej. Regeringens 39 ministre kommer fra 8 forskellige partier, og yderligere 8 indgår i den komplicerede regeringsalliance. Hertil kommer, at de enkelte parlamentarikere har ringe loyalitet over for deres parti og tænker mere på egen valgkreds, venner samt personlig karriere og økonomi. Det er et politisk system og en kultur, der ikke udmærker sig ved handlekraft.

Tvivlen retter sig derfor ikke kun mod Dilma-regeringens evner til at lede og reformere, men mange stiller spørgsmålstegn ved, om Brasilien – med det nuværende demokratiske politiske system og kultur – evner at gennemføre de vidtgående reformer, som nu virkelig bremser landets økonomiske og sociale udvikling.

Der er i befolkningen en stor og stigende mistillid til ikke blot regeringen, men til hele det politiske system – det viser både undersøgelser og de store demonstrationer i juni måned 2013 (se *Udenrigs* 2·2013, side 78. Red.). Kan et demokrati som det brasilianske kun levere virkelige reformer når landet – som i 1990'erne under præsident Cardoso – er så tæt på den økonomiske afgrund, at der ikke er nogen vej uden om at reformere. Det er muligt, men der er ikke udsigt til, at Brasilien kommer i en sådan krisesituation i nærmeste fremtid.

Selv uden reformer kan Brasilien – i kraft af de enorme råstofressourcer, stor og effektiv landbrugspro-

duktion, en relativ ung befolkning og fortsat betydelige udenlandske investeringer – i mange år frem uden tvivl levere en vækst på 2-2,5 pct. Dette er jo ikke et krisescenario, men det betyder, at Brasilien ikke virkelig udnytter sit økonomiske potentiale. Med en gennemførelse af de nødvendige strukturreformer vil det givet være muligt at løfte landets økonomiske vækst op på det dobbelte af det nuværende.

Får Brasilien ikke den højere vækst nu, risikerer man, at landet så at sige bliver gammelt, inden det bliver rigt. Byrden af en gradvis ældre befolkning kan allerede mærkes, og om mindre end 10 år vil man se et stærkt fald i antal personer i den produktive alder.

Man kan næsten misunde Kinas evne til – som vi så det ved kommunistpartiets plenarforsamling 9-12 november 2013 – at udstikke et gennemgribende reformprogram, som så er det, der styrer udviklingen i en årrække frem – men det er jo ikke en demokratisk proces i vor forstand.

Demonstrationer for reformer

Er der så håb om en mere effektiv demokratisk ledelse af Brasilien fremover? Det var det demonstrationerne i juni 2013 krævede. Det var en beskeden forhøjelse på bus- og metrobilletterne i Sao Paulo på ca. 50 øre, der var dråben, som fik bægret til at flyde over og starte de

største folkelige demonstrationer i Brasilien siden 1992 – denne gang organiseret via de sociale medier uden lederskab af etablerede politiske partier eller organisationer. Millioner af brasilianere var i juni måned på gaderne, og kravene koncentrerede sig om at få bedre offentlig service for skattekronerne mht. uddannelse, sundhed, transport, mindre korrupsion samt et mere repræsentativt og effektivt politisk system.

Det var et meget bredt udsnit af den brasilianske befolkning, der deltog i demonstrationerne, og mere end 2/3 af befolkningen støttede de demonstrerende. Det var ikke mindst den nye store middelklasse, der havde fået nok af at betale – direkte eller indirekte – mere end en 1/3 af deres beskedne løn i skat uden rigtig at få noget igen fra det offentlige.

Denne befolkningsgruppe har i de seneste år oplevet, at en stigende inflation udhuler lønnen, og lavvækst skaber nu risiko for arbejdsløshed. Hver dag må de bruge timer i bilkøer, overfyldte metro-tog og gamle busser samt leve med dårlige offentlige skoler og hospitaler.

Samtidig har de etablerede politikere – uden forståelse for de virkelige behov i befolkningen – travlt med at bygge luksus-sportsanlæg til VM i fodbold 2014 og OL i 2016, anlæg som oven i købet pga. af korrupsion og dårlig administration ofte bliver langt dyrere end beregnet. Den nye store middelklasse har væn-

net sig til fremgang, og nu vil de have mere og bedre service samt repræsentative og ordentlige politikerne. De ellers så tålmodige brasilianere har endelig fået nok.

Demonstranterne bliver hørt

Demonstrationerne har været rettet mod alle etablerede politiske partier, fagforeninger og organisationer. Præsident Dilma og hendes regering har dog været dem, der især har stået for skud, og hvis popularitet er faldet mest, siden demonstrationer tog til i styrke. Demonstrationerne var uventede for alle, og politikerne kappes lige nu om på god populistisk vis om at overgå hinanden i løfter om at opfylde kravene fra de demonstrerende. Allerede nu er stigningen i buspriserne ophævet, en række love fremsat og visse vedtaget til styrket bekæmpelse af korrupsion, og der er pres på gennemførelse af nye infrastrukturinvesteringer bl.a. ved øget privatisering.

Dilma præsenterede hurtigt et reformprogram, der indeholder tiltag for styrket ansvarlighed i anvendelsen af offentlige midler, lavere inflation, forbedring af offentlige transport, samt allokering af op til 10 pct. af bruttonationalproduktet til såvel uddannelse som til sundhed, hvilket er betydelig over OECD-gennemsnittet, og hvis det gennemføres, vil øge det statslige budgetunderskud yderligere.

Kongressen har nu nedsat en ar-

bejdsgruppe, der skal udarbejde et program til reform af det politiske system, som efter vedtagelse i kongressen efterfølgende vil blive lagt ud til en vejledende folkeafstemning. De ændringer af det politiske system, der så bliver vedtaget, vil dog først træde i kraft til kommunalvalget i 2016.

Dilma og Arbejderpartiets kamp mod de øvrige politiske partier i kongressen handler om at fremstå som den part, der kan give brasilianerne politiske reformer og fortsat social og økonomisk fremgang. Udfaldet af den kamp vil have stor betydning for udfaldet af næste års præsidentvalg.

På nuværende tidspunkt har alle etablerede politiske partier og organisationer tabt anseelse i opinionens øjne. Med mindre Dilma og Arbejderpartiet får vendt den politiske situation, er der nu for første gang en vis – om end begrænset – risiko for, at hun taber præsidentvalget i oktober 2014. Hvis meningsmålingerne forværres, kan Arbejderpartiets løsning meget vel være at opstille Dilmas forgænger, tidligere præsident Lula, der klart er den mest populære politiker i Brasilien.

Svækket brasiliansk udenrigspolitik

Hvordan påvirker de indenrigspolitiske problemer Brasiliens udenrigspolitik?

Præsident Lula fik især i sin anden valgperiode fra 2006 til 2010 vir-

kelig sat Brasilien på verdenskortet. Landet blev en rollemodel for økonomisk udvikling, der kombinerede pæn høj, stabil vækst med en social omfordeling, der reducerede uligheden i samfundet og løftede den fattigste del af befolkningen op på et mere acceptabelt indkomstniveau.

Lula deltog aktivt i udenrigspolitikens formulering og udførelse bl.a. ved utallige rejser, hvor han takket være sine helt unikke evner til at skabe menneskelige kontakter fik et globalt netværk – det på trods af, at han ikke mestre noget udenlandsk sprog – og nogle mener knapt det portugisiske.

Med Dilma er vi i en anden verden. De økonomiske problemer og den indenrigspolitiske forstening betyder, at Brasilien ikke på samme måde nu ses som rollemodel. Hertil kommer, at Dilma ikke selv interesserer sig synderligt for udenrigspolitik, og når hun endelig har udenrigspolitiske møder, er hun tilbøjelig til at tale mere end at lytte og tale i en meget belærende form. Det er ikke den model, der giver netværk og nye partnere – heller ikke i udenrigspolitik, hvor hun som i indenrigspolitikken nok kan få en vis respekt, men ingen venner.

Endelig har Brasilien også behov for strukturreformer på det udenrigspolitiske område. Landet har reelt to udenrigsministerier dels det formelle udenrigsministerium, *Itamaraty*, der traditionen tro ledes af en udenrigsminister, der er en dyg-

tig karriere diplomat – nu Luiz Alberto Figueiredo, men som ikke har nogen partipolitisk base og magt. Itamaraty har en stor og teknisk dygtig stab, der dog arbejder meget traditionelt med stærke hierarkier, rekruttering af personer fra de højeste indkomstlag uden erfaringer fra andre arbejdsområder og med fokus på traditionelle diplomatiske spil og processer uden stærke ambitioner om indsats inden for økonomisk diplomati eller på fokus på konkrete mål.

Det andet ‘udenrigsministerium’ består af er en lille gruppe personer omkring præsident Dilma ledet af professor Marcus Aurelio Garcia, der er tæt knyttet til PT, og som deler PT’s traditionelle, meget socialistiske idealer for en alternativ udenrigspolitik imod primært USA. Hovedmålene er et stærkere regionalt samarbejde, især mellem Mercosur og Alba-landene, med Brasilien som det ledende land, et stærkere syd-syd samarbejde og en styrkelse af BRIKS og IBAS-samarbejdet.

Det er denne mere ideologiske udenrigspolitik, der under Dilma har fået overtaget, når kursen lægges og prioriteterne sættes. Den har bl.a. resulteret i hårde angreb på USA i aflytningssagen med krav om undskyldning, og da den ikke kom en prompte aflysning af det forestående statsbesøg. Over for EU har der været kritik af håndteringen af den økonomiske krise, som man mener har haft unødigt negative

konsekvenser for Brasilien, og hvor Dilma forsøgte – men her uden held at belære Merkel om økonomisk politik i euro-området.

På det handelspolitiske område har den ideologiske PT-politik som nævnt ført til mere brasiliansk protektionisme samt inddragelse af de protektionistiske ALBA-lande som Venezuela og Bolivia i Mercosur-samarbejdet. Først efter hårdt pres fra erhvervslivet er der nu en vis erkendelse af, at Brasilien med denne politik risikere at blive handelspolitisk isoleret.

Udfordringerne

En af konsekvenserne af udenrigspolitikken under Dilma-regeringen har været, at det ikke har været let at tage og gennemføre udenrigspolitiske initiativer sammen med Brasilien eller gå i alliance med dem. Det gælder for Danmark, men det gælder for alle OECD-landene. Der er en klar prioritet for først at udvikle samarbejdet med andre lande.

Inden for BRIK-samarbejdet er Brasilien meget mere interesseret i at udvikle og styrke samarbejdet på en række områder, herunder oprettelse af en 'BRIKS Udviklingsbank', fælles valutareserve, fælles sekretariat samt øget konsultation ikke mindst i FN-regi.

Der er dog spændinger i forhold til Kina, der sjældent lytter til Brasilien, og som er en ubehagelig konkurrent inden for industrivare-områ-

det, men samtidig hovedaftager af brasilianske råvarer og landbrugsprodukter. Relationerne med Putins Rusland er ikke kommet længere end til samarbejde på våbenområdet. Brasilien satser derfor primært på at udvikle samarbejdet mellem de tre demokratiske lande Indien, Sydafrika og Brasilien inden for IBAS.

Danmarks samarbejde med Brasilien har inden for det økonomiske/kommercielle område givet gode resultater trods de mange barrierer. Stadig flere danske virksomheder etablerer sig i Brasilien, og der er nu ca. 110 mod kun 90 for to år siden. Der er også øgede investeringer fra de danske firmaer, der allerede er på markedet. Samtidig med dette har dansk eksport klaret sig rigtig flot med stigninger på ca. 45 pct. i både 2010 og 2011 samt 27 pct. i 2012, og vareeksporten var i 2012 på ca. 5,9 mia. DKK. Danmark er også en stor eksportør af tjenesteydelser – især skibsfart på hele 5.4 mia DKK i 2012 og 33 pct. over niveauet for 2011. Danske virksomheder har ikke blot taget del i den øgede brasilianske importvækst, men har taget betydelige markedsandele i de senere år.

Den lave vækst på vore traditionelle eksportmarkeder i Europa, har været et stort incitament for danske virksomheder til at nå ud på nye markeder, og her har Brasilien været et godt bud. Spørgsmålet er nu, om det fortsatte ret lave vækstniveau

TEMA: BAG OM BRIKS

i de kommende år på kun omkring 2 pct. kan fastholde de store danske eksportstigninger, eller om vi må erkende, at festen er ved at være ovre, og at vi nu skal vænne os til en lavere eksportvækst. De seneste tal for 2013 tyder på dette.

På det uddannelsesmæssige og videnskabelige område er der også gode resultater, hvor stort set alle danske universiteter og mange private firmaer deltager både i udvekslingen af studerende, professorer og i gennemførelse af fælles forskningsprojekter med brasilianske universiteter.

På det mere traditionelle udenrigspolitiske område har det været vanskeligere for Danmark som for

andre europæiske lande at omsætte de gode intentioner i konkrete samarbejdsaktiviteter og fælles initiativer. Der er en styrket udenrigspolitisk dialog, men det tager tid mht. at udvikle et tættere samarbejde, og frem til præsident- og kongresvalgene i oktober 2014 vil Dilma-regeringen mere end nogensinde skulle koncentrere sig om de hjemlige økonomiske og sociale udfordringer.

Svend Roed Nielsen er Danmarks Ambassadør i Brasilien. I august 2012 holdt han det første foredrag i Det Udenrigspolitiske Selskabs foredragsrække 'BRICS and beyond'.

Rusland har mest på spil i BRIKS

Vibeke Sperling

Rusland har ikke samme alternativer til BRIKS som andre medlemmer af klubben og satser måske for meget på BRIKS som vigtig brik til fremme af Moskvas geopolitiske interesser. Stagnationen i russisk økonomi og førerrolle med korrupsion og kapitalflugt gør det til en tvivlsom partner

Hører Rusland egentlig med i BRIKS-klubben som et vækstland, der er særligt interessant for investorer? Det spørgsmål er rejst i samme tempo, som stagnationstendenser er sat ind i russisk økonomi og investeringslysten er aftaget både blandt internationale og russiske investorer.

Pessimismen er ikke gået den russiske regering forbi. Økonomiministeren sænkede i begyndelsen af december 2013 ministeriets forventninger til den økonomiske vækst i 2014, og flere andre økonomer advarede om, at stagnationen havde bidt sig fast.

BNP vil vokse 2,5 procent i 2014 og 2,8 i 2015, hvor tidligere forudsigelser har ligget en del højere, sagde økonomiminister Aleksej Ulju-

kajev til nyhedsbureauet *Interfax*.

Økonomien stagnerede i 2013, hvor den økonomiske vækst ventes at lande på 1,4 procent, den laveste vækst på noget tidspunkt i Vladimir Putins tid som præsident. Økonomien skrumpede med hele 7,9 procent i 2009, mens Putin var ministerpræsident og Dmitrij Medvedev præsident. Det store fald kom i kølvandet på den globale krise, som ramte Rusland særlig hårdt.

“Stagnationen vil fortsætte i økonomien i 2014”, sagde Uljukajev under Verdenshandelsorganisationen, WTO’s topmøde på Bali i november 2013.

I et interview til den statsstyrede tv-station *Kanal Et* sagde økonomiministeren dengang, at “Ruslands

økonomiske model igennem det sidste årti”, hvor landet oplevede relativ velstand på ryggen af stigende oliepriser, “nu er udtømt”.

Rusland havde en gennemsnitlig årlig vækst på syv procent i årene 2000 til 2008. Efter det store tilbageslag i 2009 gik det igen fremad, men væksten blev dæmpet fra 4,3 procent i 2011 til 3,4 i 2012. Medved prøvede at tale situationen op. “Ruslands økonomi har det ikke værre end andre landes” og der er ikke meget at gøre ved det, “så længe verdensøkonomien forsætter sin nedgang”, sagde ministerpræsidenten i sit årlige tv-interview om rigets tilstand. Han talte om “en vis vækst, men mindre end planlagt”. Så heller ikke nogen særlig optimistisk melding fra regeringschefen.

Taber pusten

Rusland har hårdt brug for BRIKS, hvad enten klubben er en reel magtfaktor i det internationale spil eller mere et symbol. Kommentator ved CNN Jason Miks skriver: “På baggrund af BRIKS’ oprindelse og løse organisation kan den anklages for at være en Potemkin-landsby. Selvfølgelig ved Rusland, der opfandt denne landsby, hvordan man bruger en sådan i praksis og symbolsk. Derfor sætter Rusland overordentlig stor pris på sit medlemskab af BRIKS og ønsker at uddybe samarbejdet, selv om den økonomiske dynamik bag det oprindelige koncept er begyndt

at tabe pusten”.

Rusland er sig meget bevidst, at BRIKS kan bruges til at styrke vækstmarkeder, der ikke tidligere har haft magt til at bestemme reglerne for global handel. “Rusland mangler den økonomiske styrke til at revidere det forhold, så det har brug for BRIKS til at ændre reglerne – eller i det mindste skabe alternative institutioner, som kan komme uden om disse regler”, skriver Jason Miks.

Rusland presser blandt andet på for realisering af planerne om en BRIKS udviklingsbank til at støtte for vækstøkonomier i krisetider og til at finansiere større infrastrukturprojekter. Ruslands finansminister, Anton Siluanov, sagde til journalister på G-20 mødet i Washington i begyndelsen af oktober, at der vil blive truffet “en endelig beslutning” om bankplanerne på klubbens næste topmøde i Fortealeza i Brasilien i marts 2014.

BRIKS ønsker også – med stærk russisk støtte – at skabe sit eget kreditvurderingssystem og dermed bryde vestlige kreditvurderingsinstitutioners monopol på at vurdere mulige projekter. Der er således tegn på, at den nu løst organiserede klub kan blive til mere end en diskussionsklub.

BRIKS’ betydning for Rusland kan i praksis koges ned til at give landet større geopolitisk styrke. Det er lykkedes for Rusland at spille en ledende rolle omkring Syrien og forhindre et amerikansk ledet angreb på

Assads regime, men på det økonomiske plan står Rusland svækket efter nogle år med stor vækst efterfulgt af tilbagegang og stagnation. Vladimir Putins udenrigspolitik baseres på grundprincippet, at intet land eller nogen international organisation har ret til at blande sig i et andet lands interne anliggende. Det princip deles i det store og hele af de andre BRIKS-lande. Der er også konsensus i BRIKS om den russiske vision om en multipolær verden, der kan bryde USA's monopol.

Fra Ruslands perspektiv forbliver BRIKS en yderst værdifuld konstruktion, der allerede har produceret mærkbare resultater. Ruslands problem var og er imidlertid, at det tror for meget på BRIKS, som Moskva ønsker at give en mere institutionel struktur. Op til BRIKS topmødet i Durban i år talte Putin for at omforme gruppen fra et forum for dialog til en "fuldt udfoldet strategisk samarbejds mekanisme, der gør det muligt for os at søge fælles løsninger på nøgleproblemer i global politik". Dertil er der endnu langt.

Rusland odd-man out

Ved siden af alt det, som forener BRIKS, er der mindst lige så meget, som splitter klubben som dybe historiske fjendskaber, forskellige politiske systemer, ulige økonomiske ressourcer og teknologiske udviklinger. Rusland er af mange analytikere kaldt "the odd-man out" i BRIKS på

grund af landets mere traditionelle og gammeldags økonomi baseret på råstofudvinding og -eksport i modsætning til andre BRIKS-landes økonomiske fornyelse og fremskredne high-tech produktion. Men alle BRIKS-landene står over for større økonomiske udfordringer, som i sig selv kan undergrave klubben.

Kina forbliver nøglespilleren. Som verdens næststørste økonomi har det dybest set ikke det store behov for BRIKS og kan forlade projektet uden problemer. Brasilien, Indien og Sydafrika kan også nemt overleve, hvis BRIKS forsvinder. De har en organisation at falde tilbage på, IBSA Dialog Forum. IBSA er et samarbejde mellem Indien, Brasilien og Sydafrika til fremme af forståelsen mellem de tre kontinenter, Afrika, Asien og Sydamerika, og samarbejde inden for handel, kultur og forsvar. IBSA spiller en stadig vigtigere rolle i de tre landes udenrigspolitik. Rusland har ikke et lignende alternativ.

Den eksisterende toldunion med Kasakhstan og Hviderusland, som Putin vil gøre til en Eurasisk Union, er reelt ikke kommet fra start. Det lykkedes Rusland at få Ukraine til – i hvert fald midlertidigt – at trække sig tilbage fra en associeringsaftale med EU, men der er i hvert fald ikke endnu tegn på, at Ukraine tilslutter sig Putins union. Og uden Ukraine ventes den ikke at blive til meget. Armenien er banket væk fra EU og ind i toldunionen, men det et Ukraine, som tæller for Putins

Rusland.

Post-BRIKS verden

Verden kan meget vel være på vej ind i en post-BRIKS virkelighed med den dalende interesse blandt investorer i vækstmarkeder. Men selv om det er tilfældet, er det sikkert for tidligt at afskrive BRIKS, for klubben er ophørt med at være kun en samling af forskelligartede lande. Og klubben giver især Rusland en vigtig platform, der støtter landets bredere geostrategiske interesser.

Men båndene til de andre er i bedste fald skrøbelige for Rusland. Hvis det skubber for hårdt på for dybere integration, kan BRIKS falde fra hinanden, og Rusland stå uden noget til erstatning.

Men Rusland har faktisk vist større fremskridt, når det gælder forbedring af investeringsklimaet end mange andre vækstøkonomier, viser årsrapporten fra Verdensbanken, hvor Rusland er nummer 92 af 189 lande og nu mellem Barbados og Serbien (Verdensbanken: 2014 *Doing Business Report*). I rapporten for 2013 var Rusland på plads nummer 112 og viser således større fremskridt på dette felt end andre BRIKS lande, men jo også fra en meget lav placering.

Men der er meget af indhente, da Rusland i 2013 havde den svageste økonomiske vækst siden 2009. Få timer efter Putins indsættelse til endnu en præsidentperiode i maj 2012

beordrede han regeringen til at fremme Ruslands 'plads i rangordenen til nummer 20 i 2018'. Der er jo langt fra den nuværende plads! Ud over at øge arbejdsproduktiviteten beordrede han også skabelse af 25 millioner nye kvalificerede job.

"At forbedre investeringsklimaet er en topprioritet for russiske myndigheder", sagde Augusto Lopez-Claros, direktør for Global Indicators and Analysis ved Verdensbanken, i en udtalelse, der fulgte med bankens årsrapport. Den henviste blandt andet til, at lokale entreprenører ser resultater. "Verdens største energiekseportør viste de største forbedringer globalt, når det gælder lettelse af adgang til elektricitet", ifølge Verdensbanken. Rusland reducerede samtidig tiden for at få en ny tilslutning til elektricitetsnettet med over 40 procent og reducerede omkostningen med næsten 80 procent, ifølge Verdensbanken. Rusland gjorde det også lettere at få byggetilladelser og reducerede tiden til registrering af nye byggeprojekter.

Det er nu lettere at drive forretning i Rusland end i Kina, ifølge Verdensbankens årsrapport, men det synes endnu ikke at have trukket så mange flere investorer til, som Rusland har behov for.

Når det gælder højere uddannelser, halter Rusland stadig efter andre BRIKS-lande. I en rangordning offentliggjort i begyndelsen af december 2013 af de ti bedste universi-

teter i vækstøkonomierne kom Beijings Universitet først med 65 point ud af 100, Tsinghua Universitet, også i Kina, nummer to med 63,5 point i *The Times Higher Education BRICS & Emerging Economies rankings for 2014*. Cape Town Universitet i Sydafrika kom på tredjepladsen med 50,5 point. Moskvas Statsuniversitet fik 41,1 point og kom lige med på plads nummer 10 af de bedste højere uddannelsesinstitutioner i BRIKS landene.

BRIKS lande arbejder nu på at skabe et 'nyt internet', skrev den indiske avis *The Hindu* i oktober og rapporterede, at Brasilien var i færd med at bygge et 'BRICS-kabelnet', en lukket netforbindelse mellem Brasilien, Sydafrika, Indien, Kina og Rusland. Det vil blive et af de mest ambitiøse internetprojekter nogensinde, som støttes varmt af Rusland.

Afsløringerne om den amerikanske efterretningstjeneste NSA's aflytninger har afstedkommet en ny aktivitet i BRIKS. Mens Tyskland og andre lande prøver at skabe et sikkert cyperspace imod NSA's spionage baseret på den eksisterende infrastruktur, arbejder et konsortium af virksomheder i BRIKS-landene på at skabe et nyt Internet, ifølge *The Hindu*, som skrev, at Brasilien allerede var langt med BRIKS-kabelnettet, der efter planen skal gå fra den brasilianske by Fortaleza til den russiske by Vladivostok via Cape Town, Chennai and Shantou.

Det vigtigste formål med projektet

er at skabe et netværk, som NSA ikke kan trænge ind i, da det skal gå udenom alle dele af teleinfrastrukturen, som ligger uden for BRIKS-landene. Det er endnu uklart, om der findes økonomiske ressourcer til at færdiggøre projektet, men den brasilianske præsident Dilma Rousseff støtter det, og Rusland vil afsætte midler til det på finansloven for 2014.

Blandt planens svagheder er, at et sådant kabel kun vil beskytte brugerne af det nye net, ikke folk der bruger USA-baserede webtjenester som Google, Facebook eller Yahoo. Og amerikanske IT-virksomheder har jo villigt hjulpet NSA til at udspionere deres brugere.

Sydafrika i sigte

Rusland er stærkt ude efter business med Sydafrika, der kom med i klubben i 2010, men samhandlen har hidtil været domineret af råvarer, og den bilaterale handel udgør under en milliard dollar på årsbasis, pebernødder i forhold til Sydafrikas samhandel med Kina, som sidste år var omkring 20 milliarder dollar værd.

"Vi ser Sydafrika som et land med store potentialer", sagde Ruslands ambassadør i landet, Mikhail Petakov, i oktober til journalister i Sandton: "Atomområdet er en vigtig del af jeres fremtidige energibalance, og vi ser store potentialer i at løse jeres energiproblemer".

Sydafrika vil bygge tre atomkraft-

værker inden 2030 og udbudsrunder skal være på trapperne. Rusland og Sydafrika diskuterer stadig en opdatering af en rammeaftale fra 2004 om atomsamarbejde, som ventes at skulle være på plads, før større atom-aftaler kan indgås. Nu er Rusland i kappestrid med Frankrig om at få en sådan rammeaftale på plads.

Putin sendte en hilsen til Nelson Mandela ganske kort tid før den sydafrikanske helts død med ønsker om 'et godt helbred' og skrev: "Udviklingen af venskabelige relationer mellem Rusland og Sydafrika et blevet til et strategisk partnerskab inden for BRIKS".

Supermagtsstatus

Ideologi og stræben efter supermagtsstatus er den vigtigste motivation for Ruslands kærlighed til BRIKS.

Ruslands aktuelle økonomiske vision er også drevet af ideologi, ifølge Lilja Sjevtsova, forsker ved tænketanken Carnegie i Moskva. Hun skriver på Carnegies hjemmeside:

"Fra og med 2012–2013 ændrede Kreml måden at bedrive business. Den nuværende regeringsmodel er baseret på tilbagevenden til ideen om Rusland som en unik civilisation. Ideen forudsætter modarbejde af vestlig indflydelse både inden for Rusland og i det postsovjjetiske område. Modellen betyder, at Rusland må formulere et ideologisk alternativ til vestlig civilisation. I sovjettiden

var kommunismen dette alternativ. Nu har Ruslands præsident forsøgt at præsentere Rusland i rollen som beskytter af traditionelle moralske værdier imod vestlig dekadence. 'Vi har set mange euroatlantiske lande lægge markant afstand til deres rødder, herunder kristne værdier, som er grundlaget for vestlig civilisation. Vi finder det kun naturligt at forsvare disse værdier', siger Putin. Det er ikke kun retorik fra hans side. Det russiske regime søger at skabe en geopolitisk modbalance til liberale demokratier i form af den Eurasiske Union. 'Eurasiatisk integration er chancen for det post-sovjjetiske rum i verdens nye alder. Det er chancen for at blive et uafhængigt center for global udvikling', forklarer Putin".

Hvad det betyder formulerer Sjevtsova således: "Rusland prøver at skabe en galakse af satellitstater og præsentere sit verdenssyn på den globale scene".

Det er den deraf afledte konflikt, som har udspillet sig om Ukraine imellem EU og Rusland.

Rusland har de andre BRIKS'er med sig, når det gælder bestræbelser for en multipolar verden, men næppe når det gælder Ruslands ønske om at spille en ledende rolle i en sådan ny verden.

Når det gælder satellitstaterne fremhæver Sjevtsova en vigtig forskel til BRIKS-landenes førerhund: "Deri ligger tilfældigvis forskellen mellem Rusland og Kina. Sidstnævnte har ikke (i hvert fald ikke hidtil!)

søgt at skabe sine helt egne alliancer eller sælge sig selv til resten af verden som alternativ til den vestlige model”.

Kapitalflugten

Rusland har ubestridt førertrøjen på i BRIKS på et punkt: kapitalflugt.

Den tidligere oliemagnat, Mikhail Khodorkovskij, som Putin gav amnesti for resten af en fængselsstraf i december, skrev ved 10-året for sin arrestation i oktober 2013 i *New York Times*: “Mange talentfulde har forladt landet, over to millioner på bare ti år. Kapitalflugten, der startede i 2008, er nu på 350 milliarder dollar og øges fortsat. Det er blandt grundene til så ringe fornyelse i Rusland, og at afhængigheden af råstofferne øges, mens vækstraten falder, og industrien teknologisk falder endnu mere bagud i forhold til Vesten og endda Kina”.

Vækstmarkederne går tilbage, fordi USA og andre udviklede lande oplever genopsving, mens væksten i Kinas økonomi, der voksede med 10 procent så sent som i 2010, i dag er mindre end otte procent. Brasiliens vækst faldt fra syv til omkring tre procent i samme periode.

Khodorkovskij skrev videre i *New York Times*, at Rusland stagnerer på grund af “overdreven centralisering i hænderne på en enkelt leder”.

Da Khodorkovskij blev arresteret i oktober 2003, var han ved at forhandle om en olieledning til Kina

og andre store internationale joint ventures, der ville have svækket de statslige selskaber, som Putin i stedet ville styrke gennem åben eller skjult renationalisering af strategiske sektorer som olieindustrien. Her kontrollerede Khodorkovskij det stærkeste og mest veldrevne olieselskab, Yukos.

Khodorkovskijs alvorlige udfordring af Putins bestræbelser for Kreml-kontrol af energisektoren blev klaret med et snuptag gennem beslaglæggelse af Mikhail Khodorkovskijs værdier, og statselskabet Rosneft fik kontrol med de bedste bidder af Yukos.

Det blev imidlertid til et hårdt økonomisk slag for russisk økonomi, og på den baggrund kan benådningen af Khodorkovskij ses som Putins vigtigste politiske beslutning i 2013. Tysklands kansler Angela Merkel og tidligere udenrigsminister Hans-Dietrich Genscher gav en vigtig hånd med til benådningen, men det var næppe sket med mindre Putin var kommet til en vis erkendelse af skadevirkningerne af at holde Khodorkovskij bag tremmer, ikke mindst for investeringslysten blandt både russiske og udenlandske investorer.

Kommentatoren Viktor Davidoff skrev ved benådningen i *Moscow Times*, at da Khodorkovskij blev arresteret, var der ingen, der så den vidtrækkende betydning, “men i dag står det klart, at det var en sag imod hele landet. Det nuværende politiske og økonomiske system er i vidt

omfang et resultat af sagen imod Khodorkovskij”.

Basmannij-domstolen, der dømte Khodorkovskij og hans partner i Yukos, Platon Lebedev, lagde navn til begrebet ‘Basmannij-retfærdighed’, som siden er brugt i folkemunde om Ruslands politisk styrede retssystem.

Det var, som Davidoff skrev: “Arrestationen af Khodorkovskij ændrede forholdet mellem business og politik i Rusland”. Fra det øjeblik turde ingen oligark støtte eller vise sympati for oppositionen. Det blev en del af de skader, som fængslingen af Khodorkovskij påførte russisk økonomi, retssystem og samfundsmoral.

Putin ønsker hermed at forbedre mediedækningen af Rusland op til de olympiske lege”, vinterlegene i Sotji i februar 2014, sagde politisk analytiker Stanislav Belkovskij til nyhedsbureauet *Interfax*.

Den sammenhæng blev påpeget igen og igen i alverdens medier og også af de to løsladte aktivister fra Pussy Riot, men der er stor forskel. Som flere russiske økonomer påpegede, skulle løsladelsen af Khodorkovskij ses i lyset af stagnationen i russisk økonomi og den lammende effekt, Khodorkovskij-sagen har haft på investeringslysten blandt både russiske og udenlandske investorer.

Putin har hadet Khodorkovskij indædt, blandt andet fordi han som den eneste oligark afviste præsidentens ‘tilbud’ til industrimagnaterne om, at hvis de holdt sig helt væk fra

politik, ville staten ikke gennationalisere de dele af det sovjetiske arvesølv, som oligarkerne havde erhvervet under privatiseringsprocessen i 1990’erne. Den studehandel afviste Khodorkovskij med sin økonomiske støtte til oppositionspartier og græs-rødder. Han finansierede også mange filantropiske projekter som uddannelsesprogrammer for unge samt projekter for uafhængige provinsjournalister.

Politik trumfer økonomi

Under rivaliseringen mellem EU og Rusland om aftaler med Ukraine, har Moskva konstant argumenteret for, at Moskvas motiv udelukkende var kommercielt. Men aftalen, som blev indgået imellem de respektive præsidenter, Viktor Janukovitj og Vladimir Putin, viste, at politik overtrumfer økonomi i Putins verden. Det er Ruslands National Wealth Fund, som ifølge Putin skal bære omkostningerne, de 15 milliarder dollar, som fonden fik ordre fra Putin til at smide i ukrainske obligationer. Det er mere end en sjettedel af de midler, som fonden havde per 1. december 2013 fra skatterne på produktion og eksport af olie og gas.

Blandt fondens primære forpligtelser er at støtte Ruslands pensionsystem og accelerere den langsomme modernisering på hjemmefronten. Det er dog endnu ikke sket, og indsatsen for at holde Ukraine i Moskvas greb kan dårligt andet end

svække indsatsen internt i Rusland. “Fondens investeringsstrategi har været ‘løb ingen risiko’. Det ændres med Ukraine aftalen”, sagde Chris Weafer, partner ved rådgivningsfirmaet Macro-Advisory i Moskva til *Moscow Times*.

Kreml hoverede over sejren i denne runde af konkurrencen mellem EU og Rusland, men de, som skal betale regningen, er sikkert mindre begejstrede. Med 511 milliarder dollar i valutareserver kan Rusland sagtens klare en samlet pakke til Ukraine til en værdi af 20 milliarder dollar, men kritikere påpeger med rette, at Putin kaster om sig med finansielle ressourcer til geopolitiske formål i stedet for at bruge dem på hårdt tiltrængte strukturreformer hjemme.

“Jeg tror ikke, at den russiske regering har en langsigtet vision om, hvad den skal gøre med Ukraine”, sagde den udenrigspolitiske ekspert og redaktør, Fjodor Lukjanov.

Som led i den russisk-ukrainske aftale skulle prisen for den gas, som Gasprom sælger til den ukrainske modpart, Naftogas, falde fra over 400 dollar per 1.000 kubikmeter til 268,50 dollar. Gasprom bruges igen til at fremme Ruslands geopolitiske ambitioner.

Gasprom har længe presset på for at overtage en andel af gasledningen, der bringer russisk gas gennem Ukraine, og menes at have rejst det emne under forhandlinger om aftalen med Ukraine. Ifølge analytikere

i Ukraine og Rusland kan en kontrollerende andel af transitedningen tillade Gasprom at droppe planerne om en ny ledning til Europa, South Stream, som er tegnet uden om Ukraine.

Med en yderligere byrde for Gasprom i form af lavere gaspris fra Ukraine og forpligtelser over for ukrainsk energiinfrastruktur kan det statslige gasmonopol blive en endnu dårligere motor for Ruslands skrantende økonomi.

Største taber

Moscow Times skrev i december, at hvis der var et tv-show med navnet “The Biggest Loser” om lande og ikke om fede mennesker, ville Rusland givet spille stjernerollen i økonomisk optræden. Tempoet og omfanget af økonomisk sammenbrud i år (2013) som resultat af Vladimir Putins politik har været slemt nok ifølge den engelsksprogede russiske avis: “Men hvis du er russer eller russisk investor har det været absolut rædselsvækkende”. *Moscow Times* fremhævede, at IMF i juli reviderede sine forudsigelser fra starten af 2013 for økonomisk vækst rundt i verden. Russisk økonomi blev revideret mest nedad, men ikke nok, ifølge *Moscow Times*: “For IMF havde fået det helt galt i halsen. I juli var russisk økonomi allerede ude i frit fald. Rusland vil på chokerende vis slutte 2013 med en økonomisk vækst pænt under halvdelen af, hvad IMF forud-

sagde ved årets start, og over et point under den reviderede forudsigelse (fra juli)". Når man ser isoleret på det, er Ruslands økonomiske perspektiver slemme nok, "men set i sammenligningen er de et sandt mareridt".

"Med 1,4 procent vækst vil Rusland være den grimme ælling i BRIKS-gruppen. Og glem ikke dette: Kina, Indien og Brasilien er ikke (som Rusland) kunstigt pumpet op af massiv olie- og gaseksport og høje oliepriser på verdensmarkedet. De tre lande får deres vækst på den gammeldags facon: De tjener den", konkluderer den svenske økonom Anders Åslund, der har været rådgiver for både Ruslands og Ukraines regeringer umiddelbart efter Sovjetunionens sammenbrud.

Ifølge Anders Åslund og mange andre økonomer er korrupsionen grundproblemet i russisk økonomi. På Transparency Internationals liste i år over korrupsion på globalt plan ligger Rusland på plads nr. 127 – samme plads som i 2012 –, som deles med blandt andre Gambia og Pakistan. "I stedet for at investere penge i vækst, så stjæler Vladimir Putin and hans kumpaner dem simpelt hen", ifølge Åslund, der kalder Rusland en 'feudalstat' med en ledelse, hvis primære mål er selvberigelse.

Hertil kan man indvende, at Putin har ønsket en del mere ikke mindst i form af genrejsning af supermagtsstatus. Men Åslund har givet ret i, at de markedsreformer, som gav Rus-

land en vækstspurt i Putins første periode, gik i stå. Og selv i sine bedste år har Putin ikke kunne matche den svimlende økonomiske vækst i Boris Jeltsins sidste år.

Anders Åslund påpeger, at Putins korrupte regime generer små og mellemstore virksomheder og favoriserer eliten af superrige oligarker, der ikke kan være drivende i et større økonomisk opsving. Han mener, at Rusland er slået ind på en 'over-spændt protektionistisk kurs', der strider imod forpligtelserne forbundet med Ruslands ny erhvervede status som medlem af WTO.

Og en ting er at sammenligne Rusland med det øvrige BRIKS. Noget andet er sammenligning med en række østeuropæiske lande, hvor det ikke ser helt så slemt ud.

Ruslands økonomiske vækst i 2013 var lidt bedre end eksempelvis Bulgariens, Rumæniens og Ungarns. Men de tre lande har ikke Ruslands store mængde af energiresourcer, men har i stedet været afhængige af dem. Rusland sammenligner selvfølgelig ikke sig selv med disse lande og sammenlignes heller ikke med dem internationalt. Rusland gør jo krav på globalt lederskab.

Verdens største land

Geografisk er Rusland verdens største land med en faldende, men alligevel stor befolkning på omkring 146 millioner. Kina er alvorligt bekymret for en vækst på omkring syv

procent. Ruslands vækst er mindre end Kinas. Rusland oplevede i 2009 et voldsomt tilbageslag for økonomien på grund af faldende efterspørgsel efter råolie som følge af det globale tilbageslag. Rusland blev den større økonomi, som besvarede den globale krise dårligst. Det var ikke stabilitetsland, som Putin hævdede, men en slave af det globale energimarked, hvor eksport af fossile brændstoffer var det eneste, som Rusland gør godt fra et økonomisk synspunkt.

Og russerne ved det. Nye meningsmålinger fra Ruslands mest respekterede opinionsinstitut viser, at opbakningen til Putin er på det laveste niveau, siden han kom til magten. Under halvdelen af de adspurgte bakker Putins politik op. Det er mere end et år siden, han mistede opbakningen fra flertallet af russerne, og han har ikke genvundet den.

Dmitrij Trenin, analytiker ved tænketanken Carnegie i Moskva, påpeger, at Putin har skarpe prioriteringer, når det gælder udenrigspolitik, men stadig ikke har besluttet sig for, hvad der skal gøres ved økonomien. I sin årlige tale om nationens tilstand før årsskiftet til 2014 var det tydeligt, at hans største bekymring er økonomien, men det skortede på konkrete tiltag.

Næste topmøde for BRIKS, der repræsenterer næsten tre milliarder mennesker, bliver i Brasilien, men BRIKS' syvende topmøde bliver i Ufa, hovedbyen i den russiske re-

publik Basjkortastan, i 2015. *International Business Times* skrev 6. december 2013: "Rusland er ivrigt efter at promovere Ufa op til topmødet som investeringsdestination, og det har meget at tilbyde". Der er tale om et meget olieagtigt område. Men det økonomiske magasin fremhæver faren fra den øgede islamiske radikalisme i Basjkortastan.

Khodorkovskij

Det blev et bombenedslag, da Putin annoncerede benådningen Mikhail Khodorkovskij, men det kunne ikke tilskrives pres fra oppositionen i Rusland. Den oprindelige styrke i protesten synes at være så godt som forduftet, og der er ingen tegn på en massebevægelse, der kan sammenlignes med de enorme demonstrationer i Ukraines hovedstad Kijev og andre ukrainske byer. Og det er svært at finde optimister i dagens russiske opposition.

Benådningen af Khodorkovskij synes at have skabt mere forvirring i oppositionen op til Vinterlegene i Sotji. Og som Khodorkovskij-sagen har vist, har enhver, der ikke bryder sig om begrænsningerne for politiske aktiviteter og fri tale, mulighed for at forlade landet. Hvis de alligevel bliver, som de løsladte Pussy Riot aktivister har proklameret, at de vil, er der metoder nok i Kremles arsenal til at holde dem nede.

Andrew S. Weiss, forsker ved Carnegie i Moskva, skriver: "Selv om det

TEMA: BAG OM BRIKS

får overraskende lidt opmærksomhed i Vesten, er første parketpladser i Ruslands i sandhed rædsomme fængselsystem primært reserveret til forretningsfolk, som angribes af lokale embedsmænd med razziaer og eksproprieringen. Det er ikke styret af gadepotester eller politiske aktivister. Ifølge seneste optælling er der omkring 150.000 forretningsfolk i varetægt før retssag som resultat af embedsmænds forsøg på at stjæle deres forretninger”.

Igen et eksempel på korrupsionens huseren.

Putin viser ringe evne til at møde befolkningens samfundsøkonomiske behov, og russere i nød udgør trods alt omkring to tredjedele af dem,

som stemte på ham i marts 2012. Han ser dog ud til at forstå, at de fleste russere er totalt uinteresserede i Kremls politik. Så Putin kunne lukke ned til den langstrakte jule- og nytårsferie med bevidstheden om, at han fik den bedste gave: ro på bagsmækken.

Men amnesti til de aktivister, som Vesten har kæret sig mest om i 2013, Pussy Riot, samt benådningen af Mikhail Khodorkovskij viste trods alt, at Rusland kan påvirkes udefra. Måtte især EU tage ved lære af det i 2014.

Vibeke Sperling, redaktør af Udenrigs til og med dette nummer.

Indien efter 2014

Freddy Svane

Med valget i april og maj i 2014 vil et nyt Indien blive formet – et Indien hvor korrupsion effektivt vil blive bekæmpet, hvor politiske reformer vil blive iværksat og gennemført, og hvor en effektiv politisk ledelse vil gå efter at udløse Indiens meget store potentialer

I april og maj måned vil Indiens 1,2 milliarder mennesker gå til stemmerurnerne. Mere end 900.000 valgsteder vil give Indiens næsten 800 millioner vælgere mulighed for at vælge deres nye repræsentanter til det indiske parlament (Lok Sabha). Dermed vælger verdens største demokrati deres 16. forsamling, og flertalslederen vil overtage landets ledelse.

I sig selv en kraftpræstation i en nation, der måske repræsenterer det mest multikulturelle samfund i verden. Det siges, at Indien befinder sig i et permanent valg enten lokalt, regionalt eller nationalt. Næppe noget andet sted i verden er demokratiet så rodfæstet og så uomtvistet som i Indien.

Det demokratiske Indien fødtes og formedes af Mahatma Gandhis

frihedsbevægelse og blev en realitet, da Storbritannien i 1947 forlod Indien. Nok bragte den britiske kolonimagt sproget, jernbanen og det administrative system til Indien, men friheden og demokratiet var Kongrespartiets fortjeneste. Med dem skabtes verdens største demokrati.

Det forestående valg adskiller sig fra de tidligere valg, idet den voksende middelklasse, som måske udgør omkring 300 millioner mennesker, ikke længere vil stemme efter traditionelle linjer. Og med mere end 155 millioner førstegangsvælgere vil det unge Indien desuden denne gang få en afgørende indflydelse. Deres ønsker om økonomisk og social frihed vil være en markant drivkraft, og deres stemmer vil falde på den kandidat, som kan realisere deres middelklassedrømme.

Indien som vækstmarked

Valget vil først og fremmest blive en kamp mellem Kongrespartiet og det store oppositionsparti Bharatiya Janata Party (BJP).

I mere end 40 år har Nehru/Gandhi-familien regeret Indien, kun afbrudt af få perioder. Nehru, der blev Indiens første premierminister, efterfulgtes af datteren Indira Gandhi. Efter attentatet mod Indira Gandhi i 1984 overtog sønnen Rajiv. Ved Rajivs død i 1991 overtog hendes italienskfødte hustru Sonia Gandhi reelt roret. Over tid blev hendes magt så omfattende, at hun ofte – med rette – er beskrevet som verdens mest magtfulde kvinde.

Som ubestridt leder af Kongrespartiet har hun sat kursen for en mere socialt orienteret politisk udvikling. Dette er gået hånd i hånd med premierminister Manmohan Singhs markedsøkonomiske reformer. Singh, som overtog regeringsledelsen i 2005, var hovedarkitekten bag Indiens markedsåbning, som tog fart i begyndelse af 1990'erne. Disse reformer lagde grundlaget for Indiens position som et af verdens mest interessante markeder. Indien blev af samme grund en del af de såkaldte BRIK-lande.

Ved valget i 2004 vandt Kongrespartiet retten til at styre landet, og under denne valgperiode gennemførte regeringen (United Progressive Alliance – UPA I) betydelige reformer. Med øget vækst og med sti-

gende udenlandske investeringer udviklede Indien sig til en vigtig brik blandt de såkaldte vækstmarkeder. Alverdens statsoverhoveder flokkedes om Indien og dets – syntes det – ubegrænsede markedsmuligheder. Indien blev en nødvendig del af alle landes og virksomheders vækststrategi. Man talte om det nye Kina. Attraktionen var stor, og fascinationen i omverdenen bredte sig. Dette store demokrati og dets vestligt orienterede middelklasse tiltrak statsledere og forretningsfolk fra hele verden. Mulighederne var store og optimismen ubegrænset.

Ved valget i 2009 fik UPA II flertal til at fortsætte i sin anden valgperiode. Den valgperiode som nu løber ud. Indien klarede sig ganske godt uden om den globale finanskrise takket være et solidt banksystem. De muligheder, som dette gav Indien for at fortsætte en positiv udvikling, blev imidlertid ikke indfriet. Efter vækstrater som nåede næsten 10 pct., gik det hurtigt ned ad bakke, og i dag har Indien en vækst på under 5 pct. I sammenligning med Vesten er det en meget høj vækst.

Væksten skal dog sættes i forhold til Indiens udfordringer. For at holde trit med de løbende udfordringer skønnes det, at Indien mindst skal vokse med 8 pct. årligt.

Off-grid India

Indien står i dag – som altid – over for omfattende udviklingsmæssige

udfordringer inden for stort set samtlige samfundsområder. Det gælder inden for sundhed, uddannelse, sanitet og afskaffelse af fattigdommen.

7-800 millioner mennesker lever i dag i det såkaldte 'off-grid India' uden adgang til basale livsforhold inden for elektricitet, vand, sanitet, infrastruktur og sundhed såvel som uddannelse. Indiens imponerende økonomiske vækst siden liberaliseringen i 1991 har kun i et begrænset omfang været inklusiv. Trods mange, men også meget dyre initiativer er det kun i begrænset omfang lykkedes at fordele de økonomiske gevinster til alle indere.

En særlig udfordring er manglen på infrastruktur, som kan sikre den store befolkningsgruppe i off-grid India forbindelse med det moderne vækstsamfund. Trods udfordringerne er millioner af indere løftet ud af fattigdom, og det indiske samfund er præget af konstante forandringer og bevægelser. Hvert år løftes skønsmæssigt 10-15 millioner ud af fattigdom.

På andre områder har Indien – ikke mindst takket været moderne teknologi i indisk version – gjort kvantespring. Det gælder især inden for mobiltelefoni, hvor man i dag skønner, at der er mindst 8-900 millioner mobilkunder. Mobilen har givet millioner af fattige indere nye muligheder. Denne udvikling fortsætter og vil markere en overgang fra et udviklingsland til en moderne

vækstøkonomi. Drivkraften i denne udvikling vil være de unge og middelklassen. Deres stemmer vil forandre Indien og skabe nye udfordringer internt som eksternt, men også åbne op for nye muligheder.

Det er på den baggrund, at valget inden for de næste måneder skal ses.

Valgkampen synes i stigende grad at udvikle sig til en tvekamp mellem BJP's udpegede premierministerkandidat Narendra Modi og Kongrespartiets kampagneleder Rahul Gandhi. Den uformelle valgkamp er allerede i gang og fremstår meget amerikansk. Med moderne sociale medier mobiliseres størstedelen af Indiens befolkning. I megabyerne, i landsbyerne og ude på landet engageres borgerne. De politiske ledere arrangerer kæmpestore vælgermøder med deltagelse af hundredtusindvis af mennesker.

Tvekampen

Det sprudlende indiske demokrati og dens hårdtslående medier – skrevne som uskrevne, lokalsprogede som engelske – debatterer valget og dets temaer. Hovedtemaer er bekæmpelse af korruptionen, genopretning af den indiske økonomi og effektiv regeringsledelse.

Et særligt tema knytter sig til Gandhi-familiens rolle kontra den almindelige inder. Diskussionen om Gandhi-dynastiet og dets traditionelle eneret på landets ledelse er cen-

trum for ophidsede debatter. Gandhi-familiens rolle i Kongrespartiet og i landets ledelse har været markant. I takt med at de økonomiske reformer lader vente på sig, og i takt med at korruptionen ikke er bragt under kontrol, øges kritikken mod Kongrespartiet og især dets ledelse.

Et tilbageblik viser, at Indien ikke ville have været det samme uden Gandhi-familiens ledelse, men med den konstante forandring af samfundet og med opvæksten af en selvbevidst middelklasse søges andre ledere.

Én af disse er Gujarats chiefminister Narendra Modi. Modi har siden 2001 været chiefminister for delstaten Gujarat. Delstaten, der har en befolkning på størrelse med Storbritannien, regnes blandt de mest udviklede delstater. Korrekt er det, at Gujarat over årene har fremvist meget betydelige vækstrater inden for stort set samtlige områder. Tillige er Gujarat én af de få delstater, som har en velfungerende og sammenhængende infrastruktur, ligesom man har overskud af elektricitet.

Chiefminister Modi har delt vandede nationalt og i et vist omfang også internationalt. Dette skyldes hans påståede ageren i forbindelse med de uroligheder i Gujarat i 2002, som kostede flere tusinde muslimer livet. Trods omfattende anklager er der aldrig tilvejebragt noget bevis for Modis rolle i urolighederne. Modi er blevet frikendt ad flere omgange og er følgelig aldrig

blevet dømt. Trods fuldstændig frikendelse bringes Modis rolle fortsat konstant frem.

Modi er kendt for at være en effektiv, erhvervsvenlig og ukorrupt leder, som har skabt et meget erhvervsvenligt klima. Af samme grund tiltrækker Gujarat mange udenlandske investeringer. Han ses derfor som en stærk og handlekraftig politiker, som kan få tingene gjort.

Kritikere opfatter ham som hindu-nationalist og som en fare mod Indiens sekulære stabilitet. For mange indere, herunder middelklassen, fremstår han imidlertid som den fødte leder, som kan bringe Indien ud af det aktuelle dødvande – også ledelsesmæssigt.

Over for Modi står Kongrespartiet, som ledes af Gandhi-familien. Den reelle leder Sonia Gandhi synes at træde mere og mere i baggrunden til fordel for sønnen Rahul Gandhi. Til trods for at Rahul Gandhi qua familieskabet i manges øjne vil være den naturlige leder af Indien, synes mange iagttagere også at være enige om, at Rahul ikke udstråler en stærk interesse i at overtage de traditionelle familieforpligtelser.

Modi og Rahul Gandhi er uomtvistet det forestående valgs hovedpersoner. Indbyrdes to yderst forskellige kandidater med stærkt forskellige baggrunde. Medens Rahul kommer fra Indiens 'førstefamilie' og dermed en privilegeret baggrund, så er Modi født i en fattig familie og har ernæret sig som tesæl-

ger. Hertil kommer, at Modi har reel og praktisk erfaring som politiker og leder og kan henvise til konkrete resultater. Rahul Gandhi har ikke haft noget direkte regeringsansvar, om end partiarbejdet har givet erfaringer.

Valgkampen vil sætte fokus på, hvordan Indien skal udvikle sig, og hvordan man gør op med den udbredte korrupsion og ineffektivitet. Middelklassen og erhvervslivet ønsker hurtig og effektiv ledelse. Middelklassen, der ikke bindes af traditionelle bånd til religion og familiebaggrund, er langt mere interesseret i at skabe en bedre tilværelse for sig selv og den nære familie.

En ung befolkning

Indien står med en meget ung befolkning, og det vurderes, at 60-70 pct. af befolkningen er under 35 år. Traditionelt kaldes det den demografiske dividende. Det er en enestående mulighed set i lyset af den vestlige verdens og Kinas hastige aldring. Det fordrer imidlertid et veludbygget og effektivt uddannelsessystem, helst med verdensklasseinstitutioner. I modsat fald vil Indien stå med en stor byrde, som dramatisk vil øge Indiens allerede store udfordringer. Tilsvarende har Indien mange iværksættere, som er opsat på at skabe deres eget. Oftest går det via et uddannelsesophold fortrinsvis i USA. Hjemvendt starter disse veluddannede indere deres egne

virksomheder primært med fokus på IT og innovation. Nye innovative løsninger og produkter udvikles og skaber mange arbejdspladser.

Det er imidlertid næppe nok, eftersom Indien har behov for at etablere mindst en million job om måneden for at følge med befolkningsudviklingen. Dette kan kun gennemføres via en effektiv ledelse og en målrettet fokus på at udvikle Indiens mange muligheder.

Uanset hvem der vinder valget, er der behov for hurtige og effektive beslutninger. Såfremt dette ikke sikres, vil Indiens udfordringer stige. Konsekvensen heraf er færre muligheder for mange mennesker, som også gerne vil have del i den økonomiske fremgang. Den unge befolkning vil næppe se passivt til. Man vil kræve handling. Hvordan disse ønsker kan omsættes politisk, er fortsat uafklaret.

At den indiske befolkning ikke længere blot ønsker at se til passivt, gav Anna Hazares folkebevægelse mod korrupsion et ganske godt forvarsel om. Anna, en tidligere soldat, mobiliserede i løbet af meget kort tid millioner af almindelige indere i kampen mod korrupsion. Gennem sultestrejker og omfattende demonstrationer blev Indiens traditionelle politiske etablissement udfordret. Rådsvildheden bredte sig, og Anna blev med ét slag symbolet på, at den almindelige inder var træt af politikeres og embedsmænds uhæmmede forsøg på at berige sig selv. Anna øn-

skede imidlertid ikke at omsætte mobiliseringen til en politisk platform. Hans nærmeste rådgiver, den tidligere embedsmand Arvind Kejriwal fra skattevæsenet, tog imidlertid udfordringen op. Ved det netop afholdte delstatsvalg i Indiens hovedstad Delhi stormede hans parti Aam Aadmi Party (Borgerpartiet) ind med 27 mandater og afsatte byens chiefminister, Dikshit, efter 15 års Kongresstyre.

Kejriwal, der støttes af Kongrespartiet, har med en omfattende aktivisme og meget utraditionelle midler på kort tid sat en meget effektiv stopper for korrupsion inden for vand- og elforsyningen. Aktivismen har dog på det seneste sat solide spørgsmålstejn ved partiets midler, men ikke målet. Det kan true partiets ambition om at spille en rolle ved det forestående parlamentsvalg.

Valget bliver derfor med stor sandsynlighed en tvekamp mellem BJP og Kongrespartiet, personificeret af Modi og Rahul. Tvekampen vil sætte en oprøvet politiker op mod en dreven politiker, der tillige har fordel af at have været chiefminister. Det synes at blive en ulige kamp.

Ændret politisk landskab

Indiens politiske landskab har over tid skiftet karakter og har skabt grundlaget for en række såkaldt regionale partier. Partier, som har udspring i den konkrete delstat, og

som tillige har deres vælgerbase i bestemte befolkningsgrupper. Det gælder især Vestbengalen, Uttar Pradesh, Odissa samt Tamil Nadu. Disse meget forskellige partier forsøger – sammen med det noget hensygnende Kommunistparti – at skabe en såkaldt tredje front. Disse partier vil sikkert få nogen succes, men når valgets vinder skal kåres, vil flere af disse partier formentlig søge indflydelse. Dette tilsiger støtte til en Modi-ledet regering.

Pilen peger i stigende grad henimod en valgsejr for Modi. Det store spørgsmål er, hvorvidt han vil være i stand til at opnå det krævede antal mandater. Absolut flertal kræver mindst 272 mandater. Det kan være inden for rækkevidde. Mest sandsynligt er det dog med en stor valgsejr, som lander lige omkring 200 mandater, hvorefter der vil være behov for støttoppartier. Dette vurderes ikke umiddelbart at være et problem.

Den generelle vurdering er, at Kongrespartiet vil tabe endog meget stort. Dermed fortsættes trenden fra de i november og december sidste år afholdte delstatsvalg blandt andet i Delhi, Madhya Pradesh og Rajasthan, hvor Kongrespartiet tabte historisk stort. Flere og flere iagttagere vurderer, at dette meget vel kan være afslutningen på Gandhifamiliens æra. Hovedmodstanderen Modi lægger ikke skjul på, at han gerne ser dette. Såfremt det sker, vil en æra i indisk politik være tæt på en afslutning. Det anerkendes, at

Gandhi-dynastiet og Kongrespartiet bragte frihed til nationen, men denne er ikke omsat til fortsat og konkret frihed til middelklassen. Den ser sig om efter nye ledere, som kan indfri dens personlige ønsker og ambitioner såsom økonomisk og social frihed samt uddannelse og job.

Et nyt Indien

De indiske vælgere vil afgøre personvalget. Uanset hvem der vinder, kan valgets betydning ikke undervurderes. Indien kan og skal forandre sig. Vælgerne søger efter en effektiv og handlekraftig leder. Meget tyder på, at det også vil ske.

Med valget vil et nyt Indien blive formet. Et Indien, hvor korruption effektivt vil blive bekæmpet, hvor politiske reformer vil blive iværksat og gennemført. En effektiv politisk ledelse vil målrettet gå efter at udløse de meget store potentialer, som Indien altid har haft og i voksende grad opbygger. Hovedfokus vil uforandret være at løse de hjemlige ud-

fordringer. Det vil altid være hovedprioriteten for en indisk regering.

Indiens internationale ageren må dog også forventes ændret. En stærk regeringsleder, der effektivt kan sætte den indiske vækstmaskine tilbage på sporet, vil – alt andet lige, også engagere sig mere handlekraftigt på udenrigspolitikken og i internationale spørgsmål. Ikke at det nødvendigvis vil blive 'lettere', men et stærkt Indien vil, gennem effektiv håndtering af dets hjemlige udfordringer, være rede til at engagere sig håndfast i det internationale samarbejde. Dette vil uden tvivl også være i omverdenens interesse.

Det er dog vigtigt ikke blot at fremskrive Indien efter vestlige udviklingsmønstre. Vesten forandrer sig – og det gør Indien også.

Freddy Svane er Danmarks ambassadør i Indien. Freddy Svane holdt i februar 2014 det sidste foredrag i Det Udenrigspolitiske Selskabs møderække 'BRICS and beyond'. Artiklen udtrykker Freddy Svanes personlige vurderinger.

Kinas økonomiske model ved vejs ende

Kim Rathcke Jensen

Kinas succesrige økonomiske model støder nu på sine grænser. Det ved partiet, men der er stor modstand imod de dybtgående reformer, der er nødvendige for beholde BRIKS's førertrøje. Xi Jinping har store ambitioner

Det er lidt over et år siden, at Kina fik nye ledere. Siden da har det store spørgsmål været, om de ville være i stand til at lancere reformer, der er nødvendige for at løse de enorme problemer i verdens næststørste økonomi.

En del af svaret kom i midten af november. Her sluttede det politiske topmøde i Beijing, som officielt hed Det Tredje Plenum. Det vil sige, at det er tredje gang, at den politiske top i Kinas Kommunistparti mødes, efter de kom til magten i november 2012.

Forventningerne var store. Ved hvert magtskifte kommer Det Tredje Plenum efter et års tid, hvor de nye ledere har haft tid til at cementere og udbygge deres magt og netværk. Det var ved et tredje plenum, at de

store økonomiske reformer, der åbnede Kina mod omverdenen, blev lanceret i 1978. Og det samme i 1993, hvor reformerne af den statslige sektor blev startskuddet til de seneste to årtiers økonomiske succes og høje vækst. Mødet i 2013 kan måske ende i samme historiske liga.

Og det er der brug for. I BRIKS-landene er det Indien og Kina, der har været de hurtigst voksende økonomier, som i 2010 stod for sammenlagt 20 procent af verdens bruttonationalprodukt. Og i især Kina er det gået stærkt. Men hvis det skal fortsætte, er der brug for omfattende reformer. Der er bred enighed blandt økonomer om, at den økonomiske model, der har kørt Kina frem i de seneste årtier, er kommet til vejs ende. Partiet kender proble-

merne. De 373 partimedlemmer, der sidder øverst i etpartistatens hierarki, og som styrer nationen med de mere end 1,3 milliarder mennesker, sluttede det fire dage lange møde med et dokument, der udstikker den politiske og især økonomiske kurs for det næste årti.

Der er i alt 60 punkter i reformerne, der skal effektivisere og reformere økonomien fra at være baseret på investeringer til en, der er drevet af forbrug. Overordnet er der fem vigtige punkter.

Børn og urbanisering

Der bliver i nogen grad løsnet for etbarns-politikken, så par, hvor den ene forælder er enebarn, kan få to børn. Men det er dyrt at have børn i dagens Kina. For eksempel på grund af forsikringer og omkostninger til skole, så de fleste eksperter forventer mere et bump end boom i antallet af børn, der skal kompensere for de næste årtiers skrumpende arbejdsstyrke.

Kina vil ændre sit hukou-system (husholdningsregistreringssystemet. Red.). I dag er migrantarbejdere bundet til deres hjembyer og mister sociale rettigheder, når de flytter til byerne for at arbejde. Reformerne vil gøre arbejdsstyrken mere fleksibel og forstærke urbaniseringen.

Bønder får flere rettigheder til deres jord. I dag er det etpartistaten, der ejer og kontrollerer jorden, og lokalregeringerne har tjent milliar-

der på at tvangsflytte bønder og i stedet bygge fabrikker eller byområder. Reformerne lægger op til, at bønderne nu vil kunne få en form for rettighed til jorden og fx også tage lån i jordstykkerne.

Der er også lagt op til store reformer af det finansielle system, så for eksempel private også vil kunne oprette banker. Samtidig vil der blive slækket på kontrol af priserne på eksempelvis el og vand.

Med reformerne kommer de store statsejede selskaber også til at betale mere af deres indtægter tilbage til etpartistaten, der blandt andet vil bruge dem på sociale ydelser. Private virksomheder skal spille en større rolle i økonomien generelt og i de sektorer, hvor de statskontrollerede selskaber ofte har monopoler.

Det er de fem punkter i planen. Men som altid i Kina er der forskel på, hvad etpartistaten siger, og hvad der så i virkeligheden bliver implementeret. Så har generalsekretær Xi Jinping og de seks andre medlemmer i Politbureauets Stående Udvalg de politiske muskler til at kunne gennemføre dem og føre økonomien i en ny retning?

Mange stritter imod

Modstanden er stor. For eksempel fra de 113 statsejede selskaber, der i de seneste ti år under Xi Jinpings forgænger, Hu Jintao, fik lov til at vokse sig stadigt større både økonomisk, samt når det kommer til poli-

tisk magt. Deres ledere, der i etpartistaten har rang af viceministre, og som veksler mellem direktørposter og politiske embeder som guvernører i provinserne, står i spidsen for et system, der ikke blot vil lade deres magt blive afmonteret.

Men Xi Jinping er måske manden, der kan gøre det, mener nogle analytikere. For eksempel Arthur Kroeber, der er direktør i analysefirmaet Gavekal Dragenomics i Beijing. Xi Jinping har i det seneste år blandet andet gennemført en omfattende kampagne mod korrupktion, der har vist ham som en mere magtfuld og visionær leder end sin forgænger Hu Jintao, skriver Arthur Kroeber i en analyse til amerikanske Brookings Institute.

“Hans mål er at redefinere de grundlæggende mekanismer i markedet og regeringen, og ved at gøre det at etablere sig som den mest markante kinesiske leder siden Deng Xiaoping”, skriver Arthur Kroeber.

“Det er endnu ikke sikkert, om Xi kan gennemføre sine store ambitioner, eller om det er den rigtige recept på en kur til Kinas voksende sociale og økonomiske problemer. Men en ting er sikkert: Man kan ikke beskyldes Xi for at tænke for småt”, mener Arthur Kroeber.

Siden 1990'ernes reformer er der kommet skarp konkurrence på flere markeder, men ikke når det kommer til de tre ressourcer energi, investeringer og jord, hvor etpartista-

ten har bevaret kontrollen over både udbydere og pris.

Det er det, som Xi nu i nogen grad vil gøre op med. Hvis det lykkes, så vil det give et markant løft til den økonomiske effektivitet, men samtidig frarøve centralregeringen i Beijing vigtige styrereds-kaber, som der står i analysen på Brookings Institute.

“Kort sagt, så synes visionen at være, at man bevæger Kina langt tættere på en økonomi, hvor regeringen spiller en regulerende rolle mere end en direkte interventionistisk rolle”, skriver Arthur Kroeber.

Men kritikere mener også, at dokumentet fra det tredje plenum mangler at gøre op med de magtfulde statsejede virksomheders rolle i økonomien. De store mastodonter og monopoler er skyld i, mener kritikerne, faldende produktivitet og voksende gæld, og de har adgang til lån fra statskontrollerede banker og anden kapital, som kun giver et uhyre begrænset afkast. Og her er dokumentet klart. Selv om de statsejede virksomheder skal gå fra i dag at betale cirka ti procent af udbyttet tilbage til 30 procent i de næste år, så bliver de ikke privatiserede, og kommer stadig til at spille en rolle i 2022, hvor Xi Jinping skal træde tilbage efter ti år på posten.

Det tabte årti

De fik deres magt under generalsekretær Hu Jintao og ministerpræsi-

dent Wen Jiabao, der ikke var magtfulde nok til at bekæmpe dem. Mange taler om deres år ved magten som 'det tabte årti', og prikken over i'et var deres sidste regeringsår, som var præget af magtkampe mellem det stadigt stærkere magtapparat, ministerier og statsejede virksomheder.

Derudover kommer interessegrupper som provins- og lokalregeringer samt magtfulde rigmænd og netværk af partipolitikere, der alle i dag er mere magtfulde interessegrupper end i 1990'erne, da den stærke og beslutsomme Zhu Rongji lancerede reformerne, der dengang pillede de statsejede virksomheder fra hinanden, som indtil da havde været en hjørnesteen i den kinesiske kommunisme.

Siden han kom til magten har Xi forsøgt at sende et klart signal om, hvem der er ved magten. Blandt andet har Xi's kampagne mod korrupsion gået efter nogle af de mest magtfulde personer i den vigtige olieindustri og den største af de statsejede virksomheder, China National Petroleum Corporation, der har over 1,6 millioner ansatte og målt på markedsværdi er verdens næststørste selskab. Beskeden? Xi Jinping har tøjlerne, og han vil gennemføre sine reformer.

Selvom Xi Jinping er ved at markere sig som en af de stærkeste ledere siden Deng Xiaoping, så er han ikke enevældig. Store beslutninger og politiske manøvrer træffes i før-

ste omgang i partiets 'Politbureauets Stående Udvalg', der er de øverste syv personer i partiet, som er spydspidsen i et forgrenet netværk af hemmelige alliancer og forbindelser.

Men selv om der er forskellige interesser og fløje i kommunistpartiet, så er der ingen uenighed i spørgsmålet om, hvem der skal sidde ved magten i Folkerepublikken Kina. Udgangspunktet for alle reformerne – og årsagen til de fraværende politiske og demokratiske afslagsen – er, at Kinas Kommunistparti skal styrke og bevare sit magtmonopol. Det kræver økonomisk vækst. Blandt andet fordi det ellers giver social uro.

Det så man blandt andet i landsbyen Wukan i 2011, hvor tusinder lokale indbyggere demonstrerede og smed kommunistpartiets ledere ud af byen, fordi de lokale bønder havde fået konfiskeret deres jord. Det er en af de mest almindelige sociale konflikter i dagens Kina.

Problemerknoten

“Mange af disse demonstrationer er relateret til utilfredshed hos de lokale indbyggere, der kan se, hvordan de lokale embedsmænd tjener penge på udvikling af områderne”, siger Richard Herd, der er cheføkonom for Kina i OECD.

“Kina er på mange måder et meget usædvanligt land forstået på den måde, at det har været i stand til ret ofte at ændre sin udviklingsmodel.

Når der er begyndt at opstå problemer med den ene model, så har man introduceret en ny”, siger Richard Herd.

Kina er en knude af problemer. For eksempel faldende eksport, dalende effektivitet, en skæv demografi med flere ældre og færre unge, stigende lønninger, store monopoler, voldsomme og kostbare miljøproblemer, lokalregeringers gæld for blot at nævne nogle få. Og det skal løses med en økonomisk model, som i følge flere analytikere er kommet til vejs ende.

“Indtil nu er der ikke fundet nogen troværdige alternativer til vækst gennem investeringer”, siger Michael Pettis, der er en kendt Kinaekspert og økonom, som blandt andet er tilknyttet Carnegie Endowment for International Peace.

Et simpelt eksempel. Når der er en muddervej i en landsby, giver det god mening at lægge godt grus på den, så de lokale kan få bedre transport og eksempelvis hurtigere få varer ind og ud af byen. Endnu bedre er det at asfaltere vejen. Måske er der endda også behov for at udvide den til en landevej. Investeringerne

tæller som økonomisk vækst i statistikkerne, og de giver samtidig reelle og markante løft i produktiviteten.

Men Kina er nu kommet til et punkt, hvor man bygger en motorvej i stedet for. Eller højhastighedstog. Og måske en bro. Det er ikke holdbart, siger Michael Pettis. Især ikke når efterspørgslen efter billige varer fra Kina er faldende i Vesten.

”Derfor bliver man nødt til at ændre kilden til vækst til et mere bæredygtigt indenlandsk forbrug”, mener Michael Pettis. Det kan blive svært. Blandt andet fordi det betyder, at Kina skal flytte vækst og velstand over til familier og forbrugere.

“Indtil i dag, var det som var godt for eliten også godt for nationen. Men i de kommende år er elitens interesser ikke de samme som resten af landets”, siger Michael Pettis.

Så kan partiet og Xi Jinping reformere Kina og økonomien? Måske. Men ikke engang Xi kan svare sikkert på det spørgsmål.

Kim Rathcke Jensen er dagbladet Politikkens korrespondent i Beijing.

Beijing bag kulisserne

Jamil Anderlini

Historien om hvordan mordet på en ukendt britisk forretningsrådgiver udløste den største politiske skandale i Kina i mere end tyve år og ændrede arvefølgen i den politiske top

Efterhånden som cyaniden begyndte at virke, må Neil Percival Heywood have kigget rundt på de tarvelige fotografier af træer og vandfald på det sennepsgule tapet og undret sig over, hvordan han egentlig var blevet indblandet i den vederstyggelige verden, der kaldes kinesisk politik. Det lurvede hotelværelse på Lucky Holiday Hotel i den kinesiske byprovins Chongqing, hvor Heywood blev fundet død den 15. november 2011, var fjernt fra hans højere middelklassebarndom i London og uddannelsen på eliteskolen Harrow. Selvom han efterhånden var blevet mere og mere bekymret over sit engagement med en af Kinas mest magtfulde politiske familier – og havde set nok til at vide, hvordan de behandlede folk, der kom dem på tværs – havde han fundet det højst usandsynligt, at de ville slå en udlænding ihjel.

Hvad Heywood næppe selv kunne forudse var, at mordet på ham ville

udløse den største politiske skandale i Kina i mere end to årtier og blotlægge en magtkamp i eliten, som har rystet det kommunistiske parti i dets grundvold. Efter at have tilbragt næsten halvdelen af sit 41-årige liv i Kina – det meste af tiden som en ubetydelig forretningsrådgiver – blev hans død i det afsondrede, nedslidte hotel af politiet i Chongqing tilskrevet 'overdreven alkoholindtagelse'.

Hans lig blev kremeret uden forudgående obduktion. Efter sigende blev Heywoods kinesiske kone presset til at gå med til en hurtig kremering, og hun var så oprevet, at hun fik sin bror og en embedsmand fra det britiske konsulat til at identificere liget. Næsten hele staben på Lucky Holiday Hotel blev de følgende måneder udskiftet, og alle nuværende ansatte er blevet pålagt ikke at diskutere dødsfaldet med nogen.

Hjemme i Storbritannien fik Hey-

woods familie og venner at vide, at han var død af en blodprop, men nogle af hans gamle skolekammerater var skeptiske. Folk der vidste, hvem han havde forbindelse til i Kina, følte, at sandheden var mere skummel.

Lucky Holiday Hotel var et af Gu Kailais foretrukne steder. Hun var gift med Bo Xilai, der var medlem af kommunistpartiets 25 mand store politbureau, og som styrede Chongqing – en byprovins på størrelse med Østrig og med en befolkning på 33 mio. – som en konge. Den beskedne succes, Haywood havde haft som forretningsrådgiver, stammede fra forbindelsen med Bo-Gu-familien, og det var Gu Kailai, der havde sørget for, at han kom til Chongqing, og installeret ham på det gudsforladte hotel. Det var her hun med hjælp fra en husholderske og en livvagt ved navn Zhang Xiaojun angiveligt skulle have myrdet ham med cyanid opløst i en drink. Den officielle meddelelse om, at hun var blevet anholdt mistænkt for ‘overlagt mord’, og at hendes mand Bo Xilai var blevet suspenderet fra alle embeder på grund af ‘alvorlige disciplinære overtrædelser’ sendte chokbølger gennem kinesisk politik.

Bos fald

En uanseelig britisk rådgivers død havde bragt en af Kinas mægtigste mænd til fald – en mand, der havde været favorit til at indtræde i polit-

bureauets stående komite ved det historiske magtskifte senere samme år. Gus og Bos fald har også åbenbart en dyb kløft i toppen af kommunistpartiet og aflivet illusionen om, at det var lykkedes det autoritære Kina at institutionalisere et velordnet tronskifte i mangel af demokrati. Men Heywoods mistænkelige død ville højst sandsynligt være forblevet en gåde, hvis det ikke havde været for Wang Lijun – fanatisk politimester i Chongqing og engang Bos loyale følgesvend.

Da Wang den 6. februar flygtede fra sin husarrest i Chongqing til USA's konsulat 300 km væk, blev han den højst placerede embedsmand i det kommunistiske Kinas historie nogensinde, der søgte om asyl, og hans handling vil sandsynligvis gå over i historien som en begivenhed, der ændrede historiens gang. Mens maskinpistolbevæbnede sikkerhedsfolk udsendt af Bo den 7. februar omringede konsulatet, gav Wang de amerikanske embedsmænd et detaljeret vidneudsagn om Heywoods drab og Gus medvirken såvel som uhyggelige historier om korruption og intriger, der involverede hans tidligere chef.

Wang insisterede på, at Bo prøvede at slå ham ihjel, og anmodede om politisk asyl, og da det blev afslået, indgik han en handel med Beijing og blev en sen nat bragt til hovedstaden af en viceminister for statens sikkerhed. Han er efterfølgende blevet idømt 15 års fængsel for

magtmisbrug, afhopning, for at have modtaget bestikkelse og for at have bøjet loven til egen fordel.

“Hvis ikke Wang Lijun var løbet til det amerikanske konsulat og havde afsløret omstændighederne omkring Heywoods død, så ville Bo højst sandsynligt være blevet forfremmet til den stående komite, og så ville han have været urørlig” fortalte et højtstående partimedlem i Chongqing-regeringen *Financial Times*.“ Det var et skræmmende perspektiv for hans rivaler, der betragter ham som en Hitler-agtig skikkelse”.

Selv mange af hans tilhængere mener, at Bo ikke ville have stillet sig tilfreds med en plads som junior-medlem i det kollektive lederskab, men ville have prøvet at manøvrere sig ind på en mere central position – måske ved at erstatte selveste Xi Jinping.

Kinas aristokrati

Hvis én familie i det post-revolutionære Kina kan betragtes som aristokratisk, så er det Bo Xilais. Hans far Bo Yibo var anfører for den revolutionære Røde Hær – en af de almægtige ældre i partiet, kendt som de otte udødelige, der bag scenen kontrollerede kinesisk politik i 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Bo Xilai, der er født i 1949, havde en yderst privilegeret opvækst. Han og hans to brødre gik sammen med børn af andre topembedsmænd på eliteskole i Beijing. “Han var meget

mere stille og velopdragen end sine to brødre, som var et par arrogante og aggressive slyngler”, siger en tidligere klassekammerat. “På overfladen var han venligere og blidere, end de var”. Andre beskriver ham som en genert dreng, som rødmede, når han talte.

Men da Mao slap Kulturrevolutionens vanvid løs, og de studerende organiserede sig i rødgardist-grupper, sluttede Bo og hans brødre sig til en yderliggående klike. Disse teenagere troede på ‘blodlinje-teorien’, som sagde, at det var deres skæbne som sønner af den ‘røde adel’ at regere Kina. De blev betragtet som særligt ryggesløse, eftersom de angreb regeringseembedsmænd og andre rødgardister, samtidig med at deres forældre – herunder Bos far – blev udrenset eller sendt i arbejdslejr.

Bos far, Bo Yibo, blev sendt i fængsel, hvor han blev tortureret, og hans mor, Hu Ming, begik selvmord eller blev slået ihjel, mens hun var i rødgardisternes varetægt. Snart rettede udrensningsbølgen sig mod børnene, og Bo Xilai blev kastet i fængsel som 17-årig. Han tilbragte næsten fem år i fængsel og i en arbejdslejr for børn af højere embedsmænd, der var faldet i unåde. Da han blev løsladt i 1972, fik han arbejde på en maskinfabrik.

Folk, der kender Bo, siger, at hans oplevelser gjorde ham bitter. Men han tvivlede aldrig på, at han var speciel og født til at regere. I 1977,

efter Maos død, kom Bo, der var blevet gift året forinden, ind på et eliteuniversitet i Beijing for at studere historie. Her mødte han den ni år yngre Gu Kailai, der var yngste datter af en prominent revolutionær general. Efter to år på historiestudiet besluttede Bo at skifte til journalistik, og det var her han lagde grunden til sin senere så dygtige manipulering af medierne.

Elsket og frygtet

Efter at have bestået sin eksamen flyttede Bo til Liaoning-provinsen for at arbejde. Han forlod sin første kone og blev gift med Gu Kailai. I 1993 blev han borgmester i Dalian, ikke mindst takket være sin far, der på det tidspunkt var blevet stærkt interesseret i at fremme sin søns politiske karriere. Det var her i kystbyen med seks mio. indbyggere, at Bo begyndte at udvikle sin særlige politiske stil. Hans charme og tv-tække adskilte ham fra flertallet af grå, anonyme bureaukrater, og han fik hurtigt ry for at få tingene gjort og forbedre folks liv.

Selv i dag husker de fleste ham med varme som en, der gjorde dem stolte af at være fra Dalian. "Måske forstår vi almindelige mennesker ikke til fulde, hvad han var i gang med, men vi syntes alle, han var fantastisk, og han gjorde virkelig meget for byen", siger en indbygger.

Mens det altovervejende offentlige mening om Bo var positiv, kla-

gede enkelte over, at han fokuserede for meget på storslåede monumenter og kosmetiske ændringer, især hans besættelse af at plante dyrt, importeret græs. Og i modsætning til sin popularitet i den store offentlighed, så var Bo hadet og frygtet af sine underordnede. "Han var nederdrægtig og ville straffe sine embedsmænd for de mindste ting", siger en, der arbejdede for ham i Dalian. "I selskab med udlændinge og foran kameraerne var han altid smilende, men i det øjeblik han vendte sig mod os, ændrede hans ansigt sig til en tyrans".

Bos enorme magt som øverste kommunistiske embedsmand i Dalian kom til udtryk i andre, mere dystre hændelser. En journalist fra Dalian blev idømt otte års fængsel for undergravende virksomhed og tyveri af statshemmeligheder, efter at han i en Hong Kong-publikation havde skrevet tre anonyme artikler, der kritiserede Bos rolle i en korrupsionsskandale.

I mellemtiden havde Gu Kailai også været i gang med at pleje sit image som stjerneadvokat. Hun var stærkt efterspurgt af både kinesiske og udenlandske virksomheder som juridisk rådgiver vedrørende investeringer i Bos 'kongedømme'.

Det var i Dalian i midten af 1990'erne, at Neil Heywood første gang mødte den kommende politiske stjerne og hans glamourøse hustru. Heywood – stadig i tyverne og med håb om at etablere sig som forret-

ningsrågiver – havde sendt introduktionsskrivelser til politikere og regeringsembetsmænd for at få forbindelse med den kinesiske elite. Bo – byens borgmester – svarede, og Heywood med sin britiske overklasse-*charme* blev hurtigt ven med familien, ligesom han blev en del af en gruppe udlændinge, der rådgav Gu i hendes oversøiske forretningseven-tyr.

Gu flyttede til Bournemouth i Storbritannien med sin søn Guagua, så han kunne komme på sprogskole der, inden han flyttede til Papplewick – en eksklusiv forberedelsesskole for drenge – og endelig Harrow. Neil Haywood fortalte venner, at han havde hjulpet Guagua med at komme ind på den fornemme skole, og de følgende år fungerede han som den unge mands ven og mentor, og optrådte ofte op i selskab med ham og hans mor.

Den stående komite

Tilbage i Kina tog Bo Xilais karriere fart, og i begyndelsen af 2001 blev han forfremmet til guvernør i Liaoning-provinsen. Analytikere siger, at udnævnelsen var resultat af dels en samordnet smigerkampagne rettet mod Kinas daværende præsident Jiang Zemin dels Bos fars fortsatte kraftige lobby. I 2004 fik Bo sin debut på den globale scene, da han blev udnævnt til handelsminister. Skønt hans løn kun svarede til ca. 12.000 engelske pund om året,

boede Bo i et palæ i det centrale Beijing og kørte rundt i en ny Jaguar ud over ministerbilen med chauffør. Hans kone havde tilsyneladende opgivet sin juridiske karriere, men hans søn gik på engelske privatskoler, der kostede 30.000 pund om året.

Efter at Bo i april blev fjernet fra alle poster, har undersøgelser af ikke-offentliggjorte firmaregnskaber afsløret ejendomme og værdier til flere hundrede millioner dollar tilhørende Bos udvidede familie. Papirerne afslører, at Bos brødre og søstre og Gus søstre tilsammen kontrollerer værdier for mindst 120 mio. US\$. Folk tæt på familien hævder, at deres faktiske formue er langt større, men der er ikke fundet beviser på, at disse søskende har gjort noget forkert.

Efter alt at dømme var Bo på kommunistpartiets kongres i 2007 kandidat til at avancere til politbureauets stående komite, der i virkeligheden regerer Kina. Men hans fars død i januar samme år begrænsede hans politiske indflydelse, og den standhaftige modstand fra mange nu- og forhenværende partifunktionærer, inklusive Wen Jiabao, ødelagde i sidste instans hans chancer. Bo blev sendt til provinsen, til den fugtige storby Chongqing i det sydvestlige Kina på Yangtze-floden bred.

“Der var tre ting, der forhindrede ham i at blive forfremmet: Det forhold, at han var berygtet for at have været medlem af en voldelig rød-

gardist-gruppe, hans dårlige behandling af kolleger og underordnede og faderens dårlige ry og overdrevent aggressive støttekampagne”, siger Cheng Li, der er ekspert i kinesisk politik på Brookings Institution. Der var også en udbredt frygt blandt partiledere og partiældere for, at Bos overvældende ambition ville få han til at prøve at gribe magten, eftersom han, i modsætning til højtstående partimedlemmer, ikke lagde skjul på sit ønske om en dag at blive premierminister eller præsident.

Chongqing-modellen

Selv om han var vred og frustreret over at blive forvist til udkanten af imperiet, fandt han hurtigt ud af at bruge sin nye position til at styrke sin stilling. Da han kom for at tage over som partisekretær, sydede Chongqing af problemer: En forfærdelig forurening, arbejdsløshed, ukontrolleret vækst, organiseret kriminalitet, korrupsion og en begyndende boligboble. Han begyndte hurtigt en oprydning – i såvel overført betydning som bogstaveligt – med en række tiltag, som tilsammen blev kendt som ‘Chongqing-modellen, og som nogen så som et alternativ til de politikker, som Beijing stod for. Ligesom i Dalian lancerede han en omfattende beplantningskampagne for at gøre byen grønnere og smukkere. På hans dagsorden var bl.a. sanering og genopbygning af store byområder, et enormt statsstøt-

tet genhusningsprogram for lavindkomstfamilier, bygning af en kolossal ny motorvej, et bro- og tunnelnetværk og en ny lufthavn.

Udenlandske investorer var forblændet af Bo, af hans engelske humor og den vestlige charme, som adskilte ham fra de kommunistiske embedsmænd, de normalt mødte i Kina. Men nøjagtig ligesom i Dalian og i handelsministeriet lærte hans underordnede snart at frygte ham.

Wang Lijun

For at styrke sin magt over Chongqings politi og sikkerhedstjeneste håndplukkede Bo en mand, som han kendte godt fra sin tid i det nordøstlige Kina, og som han havde forfremmet flere grader til sikkerhedschef. Manden var Wang Lijun, etnisk mongol og dekoreret politimand, der havde ry for at have bekæmpet mafiabandet i det lovløse nordøstlige Kina. Med sine smarte briller og hang til finere skræddersyede habitter var folks første indtryk, at han lignede en professor. Selv om han ikke havde anden uddannelse end politiskolen, var Wang besat af lærdom og kultur og takkede ja til adskillige gæsteprofessorater i ind- og udland.

I de sene 1990'ere havde partiets propagandafolk lagt mærke til Wang og lavede en tv-serie baseret på hans bedrifter, og senere bestilte han selv et antal bøger og film, der glorificerede hans handlinger. Wang var en

pralhals og fantast, som hævdede at han havde fået en del af sin træning hos FBI, og at han engang havde overtalt kidnappere fra den italienske mafia til at lade ham gå. Han gik ofte i læderjakker, som han påstod var samme mærke, som tidligere præsident Clinton brugte.

Wangs ry og loyalitet over for Bo gjorde ham til præcis den rette mand til at bistå med det, der var blevet hjørnестenen i Bos forsøg på at opnå en højere stilling: en højprofileret krig mod organiseret kriminalitet.

Wang kom til Chongqing i juni 2008, og et år senere lancerede makkerparret deres tv-transmitterede stormløb mod mafiaen. I en serie af hurtige retssager blev mere end et dusin mafiabosser dømt og henrettet, mens flere tusinde fik langvarige fængselsstraffe, og enorme værdier blev konfiskeret. Offentligheden var tilfreds, men snart kom der foruroligende oplysninger om forfølgelse, manglende overholdelse af lovmæssige procedurer og tilståelser opnået ved tortur.

Kommunistisk nostalgi

Bos andet programpunkt i kampen for en højere post var en nostalgisk kampagne for at genoplive traditionel kommunistisk moral. Regeringskontorer, virksomheder og lokalsamfund blev opmuntret til at bruge store summer på at arrangere fællessang med kulturrevolutionens 'røde' sange for at forherlige landets

kommunistiske tradition. Regeringen sms'ede Mao-citater til borgerne, patriotiske historiske dramaer erstattede quiz-programmerne på tv, og reklamer blev bandlyst i den bedste sendetid. Lokalregeringen havde over i købet bestilt en 37 meter høj Mao-statue. Denne besættelse af kommunistisk 'moral' fremkaldte foragt hos folk, der pegede på, at Bos egen søn nu studerede på Oxford, hvor han havde ry for at være en forkælet og velhavende *hua hua gongzi* (blomsterprins).

Mens hendes mand bekæmpede organiseret kriminalitet og sang røde slagsange i Chongqing, og hendes søn førte sig frem som champagne-drengen i Oxford, blev Gu Kailais opførsel mere og mere hektisk. Neil Heywood var omkring 2005-2006 blevet hendes vigtigste forretningsagent i udlandet. I 2008 begyndte han på hendes vegne at forhandle med British Museum om muligheden for, at hun kunne blive museets 'gudmoder' og velynder i Kina. "Han var samtalepartner, indbegrebet af den vestlige mellemmand af den slags, som det er meget almindeligt repræsenterer magtfulde mennesker i Mellemøsten", ifølge en som var bekendt med diskussionerne. Men samtalerne stoppede i slutningen af 2010, da Heywood diskret fortalte museet, at Gu havde fået et nervesammenbrud og derfor ikke kunne fortsætte med den foreslåede aftale.

På cirka samme tid begyndte Hey-

wood at fortælle venner, at Gu var 'psykisk ustabil', og han beskrev Bos husholdning som en mærkværdig feudal verden, hvor tjenestaben svor cølibat for at arbejde hos dem. Gus ægteskab med Bo var blevet stadig mere fjernt, efter at hun flyttede til Storbritannien, og det bidrog til hendes depression. I en samtale med en ven den 13. november, to dage før han blev fundet død, virkede Heywood nervøs over at være kaldt til Chongqing for at møde Gu, men han gav ikke udtryk for at være bekymret for sin sikkerhed. I den officielle bekendtgørelse af Gus anholdelse i forbindelse med drabet på Heywood stod, at de det drejede sig om 'en økonomisk konflikt, som var intensiveret'.

Intrigerne

Politiet mener, at Gu planlagde at myrde Heywood, efter at han krævede en større provision for at hjælpe hende med ulovligt at overføre offentlige midler til udlandet og truede med at afsløre hendes økonomiske aktiviteter i udlandet, hvis hun afslog. Ifølge andre kilder var Gu blevet mere og mere paranoid og deprimeret, efter at hun havde opdaget, at hun var genstand for en undersøgelse om korrupsion iværksat af hendes mands utallige politiske fjender. Fire højtstående partimedlemmer med kendskab til sagen hævdede, at magtfulde nu- og forhenværende medlemmer af parti-

eliten, der var modstandere af Bos forfremmelse til politibureauets stående komite, havde lanceret en hemmelig undersøgelse for at samle beviser mod ham og hans familie og kolleger. De sagde, at planen var, at konfrontere Bo med disse beviser for at blokere hans vej til toppen af kinesisk politik og tvinge ham til stille og roligt at trække sig tilbage til en mindre prominent position. Disse anstrengelser omfattede også en landvarig undersøgelse af politichef Wang Lijun og især af den rolle, han havde spillet som chef for politiet i den nordøstlige by Tieling, hvor han arbejdede indtil 2003.

Wangs efterfølger som chef for politiet og viceborgmester i Tieling, Gu Fengjie, blev i maj 2011 tilbageholdt af kommunistpartiets antikorrupsions-myndighed, efter at mindst to andre højtstående politifolk var blevet arresteret. Som et makabert efterspil blev en anden viceborgmester fundet flydende i en kanal i Liaonings provinshovedstad Shenyang i september i 2011. Ifølge politiet var det selvmord, og de sagde at han havde været deprimeret.

Venner siger, at Neil Heywood næsten helt sikkert var uvidende om den igangværende undersøgelse af Wang og Gu, og det pres, som Gu derfor var under, og han kunne ikke vide, at hans trusler ville få hende til at skride til en så drastisk handling. Der er kun blevet offentliggjort få detaljer om Heywoods død, men slibrige rapporter, der cirkulerer i

politiske og diplomatiske cirkler, hævder, at han spyttede den cyanidholdige drink ud, som Gu og hendes medskyldige havde givet ham, og at de derefter holdt ham ned på gulvet og tvang ham til at drikke giften. Hans lig blev fundet i hotelværelset den 15. november.

I sin senere erklæring til amerikanske diplomater og kinesiske efterforskere sagde Wang Lijun, at han var blevet informeret om sagen af politifolk, som ikke ville godkende kremeringen af Heywood, fordi der ikke var foretaget en obduktion. Wang tog derfor hår- hud- og blodprøver af Heywoods lig, før det blev kremeret den 18. november. Informerede kilder siger, at de mener Wang allerede på det tidspunkt vidste, at Gu var ansvarlig for Heywoods død, men havde indvilliget i at dække over det.

Begivenhederne, der førte til Wangs flugt til det amerikanske konsulat i Chengdu 300 km fra Chongqing, er omgærdet af mystik. Efter sigende fortalte Wang de amerikanske diplomater i Chengdu, at han gik til Bo omkring den 18. januar og oplyste ham om, at han havde bevis på, at Gu havde myrdet Heywood. Bo blev rasende, slog han i ansigtet, råbte ad ham og beordrede ham til at forsvinde.

Der er flere teorier om, hvorfor Wang gik til Bo med sine beviser. Den mest sandsynlige synes at være, at Wang var klar over, at antikorrupsionsmyndighedens undersøgelse af

ham og hans fortid var ved at lukke sig om ham. I et forsøg på at sikre sig Bos beskyttelse præsenterede han ham for en bombe af en mord-sag – underforstået at han kunne få det hele til at forsvinde, hvis Bo garanterede hans sikkerhed. En anden teori er, at Wang enten ikke vidste noget om eller var ligeglad med efterforskningen i Tieling, og at det var hans blinde loyalitet over for Bo, der gjorde at han forregnede sig, da han fortalte, hvad han vidste, og spurgte hvad han skulle gøre. Uanset Wangs motiver så var det i dette øjeblik, at Bos arrogance og følelse af usårlighed vandt over ham.

Bos fatale fejltagelse

Mere end et dusin personer interviewet til denne artikel mener, at hvis Bo var gået med på at beskytte Wang, så ville Heywoods død aldrig være kommet frem, og Bo ville have været en førende kandidat til en toppost i partiet i efteråret 2012. “Hvis Bo havde været moderat og nede på jorden, så kunne han have passet på Wang, men han så han som et værktøj eller en hund og af-færdigede ham – det var hans fatale fejltagelse”, siger en analytiker med nære bånd til lederskabet. “Han var ganske enkelt for arrogant, og hans følelse af at være urørlig for stor”.

Ikke længe efter, den 2. februar, blev Wang fyret som politichef og i stedet udnævnt til viceborgmester med ansvar for sport, kloakvæsen og

uddannelse. Den 6. februar sneg Wang sig ud af sit hus forbi de vagter, som Bo havde sat til at holde øje med ham, og kørte de 300 km til det amerikanske konsulat i Chengdu. Så snart han var indenfor på konsulatet anmodede han om politisk asyl. Som begrundelse angav han, at Bo Xilai forsøgte at myrde ham, og han afleverede beviserne for, at Heywood var blevet myrdet, og at Gu var indblandet.

I stedet for at rejse til Beijing og forklare sin beslutning om at sende sine egne sikkerhedsfolk fra Chongqing for at hente Wang fra det amerikanske konsulat, der hørte under Chengdus jurisdiktion, gjorde Bo noget, som yderligere foruroligede højststående partifolk. Han fløj til Kunming i det sydvestlige Kina, 650 km fra Chongqing, og besøgte den militærlejr, der er hjemsted for den enhed, som Bos fader havde kommandoen over under den kommunistiske revolution. Det symbolske besøg understregede hans nære tilknytning til militæret såvel som hans magtfulde herkomst som søn af en revolutionær leder og vidnede om, at han ikke bekymrede sig om Wangs beskyldninger.

Ved åbningen af den årlige Det Kinesiske Folks Politiske Rådgivende Konference den 2. marts dukkede Bo op og gjorde god mine til slet spil over for de 3.000 forsamlede delegerede og journalister. Men på interne regeringsmøder var han bleg af raseri mens han prægede for

embedsmænd fra Chongqing og fortalte dem, at Wangs flugt og de rygter, der hvirvlede omkring ham, alt sammen var led i et 'komplot ansporet af udenlandske reaktionære kræfter'. I løbet af de næste to uger optrådte Bo offentligt en halv snes gange. Som en typisk sidste kraftpræstation holdt han endda en to timers pressekonference i forbindelse med Folkekongressen.

Exit

Tilsyneladende afslappet sagde Bo, at ikke nærmere angivne fjender havde "dannet kriminelle blokke med vidtrækkende sociale bånd og evne til at forme opinionen" og svinede ham og hans familie til. Han afviste antydninger om, at han var genstand for en undersøgelse eller i politiske vanskeligheder. Fire dage senere, den 14. marts, overværede Bo folkekongressens afslutningsceremoni siddende ved siden af sine politbureaukolleger på scenen i Folkets Store Hal. Han virkede træt og urolig. På et tidspunkt stirrede han op i loftet, som om han bad en stille bøn. Da ceremonien sluttede, og Kinas øverste ledere gjorde sig klar til at forlade scenen, rejste Bo sig hurtigt og skyndte sig ud. Ude i kulissen blev han ført væk af medlemmer af den eliteenhed, der har til opgave at beskytte Kinas topledere. Samtidig blev Gu og flere end et dusin af Bos nære medarbejdere anholdt.

Arrestationen af Bo stillede partiet over for et dilemma. Givet Bos store popularitet hos almindelige mennesker kunne en ikke overbevisende officiel redegørelse støttet af forslidte beviser få mange kinesere til at tro, at det hele var et sammensværgelse, og Bo var et offer for en intern politisk magtkamp. Hvis på den anden side retssagen mod han åbenbarede alle de blodige detaljer om korrupsion, mord og sammensværgelser, kunne befolkningen stille spørgsmålet, hvordan en som ham kunne nå den politiske top, og granskende blikke ville måske rette sig mod de øvrige topledere.

Nogle analytikere mener dog, at der uden Bos destabiliserende tilstedeværelse blev skabt mulighed for et mere harmonisk og effektivt lederskab. "Bo og hans ambitioner blev set som den farligste kraft i kinesisk politik, og folk i partiet sammenlignede ham altid med Hitler", siger en ledende Chongqing-embedsmand, der havde arbejdet tæt sam-

men med Bo. "Han var marxist-leninist og modstander af liberalt demokrati, men det ironiske er, at hvis det kinesiske folk havde fået lov til at stemme, ville han sandsynligvis være blevet valgt til præsident".

Gu Kailai blev i august 2012 idømt en betinget dødsstraf, og Bo Xilai blev i september 2013 idømt livsvarigt fængsel.

Jamil Anderlini er Financial Times' bureau chief i Beijing. Ovenstående artikel er en forkortet og opdateret version af en artikel tidligere bragt i Financial Times Weekend magazine. Det foredrag, som Jamil Anderline holdt i Det Udenrigspolitiske Selskab som led i møderækken 'BRICS and beyond' den 10. december 2012, byggede til en vis grad på denne tidligere publicerede artikel. Artiklen er senere udkommet i en længere udgave som e-bog "The Bo Xilai Scandal – Death, Power and Politics in China". Den fås på Amazon og Kobo.com.

Oversat af Brita V. Andersen.

Kinas nye tobarns-politik

Jens-Peter Fage Madsen

Historien vil huske Kinas etbarns-politik som det mest ekstreme eksempel i moderne tid på statslig indblanding i menneskets reproduktion, og den vil blive sidestillet med de andre dødelige fejltagelser i den moderne kinesiske historie

I forbindelse med en diskussion af den kinesiske etbarns-politik ville udtalelsen “et barn er nok” blive forbundet med myndighedernes kampanjer for etbarns-politikken. Sådanne forhold er det sig imidlertid ikke altid. Udtalelsen her stammer fra nogle unge forældre, der selv er vokset op under etbarns-politikken. De har vænnet sig til et liv som enebørn og betragter det at være enebørn som det normale.

Den samme gruppe unge mennesker i den fødedygtige alder står også bag snusfornuftige udtalelser som “det er bedre at opfostre et barn ordentligt end at have mange børn, som man ikke kan tage sig ordentligt af”. Andre bruger helt andre (magelige/egoistiske) argumenter imod det at få flere børn; “vi vil ikke bruge hele vores liv til at arbejde for at forsørge (vores barn/børn) ... Vi vil have mere ud af livet end dette”.

Ovenstående tre udtalelser er alle citeret fra en artikel i *Time Magazine* fra december 2013, kort tid efter at den nyeste ændring af befolkningspolitikken blev vedtaget af Kinas Kommunistiske Parti.

Xi Jinpings reformer

Ændringen af befolkningspolitikken, der går under navnet tobarns-politikken, er en del af en samlet reformpakke, der skal vise, i hvilken retning den nye ledelse under Xi Jinping ønsker at bevæge Kina.

Ved fremlæggelsen af det 60 punkts store reformforslag – et af de største reformprogrammer i Kinas nyeste historie – slog den kinesiske ledelse fast, at den kurs Kina havde bevæget sig på siden Deng Xiaopings økonomiske reformer i slutningen af 1970'erne er den korrekte kurs for Kina. Den overordnede lin-

je vil fremover være den samme, men der er trods dette behov for justeringer af politikken på en række områder.

Derfor reformpakken, der indeholder såvel økonomiske som ikke-økonomiske reformer. De økonomiske betyder i hovedtrækkende en cementering af den hidtidigt førte økonomiske politik. Den nye ledelse under Xi Jinping vedstår sig altså arven fra Deng Xiaoping over Jiang Zemin til Hu Jintao. Dog har der sneget sig en lille, men meget betydningsfuld ændring ind i teksten. Før sagde man, at 'markedet var vigtigt' for økonomien. Nu hedder det sig, at 'markedet er bestemmende' i økonomien.

Hvor bogstaveligt denne ændring skal tages, må fremtiden vise. Inden for det økonomiske område lægges der op til, at det for fremtiden skal gøres lettere at investere i statslige virksomheder. Ligeledes vil der komme en justering af landbrugsreformerne, der vil sikre bøndernes ejendomsret til jorden, hvilket vil komme til at betyde, at salg og arv af jord gøres lettere.

De ikke-økonomiske reformer rækker ikke ved kommunistparties magtmonopol, men lægger op til justeringer på enkeltområder. Inden for det politiske område vil det på sigt blive lidt lettere at lave politisk arbejde uden for kommunistpartiets snærende ramme. Det skal således gøres lettere at danne statsuafhængige foreninger, fx arbejdsgiverfor-

eninger, fagforeninger og foreninger med et socialt formål.

Der vil blive gennemført en retsreform, der kommer til at betyde, at færre bliver anbragt i politiske fængsler. I forlængelse heraf er det også hensigten, at Kina i fremtiden vil anvende dødsstraffe mindre flittigt.

Befolkningspolitikken

Endeligt kommer der så den ovenfor skitserede reform af befolkningspolitikken, idet Kina vil gå fra den hidtidige etbarns-politik til en ny tobarns-politik. Erfaringer fra Kina viser, at et så omfattende reformkompleks vil kræve en endog meget lang indkøringsperiode. Reformforslaget taler selv om 2020 som en realistisk deadline. Den lange deadline kommer dog ikke til at gælde ændringerne i befolkningspolitikken. Ifølge den kinesiske sundhedsstyrelse træder den nye tobarns-politik nemlig i kraft allerede i januar 2014.

Med overgangen til tobarns-politikken bliver det med et slag lovligt for unge par at få to børn, hvis blot den ene part selv er enebarn. Hvor dramatisk og epokegørende lovændringen er, ses tydeligt, hvis man vender sig mod befolkningspolitikken, sådan som den blev formuleret i 1979.

Dengang lanceredes sloganet 'senere, færre og bedre'. Hermed mentes, at familierne skulle have børn senere i livsforløbet. De skulle

have færre børn – som hovedregel kun et barn. At følge dette var efter kommunistpartiets mening en klar forudsætning for et bedre liv (læs: højere levestandard) for den almindelige befolkning.

Politikken blev fra starten håndhævet ved at anvende pisk og gulerod. Til de familier, der levede op til politikken, var der hjælp fra staten i form af gratis skolegang (i grundskolen), lettere adgang til sundhedsvæsenet m.m. Det var guleroden. De familier, der ikke levede op til politikken, blev derimod straffet af staten og de lokale myndigheder gennem forfølgelse, store bøder, tvangs-aborter, tvangssterilisationer, tvungne sundhedstjek med det formål at opdage graviditeter mm.

Myndighedernes fantasi var stor, når det gjaldt om at svinge piskan for at håndhæve politikken. Udgangspunktet for politikken var en antagelse af, at den var nødvendig for at dæmpe befolkningstilvæksten, således at Kina på sigt kunne forblive stort set selvforsynende med fødevarer.

I praksis skete der op gennem 1980'erne, 90'erne og 00'erne små justeringer og lempelser af politikken. Således blev det hurtigt en accepteret kutyme, at landbefolkningen kunne få barn nummer to, under forudsætning af at det første barn var en pige eller var fysisk- eller psykisk handicappet. Det betød reelt, at ganske mange familier på landet på lovlig vis valgte at få to børn,

da børnene jo også var en værdifuld arbejdskraft.

Denne undtagelse blev siden fulgt op med en lempelse, der betød, at man i familier, hvor begge forældre selv var enebørn, kunne tillades at få to børn. Denne undtagelse gjaldt såvel på landet som i byen. Endeligt var de etniske minoriteter fra starten undtaget fra etbarns-politikken. Med til historien hører også, at etbarns-politikken langt fra var det første eksempel i folkerepublikkens historie på, at staten har ført en aktiv befolkningspolitik. De fleste af disse befolkningspolitiske tiltag har som mål haft at begrænse befolkningstilvæksten. Undtagelsen fra dette var den befolkningspolitik, der blev ført under Det Store Spring Fremad (1958-62).

Ægget eller hønen?

Der har i tidens løb været gjort mange forsøg på at sætte tal på konsekvenserne af befolkningspolitikken. Dette lader sig naturligvis meget vanskeligt gøre, idet fertiliteten i ethvert samfund vil udvise udsving fra år til år, uanset om man fører en aktiv befolkningspolitik eller ej. Årsagerne til sådanne udsving vil ofte være irrationelle og derfor vanskelige at identificere.

Det eneste man kan gøre, er at sammenligne det faktiske befolkningstal i et år med en fremskrivning af befolkningstallet fra det år befolkningspolitikken blev startet.

Laver man sådanne beregninger på Kinas befolkningstal i dag, kan man konstatere, at Kina i dag har et befolkningstal, der ligger ca. 400 mio. under det estimerede befolkningstal uden etbarns-politikken. Med andre ord er der i dag 400 mio. færre munde at mætte i Kina, end der havde været, hvis man ikke havde indført etbarns-politikken. Så målt på væksten i befolkningstallet har etbarns-politikken været en utvetydig succes.

Faldet i befolkningstilvæksten dækker over, at fertiliteten i Kina er faldet dramatisk. Efter revolutionen i 1949 lå fertiliteten i Kina på ca. 6, dvs. de kinesiske kvinder fødte hver i gennemsnit seks børn. I midten af 1960'erne, da fertiliteten toppede, fødte de kinesiske kvinder i gennemsnit ca. 7,5 børn. I dag er fertiliteten efter mere end 30 år med etbarns-politikken på ca. 1,55. Til sammenligning er fertiliteten i Danmark 1,87 barn pr. kvinde. Den lave fertilitet betyder, at en ung familie end ikke reproducerer sig selv.

Alt andet lige vil en så lav fertilitet betyde, at gennemsnitsalderen i Kina langsomt, men sikkert vil vokse. En proces der i perioden er blevet forstærket af, at den gennemsnitlige levealder i landet er steget bl.a. pga. bedre kost og sundhed. Samlet betyder det, at Kina i løbet af en kort årække løber ind i et aldersboom, der er langt større end den såkaldte ældrebyrde, vi i Danmark bekymrer os om.

Tallet 400 mio. rummer dog også

en meget dystre bagside. I samme periode er der gennemført ca. 335 mio. registrerede aborter (hertil kommer et ukendt antal illegale aborter) og ca. 200 mio. mere eller mindre frivillige sterilisationer. I samme åndedrag kan man da også spørge, om de 400 mio. færre fødsler rent faktisk skyldes etbarns-politikken. Erfaringerne fra andre samfund i verden har nemlig vist, at børnetallet automatisk falder, når levestandarder stiger. Og netop perioden efter 1978 har været kendetegnet ved en vækstperiode i kinesisk økonomi uden sidestykke i landets nyere historie.

Kritikere af etbarns-politikken har således hævdet, at der var kommet et fald i befolkningstilvæksten helt af sig selv, uden at man havde ført etbarns-politikken. Andre kritikere af etbarns-politikken hævder, at tallet 400 mio. primært er fremkommet ved, at beregningen er lavet med udgangspunkt i året 1970, og da fertiliteten i Kina allerede i 1970'erne (før etbarns-politikkens indførelse) faldt meget kraftigt, ville man være nået tæt på tallet 400 mio., uanset om man havde indført etbarns-politikken eller ej.

En kinesisk befolkningsekspert Mu Guangzong siger således, at højst en fjerdedel af faldet i befolkningstilvæksten kan tilskrives etbarns-politikken. De tre fjerdedele skyldes den øgede levestandard kombineret med bedre og mere udbredte svangerskabsforebyggende metoder.

Holder denne argumentation, har etbarns-politikken påført befolkningen store lidelser uden påviselige resultater. Hertil svarer tilhængerne af etbarns-politikken, at etbarns-politikken har været forudsætningen for væksten og derfor en nødvendig brik, hvis puslespillet skulle gå op. Mest af alt minder opgøret om etbarns-politikken om diskussionen af, hvad der kom først: hønen eller ægget.

Som nævnt i starten af teksten er der i dag rigtig mange unge mennesker, der er vokset op med etbarns-politikken og betragter den som en fornuftig og naturlig politik. Det er en gruppe unge, der af forskellige grunde ikke ønsker at få flere børn – de prioriterer materielle goder højere end flere børn. For dem vil en liberalisering af etbarns-politikken sandsynligvis ikke få nogen som helst betydning.

Inerti og vanetænkning

Men det er ikke den eneste grund til, at det kan være vanskeligt at få de kinesiske kvinders fertilitet hævet. Etbarns-politikken har betydet, at der i løbet af de sidste 20-30 år er vokset et gigantisk bureaukrati op, der lever af at administrere politikken. Det anslås, at op mod 500.000 embedsmænd direkte eller indirekte lever af at administrere etbarns-politikken på lokal-, regional- eller landsplan.

Disse mange embedsmænd vil

næppe uden sværdslag overflødiggøre sig selv. Således kan man sagtens forestille sig, at de også i fremtiden vil forsøge at overbevise såvel regionale som centrale myndigheder om, at det fortsat er nødvendigt at holde børnetallet nede, og at deres kontrolmyndig derfor fortsat er nødvendig. Embedsmændene kan endeligt fremføre det argument, at håndhævelsen af etbarns-politikken hidtil har medført, at de kinesiske borgere har betalt over 2000 mia. Yuan (ca. 1800 mia. d.kr.) i bøder for overtrædelse af lovgivningen.

Embedsmændenes og myndighedernes manglende lyst til at føre den nye lovgivning ud i livet kan sammen med de unge kineseres 'vanetænkning' let føre til, at lovændringen i hvert fald på kort sig kan få en begrænset virkning.

Derfor må man selvfølgelig spørge: Hvilke konsekvenser vil en fortsat meget lav fødselsrate have?

Uoverskuelig forsørgerbyrde

For det første vil den mangel på arbejdskraft, der allerede er en realitet, blive kraftigt forstærket, hvis fødselstallet ikke vokser. Mangel på arbejdskraft i en situation, hvor den kinesiske økonomi vokser med de høje vækstrater, vi har set de sidste 20 år, vil få alvorlige konsekvenser.

I de sidste to årtier har den årlige vækstrate ligget på 7-14 pct. Skal dette fortsætte, kræves der tilgang af arbejdskraft. Det er i kystregionerne

væksten og dermed behovet for arbejdskraft har været absolut størst. Hidtil har man kunnet kompensere for manglen på arbejdskraft bl.a. ved at hente arbejdskraft fra indlandsprovinserne til kystområderne.

Men selv denne tilførsel af arbejdskraft har ikke kunnet forhindre arbejdskraftmangelen i at slå igennem. Konsekvensen har været et stigende lønniveau. Udviklingen forstærkes yderligere af, at efterspørgslen efter arbejdskraft også omfatter uddannet arbejdskraft. Den arbejdskraft, der har kunnet hentes fra indlandsprovinserne, er primært uudannet arbejdskraft.

Efterspørgslen efter arbejdskraft har ydermere fået mange unge fra fattige hjem til at forlade grundskolen uden tilstrækkelige skolekunderskaber. De er blevet 'lokket' fra skolebænken til virksomhederne af et job med løn. Det vil i fremtiden

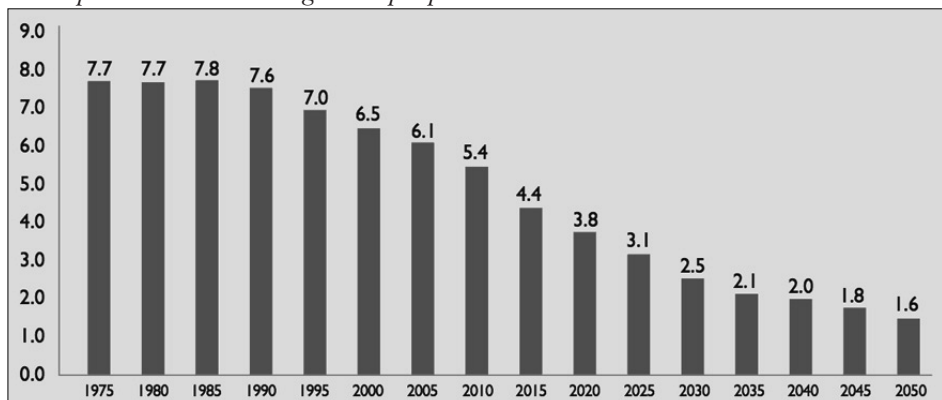
yderligere gøre det svært at skaffe veluddannet arbejdskraft. Den lave fødselsrate kan dermed fremadrettet udgøre en trussel mod landets økonomiske vækst.

Dernæst er den lave fødselsrate og den højere gennemsnitslevealder med til at give den unge generation en nærmest uoverskuelig forsørgerbyrde. Man taler her om den såkaldte 1:2:4-effekt. Hermed menes, at hvert ungt menneske skal skaffe indtægter til at forsøge sig selv og sit barn plus to forældre og op til fire bedsteforældre. Det vil sige, at et ungt par tilsammen skal forsørge et barn, op til fire forældre og op til otte bedsteforældre.

Denne effekt ses tydeligt, hvis man ser på de unges forsørgerbyrde. FN lavede i 2007 en fremskrivning over forsørgerbyrdens udvikling frem mod 2050. Figuren viser med al ønskelig tydelighed proble-

Forsørgerbyrden i Kina frem mod 2050.

Antal personer mellem 15 og 59 år per person over 60.

met. Hvor der i 1970'erne og 1980'erne var 7,7-7,8 unge pr. ældre, der skulle forsørges, er dette tal i dag nede på omkring 5. I fremtiden vil det yderligere falde, således at det omkring 2050 når helt ned på 1,6.

Ser man blot frem til 2030'erne fortæller prognoserne, at antallet af ældre (over 65 år) vil være fordoblet til 400 mio. Samtidig vil antallet af unge (15-64 årige) falde med 200 mio. fra en mia. til under 800 mio. Hvis ikke staten på sigt overtager en del af denne forsørgerbyrde, vil de unges muligheder for og lyst til at få flere børn på ingen måde øges.

Det skal dog siges, at staten specielt de sidste 10-15 år har taget fat på denne opgave. Der er således i den periode etableret en arbejdsløshedsforsikring, et pensionssystem, sundhedsforsikringer og minimumsydelser for de allerfattigste. Svagheden med de nævnte ordninger er, at de som hovedregel kun gælder udvalgte dele af befolkningen – primært bybefolkningen. Dertil kommer, at flere af ordninger bygger på forsikringsprincippet, hvilket betyder, at de fattigste grupper ikke har råd til at være med.

Skæv kønsfordeling

Endeligt har etbarns-politikken forrykket balancen mellem antallet af mænd og kvinder i det kinesiske samfund.

Før 1980 blev der født 102-107 drenge for hver 100 piger. Det sva-

rer ret præcist til de tilsvarende globale tal. I perioden efter 1980 er der opstået en ubalance, der har betydet, at antallet af drengefødsler er steget. Pigerne er simpelthen blevet valgt fra gennem aborter med kønnet som begrundelse. I 2010 blev der således født 119 drenge for hver 100 piger. I 2012 var tallet faldet en smule til 117,7:100.

Når piger vælges fra, er der flere årsager hertil. Dels er drenge en mere værdifuld arbejdskraft end piger specielt i landbruget, dels er det drengenes lod at være den primære forsørger af forældrene, og dels har sønner altid i Kinas lange historie været foretrukket frem for døtre. Derfor er der mere status i at få drenge end piger.

Den teknologiske udvikling med små mobile ultralydsscannere, der kan fortælle de kommende forældre om barnets køn, har blot forstærket problemet. I Kina kan man naturligvis ikke officielt få en abort med kønnet som begrundelse, derfor er en stor del af sådanne aborter illegale. Konsekvenserne af den skæve kønsfordeling kan bedst ses, hvis der sættes nogle tal på problemet. Befolkningseksperten Mu Guangzong illustrerer det med udgangspunkt i officielle kinesiske tal på følgende måde:

- Mellem 1983 og 2010 blev der født 41 mio. flere drenge end piger.
- Mellem 2001 og 2010 blev der hvert år født 1.4 mio. flere drenge end piger.

- I den del af befolkningen, der er født efter 1970, er der 206 ugifte mænd for hver 100 ugifte kvinder
- Blandt de 30-årige var der i 2010 ca. 12 mio. ugifte mænd mod blot 6 mio. ugifte kvinder

Undersøgelser viser ydermere, at der er en overhyppighed af ugifte (lavt uddannede) mænd, der er forblevet og ønsker at forblive i landområderne. De ugifte kvinder derimod søger i større grad mod byerne for at tage en uddannelse, få et arbejde og gifte sig med en mand fra byen.

For en bypige vil det være forbundet med statusstab at gifte sig med en mand fra landet. Dermed vil antallet af unkarle i landområderne også i fremtiden forblive højt. Problemet bliver yderligere forstærket af 'hukou-systemet', der blev indført tilbage i 1950'erne, og giver enhver kineser status af enten at være 'bybo' eller 'landbo'. Bybopiger kan sagtens flytte ud på landet, men det vil de ikke, til trods for at det her ville være lettere at finde en ægteemand. Omvendt kan en 'landbo'(-mand) ikke umiddelbart flytte til byen. Det vil kræve en særlig tilladelse fra myndighederne, der oftest ikke ser ægteskab som en tilstrækkelig begrundelse for at give en sådan tilladelse.

Selv om der de senere år er sket lempelser i hukou-systemet, er dette stadig med til at forstærke kønsproblematikken. Nogle af de samfundsmæssige følger af den skæve kønsfordeling ses i dag i form af et stig-

ende antal voldelige overfald/voldtægter, handel med kvinder, indsmugling af kvinder fra nabolande (primært Thailand og Vietnam) og social uro. Således er der meget ofte demonstrationer vendt imod myndighedernes håndtering af befolkningspolitikken.

Kønsuligheden ses også på ejendomsmarkedet, idet de mange unkarle ser det at eje en bolig som en genvej til lettere at få sig en kone. Følgen er stigende ejendomspriser. Hvis den ændrede befolkningspolitik for alvor skal slå igennem, er det en forudsætning, at der for alvor bliver rokket ved holdningen til piger og drenge. Det skal simpelthen gøres mere statusbelagt at få piger. Skal det ske, skal staten overtage en del af forsørgelsen af de ældre. Befolkningspolitikken og socialpolitikken skal derfor i fremtiden samtænkes.

Social kontrakt

Er tobarns-politikken starten på den endelige afvikling af befolkningspolitikken? Wang Peian, der er viceminister for befolkningsområdet, siger således: "... De nye regler er ikke ensbetydende med en afvikling af familieplanlægningsprogrammet. Det vil opretholdes også på lang sigt...".

Forudsætningen for på lang sigt at bevare befolkningens accept af befolkningspolitikken enten i form af etbarns- eller tobarns-politikken er, at der indgås en slags social kontrakt

mellem kommunistpartiet og befolkningen, hvor begge parter accepterer hinandens synspunkter.

Kommunistpartiet skal acceptere, at befolkningen i stigende grad ønsker frihed til at bestemme over eget liv, og befolkningen skal acceptere, at kommunistpartiets magtmonopol ikke sættes til diskussion. Om det kommer til at gå således, vil afhænge af mange faktorer.

En væsentlig parameter er, om den økonomiske vækst fortsætter, idet denne sikrer styrets legitimitet. En anden er kommunistpartiets holdning til befolkningens frihedsrettigheder, dvs. menneskerettighedsspørgsmålet.

I denne forbindelse skal man huske på, at den nuværende ungdomsgeneration, der netop er født under etbarns-politikken, er en af de mest kritiske generationer i Kinas nyere historie. De forholder sig kritisk til den politiske, den økonomiske og den sociale udvikling i landet, og de giver udtryk for kritikken på de sociale medier.

Et eksempel på dette er et indlæg fra en anonym blogger, der bl.a. skriver "... Det er mærkeligt, hvordan menneskerettigheder fungerer her (i Kina) ... Vores regering tog vores grundlæggende rettigheder som gidsel ... og besluttede sig år tilbage for størrelsen af vores familier. Nu giver de beslutningsretten dryp-

vis tilbage til os i en slags handel, og vi forventes at være taknemmelige og af hele vores hjerte sige tak...".

Indlægget fik kun lov til at ligge på internettet nogle få timer, men ikke desto mindre repræsenterer det et vigtigt, men også bemærkelsesværdigt synspunkt i debatten om befolkningspolitikken. En gruppe kinesiske forskere siger meget direkte, at familieplanlægningsprogrammet vil blive udfaset. Deres argument er, at individuelle rettigheder ikke i længden kan ignoreres af styret.

Hertil føjer de "... historien vil huske Kinas etbarns-politik som det mest ekstreme eksempel i den moderne æra på statsintervention i menneskets reproduktion ... Etbarns-politikken vil blive sidestillet med de andre dødelige fejltagelser i den moderne kinesiske historie, herunder hungersnøden i 1959-61 (under Det Store Spring Fremad) ... og Kulturrevolutionen i de sene 1960'ere og de tidlige 1970'ere...".

Jens-Peter Fage Madsen er cand.mag. i historie og Østasien områdestudiet fra Aarhus Universitet. Han har udgivet flere bøger om Kina, senest 'Ansigt til ansigt med kineserne (Pantheon 2010). August 2014 udsender han en bog om den allernyeste udvikling i Kina. Han er ansat som lektor ved Frederikshavn Handelsgymnasium.

Sydafrika i BRIKS: Den lille efternøler

Marianne S. Ulriksen

Med sit medlemskab i BRIKS har Sydafrika positioneret sig selv som både fortaler for Afrika og forkæmper for reformer af internationale organisationer. Men Sydafrika er også på en uklar slingerekurs, hvor andre mål såsom demokrati og menneskerettigheder får mindre opmærksomhed

Firemandsklubben BRIK – Braslien, Rusland, Indian og Kina – blev først til fem i april 2011, da Sydafrika, på Kinas foranledning, blev inviteret til organisationens tredje møde i Kina. Indlemmelsen af Sydafrika, og dermed navneforandringen til BRIKS, passede dårligt med den oprindelige forståelse af BRIK-landene som de største og mest dominerende vækstøkonomier. Ifølge Jim O'Neill, ophavsmand til BRIK-konceptet i 2003, burde Sydafrika overhovedet ikke være med i denne prestigefyldte klub, da landet ikke engang er blandt de 20 største økonomier på verdensplan. Sydafrika ligger langt efter andre og dermed potentielt mere værdige medlemslande som Mexico, Sydkorea, Indonesien, Tyr-

kiet og Argentina. Målt i forhold til BNP på verdensplan ligger Sydafrika kun nummer 27 med et BNP på US\$ 408 milliarder, mens de andre BRIKS-lande har BNP'er i billion-skalaen (Kina er nummer to efter USA med et BNP på US\$ 7.3 billioner). Befolkningsmæssigt udgør de andre BRIKS-lande 41 procent af verdens befolkning, og de *kun* 51 millioner sydafrikanere er ikke nok til at øge dette niveau til 42 procent.

Alligevel blev Sydafrika efternøleren i klubben. Dette skyldes tildels, at Sydafrika er en aktiv fortaler for Afrika og udviklingslande generelt i mange internationale fora. Således har Sydafrika domineret på den globale scene langt mere, end hvad dets størrelse, både økonomisk og

befolkningsmæssigt, ellers ville tilslige. Landet er for eksempel det eneste afrikanske medlem i G20, har været ikke-permanent medlem af FN's Sikkerhedsråd i to perioder (2007-2008 og 2011-2012), har været vært for vigtige internationale topmøder såsom klimatopmødet COP17 i 2011, og har fornyligt sikret sig formandskabet i den eneste samlende organisation for det afrikanske kontinent, African Union (AU). Sydafrika er således ikke med i BRIKS, fordi landet har økonomisk magtstatus og pondus på niveau med de andre BRIKS-lande, men i høj grad fordi det kan tale for, men også give adgang til, det afrikanske kontinent, hvilket er nyttigt både politisk og økonomisk for de andre BRIKS-lande.

Afrika i BRIKS

Afrika har i det sidste årti haft relativ høj økonomisk vækst og har tiltrukket megen interesse blandt vækstøkonomier, der ser kontinentet som *the final economic frontier*, hvor der er uberørte ressourcer og gode investeringsmuligheder. Særligt Kina har øget dets tilstedeværelse i Afrika i de senere år; og selvom Kinas handel og investeringer i Afrika på nuværende tidspunkt kun udgør mindre end fem procent af landets globale handel og investeringer, så er landets engagement med kontinentet en vigtig del af dets langsigtede økonomiske strategi. Indien og Brasili-

en har også øget deres økonomiske interesser i Afrika, hvorimod Rusland kun er på det seneste er begyndt at vende blikket i en sydvestlig retning. Sydafrika opfattes i den forbindelse som en nyttig *gateway* til andre lande, da Sydafrika har den mest diversiferede og bedst funderede økonomi på kontinentet, hvilket gør det nemmere at starte og udføre finansielle investeringer og transaktioner.

Sydafrika er også vigtig for BRIKS i politisk forstand, da dets inklusion gør BRIKS til en stærkere og mere repræsentativ organisation; uden Sydafrika ville det kontinent, der har flest lande (54 i alt), ellers ikke være repræsenteret. Som repræsentant for Afrika kan Sydafrika både styrke BRIKS-landenes forsøg på at reformere, hvad de opfatter som vestligt dominerede internationale organisationer, og samtidig kan Sydafrika bygge en bro mellem BRIK og andre afrikanske lande både politisk og økonomisk.

Som en kinesisk kommentator siger: "South Africa's membership of BRICS [...] has made the BRICS a more powerful and representative voice to speak for developing countries [... and South Africa] can play a 'bridging' role between the BRICS countries and Africa" (se artikel på dette link: <http://www.saiia.org.za/occasional-papers/south-africas-role-in-the-brics-and-the-g-20-chinas-view>).

Sydafrika opfatter dog ikke kun

sig selv som repræsentant for BRIKS i Afrika, men i højere grad som Afrikas repræsentant i BRIKS. Udenrigs-politisk har Sydafrika først og fremmest orienteret sig mod det sydlige Afrika, det afrikanske kontinent og dernæst den sydlige halvkugle (såkaldt South-South cooperation), og Sydafrika har på det politiske plan opbygget sin egen legitimitet i BRIKS – og også i G20 – som fortæller for Afrikas interesser. Modsat andre medlemmer af BRIKS og G20, der primært arbejder ud fra nationale egeninteresser, så har Sydafrika derfor givet sig selv den svære rolle at repræsentere ikke kun sig selv, men også resten af kontinentet. Sydafrikas forsøg på at etablere sig som Afrikas stemme afvises dog af nogle afrikanske lande såsom Nigeria, Kenya, Etiopien og Egypten, der også har økonomisk, befolkningsmæssigt og politisk vægt.

I sidste ende synes Sydafrika dog at være et naturligt valg, hvis de andre BRIKS-lande havde det som deres primære mål at inkludere et afrikansk land. Sydafrika som en aktiv aktør for Afrika og det globale syd i en række internationale organisationer og sammenhænge gjorde indlemmelsen i BRIKS en naturlig fortsættelse af denne udvikling. Evnen til at være med i vigtige internationale klubber, og altså senest BRIKS, blev af mange portrætteret som en diplomatisk triumf for både Sydafrika og Afrika som helhed.

Brasilien, Indien, Rusland og nok

især Kina har uden tvivl haft deres egne motiver for at invitere Sydafrika med i deres klub. Men Sydafrika har naturligvis også set muligheder i at være med i BRIKS og lagde aktivt pres på de andre lande for at komme med.

Sydafrika har baseret sit medlemskab i BRIKS på tre, ofte modstridende, positioner: avancere dets nationale interesser; promovere udvikling og integration i regionen, primært det sydlige Afrika, men også Afrika generelt; og styrke Syd-Syd samarbejde med henblik på at reformere internationale organisationer.

I det følgende diskuterer jeg først, hvordan Sydafrika på det økonomiske område mest er i konkurrence med de andre BRIKS-lande, og hvordan nationale egeninteresser kan være i konflikt med økonomiske interesser på kontinentet. Alligevel, som jeg dernæst diskuterer, så forsøger Sydafrika også i BRIKS-regi at fremme udvikling i Afrika på et højpolitisk plan og at bidrage til reformer af internationale organisationer; sådanne aktiviteter sker dog på bekostning af andre vægtige værdier som Sydafrika også bygger på.

Økonomiske interesser

Som nævnt har Sydafrika den største og mest stabile og forskelligartede økonomi i Afrika. Landet har en stor formel økonomisk sektor, et solidt juridisk og institutionelt system, og stærke service- og industri-sekto-

rer. Selvom landet også har udfordringer, som kan bekymre investorerne såsom stærke fagforeninger, jævnlige (og til tider voldelige) strejker, øgede lønninger, forholdsvis lav faglig dygtighed, øget korrupsion og politisk populisme, så er landet på mange af disse områder stadig bedre og mere stabilt end mange andre afrikanske lande af samme størrelse.

Landet har også det bedst fungerende og største bankvæsen, der rækker langt ind i kontinentet, og har i stigende grad øget sin samhandel og produktion i især det sydlige og østlige Afrika. Det er på den baggrund, at Sydafrika kan opfattes som en nemmere mulighed for at starte handel og investeringer i Afrika.

Sydafrika som *business gateway to Africa* er dog mest teoretisk, da de andre BRIKS-lande, måske med undtagelse af Rusland, allerede er aktive i resten af Afrika og typisk foretrækker bilaterale arrangementer for deres økonomiske (og politiske) interaktioner.

Det er sigende, at BRIKS handler mere med Afrika end de handler med hinanden. Kina står for næsten 60 procent af BRIKS totale samhandel med Afrika. Sydafrika tager 11 procent af samhandlen med resten af Afrika, hvilket er mere end, hvad der kunne forventes givet landets størrelse. Indien er også en stor handelspartner i Afrika, mens Brasilien og især Rusland har relativ lille økonomisk aktivitet på kontinentet. Det hører også med til historien at hand-

len mellem BRIKS og Afrika er mere end tidobblen i det sidste årti.

Det er en realitet, at BRIKS-landene stadig mest er konkurrenter i Afrika, hvor landene hver især har overlappende interesser i naturressourcer og investeringsmuligheder. Pessimister ser BRIKS-landenes interesse i Afrika som en ny *Scramble for Africa*, hvor fattige, ressourcerige lande bliver udnyttet af rigere lande til at eksportere råvarer på bekostning af egen industriel udvikling.

Et mere optimistisk syn er, at BRIKS' øgede aktivitet på kontinentet kan give Afrika bedre mulighed for at vælge samhandelspartnere og også sikre sig nyttige investeringer i og lån til udvikling af infrastruktur.

Sydafrika har stærke økonomiske interesser i Afrika, og selvom samhandel og investeringer kan være til fælles fordel, så er Sydafrika også en typisk økonomisk storebror, der forsøger at beskytte egne industrier og produktionsmuligheder, hvilket nogle gange sker på beskostning af andre lande i regionen. Mens andre BRIKS-lande konkurrerer med Sydafrika, så kan deres fællesskab i BRIKS-klubben også være en mulighed for at etablere fælles økonomiske strategier, eller i det mindste øge mulighederne for økonomisk interaktion mellem BRIKS og Afrika og blandt BRIKS-landene. Det er således interessant fra en sydafrikansk synsvinkel, at Sydafrika selv har øget den totale samhandel med BRIK fra 5 til 19 procent på ti år.

Solidaritet og en ny global orden

Siden 1994 med etableringen af det nye demokratiske Sydafrika, men især under Mbekis regeringstid, har Sydafrika opbygget en udenrigspolitisk profil, der både har haft Afrikansk solidaritet og promovning af demokrati og menneskerettigheder i højsædet.

Dette kommer til udtryk i Mbekis *African Renaissance* og hans etablering af NEPAD (*New Economic Partnership for Africa's Development*) and *African Peer Review Mechanisms*, samt Sydafrikas engagement i organisationer som AU og SADC (*Southern African Development Cooperation*). Sydafrika har således været, og er fortsat, aktiv i at bidrage til løsninger på kontinentets problemer, både økonomisk, sikkerhedsmæssigt og, om end i stigende grad i mere svævende forstand, politisk.

Som nævnt har Sydafrikas prioriteter i første omgang været det afrikanske kontinent og dernæst syd-syd samarbejde. Sammen med Brasilien og Indien startede Sydafrika i 2003 IBSA (*India, Brazil, South Africa*). Disse tre store demokratier fandt sammen i et normativt fællesskab, der bygger på at reformere globale organisationer såsom FN's Sikkerhedsråd og Bretton Woods organisationer samt at fremme demokrati, menneskerettigheder og bæredygtig udvikling.

Med Sydafrikas indtræden i BRIKS er alle tre IBSA lande også

repræsenteret i denne organisation. Mens IBSA fra starten har haft et normativt sigte og bygget på medlemslandenes fælles værdisæt omkring demokrati og en mere retfærdig verdensorden, så har BRIKS endnu et mere uklart grundlag, eftersom landene mere fandt sammen i kraft af deres økonomiske status og som en modvægt til en vestlig dominans end på basis af et fælles værdigrundlag.

Som jeg uddyber nedenfor, så har Sydafrika indtil videre været i stand til stadig at arbejde for dets *African Agenda* og tillige sammen med de andre BRIKS-lande finde sammen i forsøg på at ændre den globale magtbalance, derimod synes IBSAs prioritering af demokrati og menneskerettigheder at blive undermineret.

Ved BRIKS' seneste topmøde i Durban, marts 2013, satte Sydafrika som vært fokus på Afrika med temaet *BRICS and Africa: Partnership for Development, Integration and Industrialisation*. Hermed forsøgte Sydafrika at cementere dets (selvproklamerede) rolle som leder af og fortaler for udvikling på det afrikanske kontinent.

Lederne af BRIKS-landene diskuterede Afrikas behov for og prioritering af infrastrukturelle investeringer inden for rammerne af NEPAD, og topmødet var også en mulighed for øget interaktion mellem BRIKS og Afrika, eftersom Sydafrika havde inviteret repræsentanter fra en ræk-

ke afrikanske institutioner og organisationer. Givet BRIKS-landenes tendens til bilaterale samarbejder i Afrika synes sådan et højpolitisk arrangement måske ikke at have megen vægt, men eftersom BRIKS stadig er en ung organisation, kan det på den anden side heller ikke afvises, at landene kan finde sammen om en mere fælles Afrikastrategi på sigt.

Det synes at være nemmere for BRIKS-landene at finde fælles fodslag i deres forsøg på at ændre den globale orden. Godt nok må Indien, Brasilien og Sydafrika siges i højere grad at have fælles interesser med hensyn til reform af FNs Sikkerhedsråd, hvor Rusland og Kina allerede har fast medlemskab, men derimod er BRIKS-landene enige om, at finansielle organisationer som verdensbanken og IMF er for vestligt dominerede.

BRIKS-landene er derfor i princippet blevet enige om at skabe en fælles udviklingsbank, som kan være et alternativ til de traditionelle organisationer, og som dermed på sigt kan tippe den globale orden til bedre at reflektere udviklingslandenes økonomiske og befolkningsmæssige position.

Ovenstående eksempler viser, hvordan Sydafrika i BRIKS-regi kan fremme vigtige prioriteter såsom Afrikas udvikling og reform af globale organisationer. Men Sydafrika er også ofte på slingrekurs og uklar i sine prioriteter i internationale sam-

menhænge – specielt hvad angår demokratiske og menneskerettigheds-værdier, som ellers er vigtige elementer i Sydafrikas identitet. Det er velkendt, at Sydafrika ikke har været i stand til at irettesætte autokratiske despotter som Zimbabwes Robert Mugabe, og at Sydafrika derfor ikke kan påstå reelt at holde den demokratiske fane højt i AU-sammenhænge.

Sydafrika har også været uforudsigelig i dets perioder i FN's sikkerhedsråd, hvor landet ofte, og til tider efter at have ombestemt sig, er endt på samme side som ørnene i rådet (Kina og Rusland – dets BRIKS-partnere), for eksempel i forbindelse med beslutninger om intervention i Iran, Libyen og Syrien. Da Daila Lama skulle besøge Sydafrika i 2012, var regeringen så selvmodsigende og tøvende, at Daila Lama til sidst måtte aflyse sit besøg, hvilket i høj grad blev tillagt Sydafrikas forsøg på at behage Kina.

Det er symbolsk, at BRIKS som fænomenen, og dermed dets dagsorden, har overskygget IBSAs. Det sjette topmøde i IBSA skulle have fundet sted nogle måneder efter BRIKS' topmøde i marts 2013. Men først blev det aflyst, og jeg har nu i skrivende stund ikke været i stand til at finde ud af hvornår, eller om, dette møde vil finde sted. Det er muligt, at IBSA og dets demokratiske og rettighedsbaserede dagsorden har mistet pusten i anstrengelserne for at være med i BRIKS.

Sydafrikas zig-zag-kurs

Sydafrika har haft succes med at være med i store og vigtige internationale organisationer og sammenhænge, og medlemskabet i BRIKS er endnu sådan et eksempel. Det er dog muligt, at Sydafrika forsøger at være med i for meget og dermed mister fokus. Det er således blevet pointeret, at Sydafrikas udenrigspolitik er karakteriseret ved uklare og til tider modstridende strategier; det er *a bit of this and a bit of that*. På mange måder ligner denne situation det nuværende indenrigspolitiske billede.

Mens Mbeki var en principiel strateg og havde klare, omend til tider kontroversielle, holdninger og prioriteter, så er Zumas regeringstid præget af mere kompromissøgende og altfavnende strategier, der ender med at være uklare, fordi præsidenten sjældent gør det klart, hvordan regeringen ønsker at prioritere. Samtidig er regeringspartiet ANC

udfordret fra adskillige sider. Udfordringen er både intern, hvor der er utilfredshed med Zuma, og hvor fagforeningerne, der ellers er traditionelle partnere, truer med at bryde alliancen. Og udfordringen er ekstern, idet der er to nye partier, som potentielt kan true ANC's stemmebasis.

Med det næste valg om hjørnet (i foråret eller forsommeren 2014) går Zuma, hans regering og ANC en hektisk tid i møde, og der blive næppe tid – eller overskud – til de store udenrigspolitiske krumspring. Uanset valgets udfald er det dog sandsynligt, at Sydafrika stadig vil se BRIKS som en nyttig partner i dets ønske om at styrke samarbejdet i syd.

Marianne S. Ulriksen er Senior Research Fellow ved Centre for Social Development in Africa, University of Johannesburg, Sydafrika.

Tyve år efter Oslo

Ron Pundak

Tiden er inde til at bringe Israel-Palæstina-konflikten til en afslutning og begive os ud på en rejse mod en ny form for zionisme

13. september 1993, for nøjagtig tyve år siden, blev Oslo-aftalen underskrevet på sydplænen foran Det Hvide Hus. De ekstraordinære underhåndsbestræbelser, der førte til denne historiske begivenhed og til det symbolske håndtryk mellem premierminister Yitzhak Rabin og PLO-lederen Yassar Arafat, var i virkeligheden begyndt ni måneder før i Norge på et hemmeligt møde, der startede processen. Selv i vores vildeste drømme havde vi ikke forestillet os, at dette møde kunne føre til en proces, der måske senere ville kulminere med underskrivelsen af en principerklæring.

Under dette første møde var de budskaber der blev overbragt os af Abu 'Ala (Ahmed Qurei) på Arafats vegne revolutionerende: De ønsker fred. De vil nøjes med en stat inden for 1967-grænsen. De forstår, at ingen af siderne har tid at spille. De bekæmper terror. De nærmer sig retten til at vende tilbage pragmatisk. De er interesserede i et tæt øko-

nomisk samarbejde. De understøtter det regionale forsøg på at afslutte konflikten. De foreslår møder mellem individer og kommuner på hver side af Den Grønne Linje, og de forstår, at der intet alternativ er til en løsning, der deler Jerusalem mellem de to parter.

I min optik var den politiske proces såvel som selve freden kun mellemlyggende mål. Det endelige mål var og er stadig at afslutte den proces med at etablere staten Israel, som påbegyndtes 29. november 1947 med FN-resolutionen, der krævede en deling af landet Israel/Palæstina – en proces der endnu ikke er fuldført. Oslo-aftalen medførte to vigtige resultater. Den første var den historiske fælles anerkendelse af to nationale bevægelser – zionistbevægelsen i form af staten Israel og den nationale palæstinensiske bevægelse i form af Den Palæstinensiske Befrielsesorganisation (PLO) – to bevægelser som indtil da havde spillet et spil uden vindere, et nulsums-

spil, hvor den enes gevinst ville være den andens tab. Det andet vigtige resultat var enigheden om, at afslutningen på konflikten var baseret på implementeringen af sikkerhedsrådets resolution 242, nemlig land for fred – den territoriale deling af Israel /Palæstina i to politiske enheder: en israelsk og en palæstinensisk.

Mange faktorer har medvirket til sammenbruddet af Oslo-processen. Men roden til sammenbruddet og fundamentet til ulykkerne, der fulgte, blev støbt af de tre ledere: Arafat, Rabin og Peres. Alle tre søgte freden, men fra starten af processen spillede alle hver deres egen rolle i aftalens fiasko for at opnå deres egne mål.

Arafat

Arafat klarede, hvad angår mentalitet og lederskab, ikke overgangen til en æra af diplomati og statsmandskab. Det mest iøjnefaldende eksempel på dette var hans ankomst til underskrivelsesceremonien i Det Hvide Hus iført militæruniform. Dette var nøjagtig tidspunktet, hvor han burde have skiftet til statsmandens uniform, nemlig en grå habit.

Han fortsatte derefter med forskellige udtalelser – med det samme citeret af israelerne – der bekræftede hans tvetungede praksis. Han brugte typisk forskellige formuleringer på arabisk og engelsk og citerede koranen så vel som islamiske love på en måde, der for modstandere af processen tjente som 'bevis' for, at

palæstinenserne ikke var tillidsvækkende partnere og ikke havde afskrevet deres mål at udslette Israel.

Arafats attitude medvirkede også til at legitimere verbale provokationer mod Israel. Alt dette blev yderligere vanskeliggjort af Arafats forsøg på at vende det blinde øje til nogle af Oslo-modstandernes terroraktiviteter, hovedsageligt Hamas-celler og Den Islamiske Jihad, der snart begyndte at foretage angreb på Israel.

Skønt Arafat virkelig udstedte ordre om at bekæmpe oppositionen, var disse ofte vage, og de gjorde det dermed muligt at føre en blød politik mod den islamiske terror. Helt og aldeles end at bekæmpe terroristerne på en betingelsesløs og utvetydig måde, som Abu Mazen gjorde ved sin udnævnelse til præsident i januar 2005, da han bekendtgjorde, at under hans regering ville der kun være ét styre og ét militær, skabte Arafat en virkelighed, hvor terrorister havde bevægelsesfrihed til at udføre det stigende antal angreb.

Disse angreb blev af de fleste israelere tilskrevet 'alle palæstinensere', uanset om de støttede eller var modstandere af fredsprocessen, og de kom derved til at fungere som katalysator for såvel den gryende mistillid som Israels hårdkogte sikkerhedspolitik, der bestod i i flæng at angribe både den mistænkelige del af befolkningen og de uskyldige, fredssøgende palæstinensere. Israels politik indebar udgangsforbud, lukninger, kontrolsteder og kollektiv af-

BAGGRUND

straffelse, hvilket forværrede den onde cirkel af aktioner og modaktioner.

Peres og Rabin

På den israelske side gjorde Peres og Rabin en stor fejl ved ikke umiddelbart efter underskriften af Oslo-aftalen at meddele israelerne og den palæstinensiske befolkning den kendsgerning, at dette nye scenario demonstrerede et dramatisk skift med hensyn til Israels politik, der nu omsider bestræbte sig på at komme med en utvetydig løsning for to stater og to folk på grundlag af 1967-grænserne. Selvfølgelig på betingelse af en succesfuld implementering af den foreløbige overenskomst og tilfredsstillende fremtidige sikkerhedsforanstaltninger.

Ydermere var de israelske officielle myndigheder ikke blevet instrueret om at tilpasse den nye tilnærmelse til palæstinenserne på nogen virkelighedsnær måde, og derfor forandrede de forskellige relevante aktører inden for hæren, politiet og regeringsministerierne ikke deres psykologiske attitude og praktiske tilgang til de nye realiteter i landet. Faktisk forlod Rabin og Peres med vilje visionen og de påtænkte forhandlinger i et dødvande, mens de samtidig kom med forklaringer, der totalt afskrev to-stats-løsningen. Ved at gøre således skabte de en skingrende dissonans så vel som alvorlige praktiske problemer.

Manglen på en klar israelsk strategi og vision med hensyn til slutspillet skabte et problem, der snart blev endnu mere akut med den foreløbige aftale af 1995, da den israelske forhandlingsdelegation opdagede, at deres instruktioner gik ud på at nå en aftale, der ville lade alle muligheder stå åbne: måske en palæstinensisk stat, måske ikke. Måske Israel trækker sig tilbage, måske ikke. Måske palæstinenserne får selvstyre, måske ikke. Fraværet af nogen som helst strategi resulterede i en inferior aftale og i overflødige israelske 'gennemførelser', der blev påtvunget palæstinenserne med det overordnede mål at nægte dem de ydre tegn på en fremspirende stat. Denne situation var en iøjnefaldende og i høj grad medvirkende faktor til Oslo-aftalens sammenbrud og fiasko med hensyn til implementering.

Og vanskeligt som det er at måtte indrømme, var Rabin og Peres eneansvarlige for ikke korrekt at aflæse landkortet. Imidlertid syntes Rabin faktisk at være i stand til at acceptere to-stats-løsningen, mens Peres stædigt var modstander af et uafhængigt Palæstina med kontrol over både Vestbredden og Gazastriben. Peres arbejdede på at udvikle forhold under hvilke den palæstinensiske stat kun kunne etableres i Gaza, mens Vestbredden skulle være et israelsk-jordansk-palæstinensisk-fællesstyre. Indtil 1998, fem år efter underskrivningen af Oslo-aftalen, troede han stadig på, at en aftale, der

implementerede en version af Jordans selvbestemmelsesret, kunne opnås, selvom denne selvbestemmelsesret havde ligget i mølposen de sidste ti år med den jordanske beslutning om helt at afstå fra Vestbredden.

På samme tid fortsatte Israel med at bygge og udvide sine 'bosættelser'. Dette blev tolket af mange palæstinensere som et vink om, at Israel aldrig ville trække sig tilbage fra disse arealer. Yderligere behandlede man fortsat alle palæstinensere, som om de var potentielle og mistænkte fjender. Den nedværdigende behandling af palæstinensere ved kontrolstederne fortsatte, selvom de fleste ikke udgjorde en trussel mod Israel. En tretten års dreng, som ser sin far ydmyget af en atten år gammel israelsk soldat, vil aldrig glemme den oplevelse.

Forbindelserne mellem Israel og palæstinenserne forværredes endnu hurtigere i løbet af den første Netanyahu-regering fra 1996 til 1999. Som premiereminister var Netanyahu åbenlyst imod Oslo-aftalen, og skønt han gjorde det mindst mulige for ikke at få Israel til at fremstå som den aggressive part i overenskomsten, gjorde han også sit yderste for at forhindre alle politiske fremskridt, der kunne lede til en aftale, hvis mål var at slutte besættelsen og skabe fred.

Barak-regeringen i 1999 til 2001 hidrog også væsentligt til den ulykkelige situation. Tilstrækkeligt må

det være at nævne, at fiaskoen på Camp David-topmødet, som – efter min mening – hovedsageligt kan tilskrives Baraks misforståede og dilettantiske tilnærmelser til forhandlinger, antændte intifadaen, der siden hen ledte til fælles vold og tab af tillid til muligheden for opnåelse af fred.

Judaisme eller israelisme

Oslo-processen var oprindeligt tænkt som en måde at afslutte den israelsk-arabiske konflikt – hvis kerne er konflikten mellem zionisme og palæstinensisk nationalisme. Dette ville have bragt os nærmere til det strategiske mål, som er en stabil stat, i hvilken man trygt kan leve sit liv uden at spørge om, hvornår staten vil ophøre med at eksistere. Alternativet er en kurs som permanent forankrer besættelsen og forviser os til en evigt voksende voldsom kamp, der kan true Israels eksistens.

Denne proces mod normale tilstande ville hjælpe til både at understøtte, forny og ajourføre det zionistiske koncept og styrke 'israelismens' proces. Spørgsmålet, som udfordrer den israelske befolkning, er, hvordan man integrerer judaisme og israelisme. Israel må og skal omfatte judaisme, men uden at bringe os tilbage til diasporaens dage og tilværelse – dengang judaisme var tilværelsens centrum og israelisme kun en drøm.

Den nye israelske judaisme, som

BAGGRUND

officielt er repræsenteret af højrefløjens Knesset-medlemmer, trækker Israels borgere i en retning, der stadig bliver mere ultrakonservativ, nationalistisk, chauvinistisk og racistisk. Oslos vej repræsenterer den alternative løsning for et Israel, der er oplyst, rummeligt, moderne, progressivt og går ind for lige rettigheder til alle.

Tiden er kommet til at gøre alt, hvad vi kan – selvom det skulle koste smertefulde kompromiser – for at bringe Israel-Palæstina-konflikten til afslutning og begive os ud på en rejse mod en ny form for zionisme, der vil sætte nye mål for vores borgere – som for eksempel at påtale uretfærdigheder påført de arabiske borgere i Israel gennem alle årene. Denne tilnærmelse kan måske kaldes ny-zionisme.

Ny-zionisme

Ny-zionisme er lettest at definere ved, hvad det ikke er. Det er ikke den anakronistiske zionisme, hvis hjemmel stammer fra sandheder, der var relevante for over et århundrede siden og blev realiseret gennem beslaglæggelse af land. Det er ikke den zionistiske kolonisation over Den Grønne Linje, som henter sin hjemmel fra rabbinere og mesianisme. Det er ikke den zionisme, der genopfandt sig selv efter grundlæggelsen af staten på basis af 'hensigten helliger midlet' og dermed tolererede en mængde grusomhe-

der, begyndende med ødelæggelsen af etniske forskelligheder blandt jøder og kulturer, som ikke stemte overens med 'Sabra Israel'-modellen, og endte med i det uendelige at forlænge den historiske diskrimination af palæstinensiske arabere, som forblev under Israels suverænitet og blev anden klasses borgere i vores stat.

Ny-zionisme er zionisme i fornyelse. Zionismen i det enogtyvende århundrede er en bevægelse, som vil føre os fremad. Den indebærer ikke, at vi vender ryggen til fortiden eller fornægter fundamentet, på hvilket den var baseret, og fra hvilken det legitime ønske udsprang hos det jødiske folk om et nationalt fædreland i Israel. Det, vi behøver nu, er at ajourføre, modificere og succesfuldt implementere konceptet i overensstemmelse med de nye realiteter, som er opstået i løbet af de mere end tres år siden oprettelsen af Israel – en stat der vil sikre lighed for alle og garantere "retten til religion, samvittighed, sprog, uddannelse og kultur" som der står i uafhængighedserklæringen.

Den nye zionisme må for eksempel tage fat på, at definitionen af staten ikke kun er til for det jødiske folk – en passende formulering i efterkrigsperioden – men er en stat for det jødiske folk og alle dets borgere. Når alt kommer til alt er 20 pct. af statens borgere arabere, og mindst 200.000 er kristne, som immigrerede til Israel fra forhenværende sov-

jetstater under loven om tilbagerejse, som i sig selv også må genvurderes og revideres. Ikke alle kristne med jødiske bedsteforældre skal garanteres automatisk ret til at immigrere til Israel, modtage et identitetskort og stemme til valg til Knesset ved ankomsten til Israel.

Den nye Zionisme må være modtagelig for dynamisk forandring. Begrænsninger i denne retning vil ikke totalt forandre det israelske folks natur, men vil sætte de arabiske borgere i stand til at føle sig som ligeværdige partnere med lige rettigheder og forpligtelser. Undervejs må borgerne formulere den bredest mulige fællesnævner for at lette integrationen i alle dele af befolkningen. Israelisme indeholder ikke blot oplevelsen af diaspora og religiøs jødisme, men også og i hovedsagen hebræisk kultur, sprog, kunst og litteratur, som har udviklet sig her siden de første zionister ankom i 1882. Alle disse elementer er en essentiel del af et fornyet Israel, der ser fremad i stedet for tilbage.

Fraværet af en fredsstrategi

I tidens løb har det vist sig, at Israel ikke har nogen fredsstrategi. Alle ønsker fred, men en ren verbal erklæring, der understøtter fred og to stater, kan ikke kaldes en strategi. Den eneste strategi som løbende eksisterer inden for den officielle diskussion relaterer sig til sikkerhed og krig. Mange i Israel er blevet forel-

sket i status quo. Fortalere for denne tilnærmelse forsvarer 'konfliktstyring' som et alternativ til 'konfliktløsning' og håber, at situationen forbliver som den er. Netanyahu kan ikke opnå en permanent status-aftale. Derfor foretrækker han en rolig stat, der fordrer lidt eller ingen omkostninger.

Når det er sagt, antyder de sidste erklæringer fra Netanyahu, som bestræbte sig på at underminere Oslo-aftalen og udløste modstand mod Yitzhak Rabin, at han åbenbart har indset, at Oslo-strategien er den rette kurs for Israel. Han har for nylig været vidne til, at jorden under vore fødder er begyndt at brænde. Han forstår, at det palæstinensiske folk, den arabiske verden og de fleste andre stater i verden ikke vil tolerere en forsættelse af besættelsen. De seneste europæiske resolutioner angående Israels besættelse af Vestbredden synes kun en geværsalve fra en anti-israelsk kampagne, der er i sin vorden, men som vil kunne vokse i omfang og udgøre en økonomisk trussel for staten Israel og forandre den til en udstødt stat i Vestens øjne og for en anseelig del af den jødiske befolkning i resten af verden.

Manglende politisk fremskridt afmætter også den moderate palæstinensiske lejr, som har kæmpet for en tilnærmelse til to-stats-løsningen baseret på 1967-grænserne. Følelserne i den palæstinensiske gade, hvor de fleste mennesker har indset at en aftale med israelerne er den fore-

BAGGRUND

trukne tilnærmelse, er, at Israel ikke er interesseret i en permanent aftale, der afslutter besættelsen. Bosættelserne breder sig, illegale forposter flourer, og 'areal C-områder', der udgør 60 pct. af Vestbredden, er lukkede for palæstinensiske bebyggelser og trues af israelsk besættelse. Den overvældende følelse er ydmygelse uden udsigt til forandring.

Imidlertid er distancen, som Netanyahu er villig til at bevæge sig for at virkeliggøre det, der synes at være hans nye tilnærmelse, stadig langt, langt borte fra det, som er nødvendigt for at opnå en aftale. Det kritiske spørgsmål er derfor, hvordan vi fra den nuværende position nærmer os en aftale, som vil frelse os fra at nå det punkt, hvor total israelsk militær kontrol over Gazas gader og Nablus' stræder er umiddelbart forestående med alle de ødelæggende diplomatiske, politiske og økonomiske konsekvenser som sådan en proces indebærer.

Hemmeligheden ved succes er at definere slutspillet fra begyndelsen. Palæstinenserne har for eksempel løbende en strategi med hensyn til grænsen: I Oslo opgav de drømmen om et større Palæstina og forberedte sig på en aftale om en stat, der dækkede kun 22 pct. af territoriet med israelsk suverænitet over de tilbageblevne 78 pct. Dette var den historiske palæstinensiske indrømmelse, der blev lovet Israel i begyndelsen af forhandlingerne. I deres optik måtte en fredsaftale resultere i to stater ba-

seret på 1967-grænserne. De ville acceptere et begrænset landebytte i forholdet 1:1. Hvorfor tilslutter Israel sig ikke også denne ligning som en strategi, hvor spørgsmålet om grænsernes placering er til forhandling? Men som jeg før har sagt, er den politiske pyramide kronet med en premierminister, som er ude af stand til at indtage en sådan holdning, skønt forslaget allerede i 2008 var på forhandlingsbordet under ledelse af premierminister Ehud Olmert.

Derfor må vi erkende, at selvom en permanent aftale allerede kunne være inden for rækkevidde med hensyn til politiske betingelser, ligger en sådan en aftale på nuværende tidspunkt på grænsen til det umulige. Realiteterne viser os løbende en særlig modsatrettet kombination: En israelsk regering, som ikke er forberedt på at forfølge en agenda for et land i fred, en koalition, hvis mest støjende fraktion sidder til højre for premierministeren og modsætter sig det lidet, han er villig til at give, en apatisk og skeptisk israelsk befolkning og omvæltninger i den arabiske verden, som mange israelere anser som en trussel. I baggrunden lurer den politiske svaghed i det palæstinensiske styre, som lider af en massiv uenighed mellem Fatah og Hamas så vel som mellem Vestbredden og Gaza, der yderligere begrænser den palæstinensiske politiks manøvretydighed.

På vej mod en enkelt-statsløsning

Fra det palæstinensiske perspektiv ser fremtiden stadig mørkere ud. Som i andre arabiske lande er unge mennesker de ledende kritiske røster. De er imod vold, men de er ligeså meget imod forsættelsen af status quo. Det nye perspektiv viser, at muligheden for to stater er svundet bort, og det, der er tilbage, er at handle ved ikke-voldelige midler for at etablere en enkelt stat mellem Jordanfloden og Middelhavet. Ikke desto mindre har PLO – Israels officielle forhandlingspartner – ikke ændret sin politik med hensyn til at støtte en to-stats-løsning, selvom palæstinensiske ledere har indset, at Israels politik er at underminere grundlaget for to-stats-løsningen, og at de facto-facit derfor vil blive enkelt-stats løsningen.

Interne israelske diskussioner indikerer, at en enkelt stat også er drømmen hos en mindre del af højrefløjten i Israel, indbefattet det yderste og religiøse højre, som stoler på et guddommeligt løfte og en lignelse, der placerer landet både over folket og staten, såvel som hos repræsentanter fra det tilsyneladende liberale højre, der baserer deres holdning på deisen, at hele Israels land tilhører det israelske folk. Flere og flere politikere og højrefløjtsmedlemmer i befolkningen har på det seneste foreslået formler stammen de fra alkymien, ifølge hvilke Israel skulle annektere Vestbredden og

fortsætte med at eksistere som en jødisk stat, selvom palæstinenserne ville udgøre en majoritet inden for kort tid (der er cirka 6 millioner jøder i Israel i dag og 5,7 millioner palæstinensere. Yderligere 300,000, hovedsageligt kristne og andre udlændinge, er registreret i Israel).

Andre fraktioner har tilsluttet sig kampen: Israels ekstreme og anti-zionistiske venstrefløj taler varmt for en enkelt, egalitær stat, mens nogle inden for det moderate venstre argumenterer, at realiteterne i landet, bosættelserne og højrefløjtsregeringen allerede har bragt situationen til et punkt, hvor der ingen vej er tilbage, og at to-stats-løsningen derfor ikke længere er en mulighed.

Betydningen for folk som mig – som stadig tror på konceptet for et Israel, der forsvarer og bevarer liberale jødiske ideer og støtter 'kontrakten' med verdens befolkning af jøder, hvorved alle, der bliver forfulgt, fordi de enten er eller bliver identificeret som jøder, kan finde tilflugt her – er enkel: en bi-national stat ville repræsentere afslutningen på den zionistiske ide og staten Israel.

Men også på det praktiske hverdagsagtige plan er en enkelt stat et koncept, der objektivt synes umuligt at implementere og bevare. Forskellene og splittelserne mellem Israel og Palæstina er umådelige: to kulturer, to religioner, to nationaliteter, to historier, to identiteter. Alt er forskelligt, og der er næsten ingen fæl-

BAGGRUND

lesnævnere til at slå bro over den enorme kløft. Ingen af siderne er nået dertil, hvor de er i stand til at skrotte deres symboler, erindringer eller frygt.

Der er et synspunkt, der vinder indpas, som går ud på, at det ikke længere er muligt fysisk at adskille to stater baseret på 1967-grænserne. Som en der kender området, er jeg af den opfattelse, at det absolut er muligt at trække en ny grænse, der ville være acceptabel for begge sider samtidig med, at den overholder princippet om minimal territorial annektering med et maksimum af bosættelser og et minimum af palæstinensere.

Den fremtidige grænse skulle følge en kurs mellem Geneve-aftalen og de planer, Olmert præsenterede for Abbas, nemlig annektering og landeombytning dækkende 3-4 pct. af området. Det er vigtigt at huske på, at de bebyggede områder, der tilhører bosættelserne på Vestbredden, kun repræsenterer en pct. af hele Vestbredden. Selv i Jerusalem er det muligt at trække en linje, der vil adskille de to hovedstæder og gøre infrastruktur så vel som selvstyre mulig i hver by.

De store blokke af bosættelser kan med lethed forbindes med Israel ved hjælp af minimale territoriale annekteringer. Antallet af husholdninger, der skal optages i Israel i forbindelse med aftalen, varierer mellem 20.000 og 30.000. Hvis dette bliver ordentligt forberedt, vil Israel

være i stand til at absorbere dem. Selvfølgelig med en stor økonomisk investering, men uden alvorlige vanskeligheder.

Problemet ligger ikke i den fysiske deling af landet, men nærmere i viljen og det politiske mod til at udføre den. Følelserne vil være på højkant, og desværre vil der opstå muligheder for at jøder dræber jøder og arabere dræber arabere i implementeringsprocessen – forhåbentlig sker det ikke – men stadig vil omkostningerne være lavere end noget andet alternativ.

Udsigter for en foreløbig aftale

Så hvad kan der gøres? Det nuværende amerikanske initiativ ledet af udenrigsminister John Kerry i kombination med Netanyahus villighed til at tage skridt til en to-stats-løsning præsenterer en mulighed for at nærme sig en proces, der – skønt kompleks og indviklet – kunne bringe os nærmere en to-stats-løsning og få os væk fra kanten af klippen, hvor vi nu står.

Mit udgangspunkt er, at det yderste, Netanyahu er parat og i stand til at give, ikke kommer i nærheden af de mest beskedne palæstinensiske ønsker, som er sammenfaldende ikke blot med arabiske ønsker, men også med amerikanske og europæiske. Men premierministeren er dog parat til at indgå en foreløbig aftale, der ville indebære tilbagetrækning fra areal C-områder og oprettelsen

af en palæstinensisk stat inden for de midlertidige grænser.

Den palæstinensiske side vil modsætte sig alle foreløbige aftaler, som ikke klart indeholder elementer af en permanent aftale. Med andre ord er præsident Mahmoud Abbas villig til at underskrive en foreløbig aftale, der fører til oprettelsen af en stat inden for de midlertidige grænser, så længe de fundamentale betingelser for en permanent aftale tydeligt er bekendtgjort. Men det er imidlertid klart, at Netanyahu ikke er parat til at lade Israel være nogen del af en erklæring, som Abbas ville forlange.

Denne gang må amerikanerne sætte sig for bordenden og lede forhandlingerne. Amerikas rolle er at forme en mekanisme, der kan etablere betingelser, der tillader begge sider at nærme sig hinanden uden at give afkald på fundamentale principper.

Således burde amerikanerne præsentere en vision om en permanent aftale gennem en FN's sikkerhedsråd-resolution – som er bindende under international lov – og som i praksis vil stå i stedet for resolution 242, som ikke nævner palæstinenserne. Denne resolution vil i sidste instans tjene som et nyt kompas for hele Israel-Palæstina fredsprocessen, selv hvis den nuværende israelske regering proklamerer, at den ikke accepterer et sådant internationalt diktat. En resolution fra sikkerhedsrådet ville stå på egne ben uden officiel forbindelse til sideløbende for-

handlingsprocesser om en midlertidig aftale undervejs mellem Israel og Palæstina under amerikansk ledelse.

Den midlertidige aftale skulle føre til etableringen af en palæstinensisk stat i områder, der dækker mindst 51 pct. af Vestbredden (det vil sige, udvidelse af areal A og B med mere end 10 pct.) så vel som hele Gazastriben. Målet skulle være at danne et forenet, sammenhængende suverænt område, men inklusion af en aftale omhandlende Gaza skulle være betinget af, at de palæstinensiske myndigheder genvandt fuld kontrol over Gaza og afvæbnede Hamas.

Den midlertidige aftale skulle også vende opmærksomheden mod relationerne mellem de to stater, definere hvad der er tilladt eller forbudt med hensyn til bosættelser, formidle økonomisk uafhængighed og skitse-ring af nye handelsrelationer mellem Israel og den palæstinensiske stat og mellem sidstnævnte og resten af verden inden for rammerne af FTA. Desuden skulle den begynde at planlægge og bygge infrastrukturen mellem Vestbredden og Gazastriben, genoplive forsoningsprocessen og opbygge tilliden mellem de to befolkninger og tage sig af andre emner så som vand, naturressurser, miljøet og deslige.

Sådan en proces ville forhindre forværring af situationen på stedet, stoppe udviklingen af Israels isolation i den globale verden, hjælpe

BAGGRUND

positivt på Israels position i den arabiske verden, hjælpe til i fornyelsen af bilaterale forbindelser mellem Israel og arabiske stater, neddyse yderligtgående fundamentalistiske stemmer i den arabiske verden, der anklager Israel og Amerika for at forhindre oprettelsen af en palæstinsisk stat, underbygge og forstærke moderate stemmer i den palæstinske arena samt genetablere tillid mellem Israel og USA's regering så vel som mellem Israel og Den Europæiske Union.

Planen er ikke ideel. Som jeg før har bemærket skulle en fremskyndet proces, der fører til en utvetydig klar permanent aftale, have første prioritet. Fra et pragmatisk synspunkt er en to-trins proces som den, der er beskrevet ovenover, at foretrække fremfor fortsatte ødelæggelser, som uundgåeligt vil føre til en eksplosion, der ville være skadelig for begge parter.

Ud over det vil en plan til en per-

manent aftale, som er anerkendt og accepteret af hele verden, for første gang formidle en ny politisk realitet med potentialet til at danne en enig israelsk politisk lejr, der støtter nye internationale resolutioner. Den israelske befolkning vil endelig blive i stand til at konfrontere de to modsatte alternativer, de står overfor: fortsættelse af den israelske-arabiske konflikt, der fører til truslen om udslættelse af Israel, eller en afgørelse baseret på klare forhold, der støtter det arabiske fredsinitiativ, som tilbyder Israel regional fred og diplomatiske og økonomiske forbindelser med alle arabiske stater.

Ron Pundak, der er historiker, var en af arkitekterne bag Oslo-processen. Denne artikel er baseret på en større tekst skrevet til Konrad Adenauer Foundation.

Ron Pundaks bog, "Secret Channel – Oslo, the full Story" er for nyligt udgivet på hebræisk.

Oversat fra engelsk af Christiane Rohde.

Forholdet Iran-USA er gidsel for magtkamp i Teheran

Ali Alfoneh

Magtkamp mellem præsidenten og Revolutionsgarden truer afspændingen med USA. Det samme gør Khameneis frygt for Rouhanis popularitet og mulighed for at udfordre den Øverste Leders magtposition

‘Historisk’, lød dommen over præsidenterne Barack Obama og Hassan Rouhanis telefonsamtale – den første af sin slags siden Irans islamiske revolution i 1979 – under FN’s Generalforsamling i New York den 28. september 2013. Samtalen, som var kommet i stand i kølvandet på længere tids hemmeligt diplomati, er siden blevet fulgt op af nye forhandlinger om Irans kontroversielle atomprogram, samt Obama-administrationens energiske forsøg på at forbedre relationerne til Den Islamiske Republik.

Obamas nye Iran-initiativ sammenlignes ofte med Præsident Richard Nixons åbning over for Kina i 1970’erne, og ikke uden grund. Ved at normalisere relationerne til Folkerepublikken Kina formåede Ni-

xon at udnytte rivaliseringen mellem Sovjetunionen og Folkerepublikken Kina. Normalisering af relationerne til Iran kan sikre den mellemøstlige magtbalance mellem Iran, Saudi-Arabien og Israel, ganske som trekantsdiplomati sikrede magtbalancen under Den Kolde Krig, argumenterer fortalere for denne politik.

Imidlertid er der, lighederne til trods, også fundamentale forskelle mellem Mao Zedongs Kina og Den Islamiske Republik Iran: Folkerepublikken Kina var en atommagt forud for normalisering af relationerne til USA, mens Iran efter alt at dømme er en aspirerende atommagt, hvilket vil udgøre et bestandigt irritationsmoment Teheran og Washington imellem. Maos åbning

over for USA markerede et strategisk skifte i den kinesiske topledelses udenrigs- og sikkerhedspolitik, mens Irans Øverste Leder Ayatollah Ali Khamenei vedvarende understreger, at Irans åbning over for USA er 'heroisk fleksibilitet' eller med andre ord en taktisk manøvre.

Vigtigst af alt formåede Mao gennem kulturrevolutionen at rense ud blandt potentielle kritikere forud for åbningen over for Washington, mens Den Islamiske Republik er et polycentrisk politisk system med Khamenei som primus inter pares.

Iran polariseres

Det sidste forhold udgør den alvorligste trussel mod forbedring af de iransk-amerikanske relationer. Alt imens Obama-administrationen forbereder normalisering af relationerne til Iran, polariseres Irans indenrigspolitik. Konflikten er personificeret af præsident Hassan Rouhani og generalmajor Mohammad-Ali (Aziz) Jafari, Revolutionsgardens øverstbefalende. Modpolerne i iransk politik strides om, hvorvidt Iran skal være en status-quo-magt eller revisionistisk, systembevarende eller revolutionær, pragmatisk eller ideologisk? Mens Rouhani er fortalere for det første, gør Jafari og Revolutionsgardens officerskorps sig til talsmænd for det sidste og holder relationerne til USA som gidsel i den indenrigspolitiske magtkamp.

Forskellen mellem Rouhani og Ja-

faris syn på USA er ikke uden relation til striden om magten i Iran: Hvis Rouhani kan normalisere relationerne til USA, kan han ikke blot cementere sin magtposition i Iran, men han kan også bruge afspænding i forholdet til USA som endnu et instrument til at underkaste Revolutionsgarden civil kontrol. Omvendt har Revolutionsgarden en iboende interesse i at opretholde illusionen om Iran som et land under amerikansk belejring for derved at legitimere sin aktive intervention i Den Islamiske Republiks politiske og økonomiske liv samt sikre, at garden forbliver hævet over civil kontrol.

Stridens udfald er umuligt at forudse. Khamenei har hidtil støttet Rouhani for at balancere Revolutionsgarden, hvis magt voksede uforholdsmæssigt under Rouhanis forgænger som præsident, Mahmoud Ahmadinejad. Imidlertid kan Khamenei tænkes at fjerne sin støtte til præsidenten, hvis Rouhanis magtbase vokser sig så stor, at han kan udfordre Khamenei selv eller for alvor udfordre regimets revolutionære og ideologiske natur.

Rouhani renser ud

Efter annonceringen af valgresultatet spurgte en journalist fra dagbladet *Iran* Rouhani, om den nyvalgte præsident ønskede at "meje den nuværende regerings folk ned" fra deres offentlige embeder, hvortil Rou-

hani svarede: "Jeg er kommet med en nøgle (Rouhanis kampagnesymbol) og ikke en segl!" Imidlertid fortsatte Rouhani til sine tilhængeres jubel: "Jeg har dog intet ansvar over for dem, som kom ind i regeringen uden gyldig billet!"

Efterhånden som offentligheden blev bekendt med Rouhanis udnævnelser til regeringen og generalguvernører, har kritikerne beskyldt ham for at bruge mejetærsker for at udrense den udøvende magt for politiske modstandere!

På lige fod med sin forgænger udnævnte Rouhani atten ministre, men med undtagelse af Hojjat al-Eslam Mostafa Pour-Mohammadi, justitsminister, er der ingen 'overlevende' fra Ahmadinejads regering.

Ti ud af Rouhanis atten ministre er erfarne teknokrater, som tidligere har tjent præsident Ali-Akbar Hashemi Rafsanjani. Regeringen tæller også to gejstlige: Hojjat al-Eslam Mahmoud Alavi, minister for statsikkerhed og efterretningsanliggender, samt Mostafa Pour-Mohammadi, justitsminister, som har en fortid som chef for udenrigsspionage ved Ministeriet for Statssikkerhed og Efterretningsanliggender.

Andre forhenværende efterretningsfolk tæller Ali Rabi'i, også kendt som 'Ebad', minister for kollektive virksomheder, arbejde og velfærd; Hamid Chitchian, energiminister; samt Abd al-Reza Rahman Fazli, indenrigsminister. Dette er det højeste antal forhenværende efter-

retningsfolk i regeringen siden 1980.

Anderledes forholder det sig med Revolutionsgardens veteraner. Modsat Ahmadinejad-regeringerne, hvor over halvdelen af ministrene var revolutionsgardister, udnævnte Rouhani blot fire veteraner fra Revolutionsgarden: Mahmoud Hojjati, landbrugsminister; Ali Jannati, minister for kultur og islamisk propaganda; Reza Faraji, videnskabsminister; samt Hossein Dehqan, forsvarsminister. Dehqan er ikke blot den mest prominente revolutionsgardist i regeringen, han er også den eneste, som endnu har organisatoriske relationer til garden.

Rouhanis udnævnelse af generalguvernører følger samme strømning. Iran er administrativt inddelt i en og tredive provinser. Generalguvernøren, som udnævnes af præsidenten, er den højeste repræsentant for centralmagten i provinsen og nyder store magtbeføjelser. Rouhani har ikke blot udrenset samtlige generalguvernører som var udnævnt af sin forgænger, han har også systematisk udskiftet veteraner fra Revolutionsgarden med teknokrater. De eneste tilbageværende revolutionsgardister er generalguvernørerne i Øst Aserbajdsjan, Syd Khorasan, Zanjan og Kerman.

Økonomisk krig

Rouhanis angreb mod Revolutionsgarden begrænser sig ikke kun til

BAGGRUND

politiske udnævnelser. Den nytiltrådte præsident fører også økonomisk krig mod Revolutionsgarden, som siden afslutningen af den otte år lange krig mod Irak (1980-1988) har udviklet sig til en hoveddaktør i Irans økonomi.

Det var frygten for social uro i kølvandet på hjemsendelse af en kvart million frontfrivillige i 1988, som fik civile politikere til at overlade genopbygningen af Iran efter krigens ødelæggelser til Revolutionsgardens ingeniørkorps, som omdøbtes Khatam al-Anbia Genopbygningsbase.

Revolutionsgardens medlemmer, som havde været med til at grave skyttegrave langs den irakiske grænse, blev nu beordret til at udbygge Irans infrastruktur. Samtlige større offentlige projekter, herunder byggeri af dæmninger, udvidelse af havneanlæg, motorvejsbyggeri, blev overdraget til Revolutionsgarden uden licitation og udbudsrunder, hvilket hjalp garden med at akkumulere milliarder af dollar i dens finansielle institutioner. Under Ahmadinejad brugte Revolutionsgarden de opsparede midler til at købe statsejede virksomheder som Ahmadinejadregeringen privatiserede.

I sin første tale til Revolutionsgardens ledelse forlangte Rouhani, at Revolutionsgarden skulle holde sig hævet over partipolitiske skel og bør 'tilhøre hele folket', men forsikrede til gengæld, at den iranske stat ville fortsat gøre brug af gardens potentiale til udvikling af Irans økonomi.

Imidlertid viser den efterfølgende udvikling, at Rouhani gjorde gode miner til slet spil.

I første omgang rettede Rouhanis proxyer skytset mod Ahmadinejads projekter. Ahmadinejad havde for vane at indvie endnu uafsluttede projekter, som for eksempel den femtende og sekstende faser af South Pars gas- og oliefeltet, som ved indvielse manglede såvel pipelines, platforme, brønde samt raffinaderier! Imidlertid var Khatam al-Anbia Genopbygningsbase, der som entreprenør stod for færdiggørelse af projektet, angribernes reelle mål.

(For en gennemgang af Khatam al-Anbias aktiviteter se Ali Alfoneh: "How Intertwined is the Revolutionary Guards in Iran's Economy?" Middle Eastern Outlook. Washington DC: American Enterprise Institute, October 22, 2007, på <http://www.aei.org/outlook/foreign-and-defense-policy/regional/middle-east-and-north-africa/how-intertwined-are-the-revolutionary-guards-in-irans-economy>)

Angrebets anden runde indledtes af Ahmad Tavakoli, parlamentariker, som anklagede Revolutionsgarden for at udkonkurrere den private sektor på ulige vilkår. Tavakoli forlangte regeringsindgreb for at hjælpe den private sektor.

Rouhani-regeringen har også annulleret en større kontrakt om vejbyggeri med Khatam al-Anbia, annulleret en oliekontrakt på 30 mio. euro med samme entreprenør, samt

tvunget Revolutionsgarden til – uden betaling – at overdrage ejerskabet af Iran Marine Industrial Company (Sadra) til staten.

Revolutionsgardens svar

Revolutionsgardens ledelse svarede Rouhanis vedvarende angreb mod officerskorpsets politiske indflydelse og økonomiske interesser ved at lancere modangreb mod den nye præsidents akilleshæl: Udenrigs- og sikkerhedspolitikken generelt, samt åbningen over for USA i atomforhandlingerne i særdeleshed.

Det første slag om Irans udenrigs- og sikkerhedspolitiske orientering mellem Rouhani og Revolutionsgarden udspillede sig efter Ayatollah Ali-Akbar Hashemi Rafsanjanis fordømmelse af Bashar al-Assad regimets brug af kemiske våben mod egen befolkning.

Rouhani brugte sin mentor til at sende signalet om Irans vilje til at forhandle om Syriens fremtid med USA. Revolutionsgarden svarede ved at sende ledende officerer som brigadegeneral Hossein Salami, gardens næstkommanderende, og generalmajor Qassem Suleimani, kommandør for Quds-styrken, der som gardens enhed for ekstraterritoriale operationer er engageret i forsvaret af det syriske regime, til pressemøder for offentligt at erklære gardens støtte til Assad-regimet. Garden noterede sig en sejr, da Hensigtsmæssighedens Råd måtte tilbagekalde

sin formand, Rafsanjanis udtalelser.

Revolutionsgarden åbnede en ny front mod Rouhani i forbindelse med dennes rejse til New York i anledning af FN's Generalforsamling. Generalmajor Jafari fordømte Rouhanis telefonsamtale med Obama som 'en taktisk fejl', og gardens andre fremtrædende officerer rettede skytset mod USA og præsident Obamas tale ved Generalforsamlingen.

Angrebene havde ikke blot til hensigt at sabotere afspændingen mellem Teheran og Washington, men tjente først og fremmest det formål at frarøve Rouhani en betydelig udenrigspolitisk sejr.

Efterhånden som Revolutionsgardens slagsmål med Rouhani-regeringen tog til i styrke, fremførte Khamenei sin tese om 'heroisk fleksibilitet' i atomforhandlingerne, forsvarede Rouhani-regeringens atomforhandlere, samt befalede Revolutionsgarden til ikke at blande sig i politik.

Nogle få dage efter kvitterede brigadegeneral Hossein Salami, Revolutionsgardens næstkommanderende, med at understrege, at han ingen plads har for fleksibilitet i sin strategi. Den 10. december svarede Revolutionsgardens øverstbefalende Khameneis befaling om, at Revolutionsgarden ikke skal blande sig i politik:

“Der er dem, som skaber en stemning om, at garden er en militær [organisation], som ikke må blande sig i politik og bruger Hans Hellig-

hed Imamens ord imod os. Vi ignorerer sådanne folk og gør vort arbejde. Vi kan ikke afstå fra dette [indblanding i politik]... Hvis vi tror, at militært beredskab alene er nok til at bevare revolutionen, og de interne fjender, med udlandets støtte, vil tage revolutionen fra os ad politiske veje, har vi tabt alt. I så fald har vi ikke levet op til vores pligt.”

På den økonomiske front svarede Revolutionsgarden ved at myrde Saffar Rahmatabadi, viceminister for industri og handel, den 10. november 2013. Det var Rahmatabadi som havde beordret Revolutionsgarden at tilbagelevere SADRA-selskabet til staten.

Skrøbelig afspænding

Det er denne indenrigspolitiske dynamik, som kaster lange skygger over udsigten til afspænding mellem Iran og USA samt planer om normalisering af relationerne de to stater imellem. Khameneis frygt for Rouhanis popularitet og den nyvalgte præsidents potentiale til at udfordre hans magtposition bidrager yderligere til hele projektets skrøbelighed.

Obama-administrationen er næppe totalt uvidende om den indenrigspolitiske situation i Iran, og har også selv måttet forsvare sig mod indenrigspolitisk kritik af åbningen over for Den Islamiske Republik. Imidlertid begår Obama-administra-

tionen en klassisk fejl: I forsøget på at oprette tilliden til Teheran har Washington lempet sanktionsregimet mod Den Islamiske Republik. Derved afskriver Obama-administrationen sig det instrument som i første omgang fik Khamenei til at anerkende Rouhanis valgsejr og fremstamme ordene ‘heroisk fleksibilitet’.

Også derfor er det højst tvivlsomt, om Obama-administrationen formår at gøre Nixon kunsten efter.

Ali Alfoneh er senior fellow ved Foundation for Defense of Democracies i Washington som topeksperter om Iran. Forfatter til bogen 'Iran Unveiled: How the Revolutionary Guards Is Transforming Iran from Theocracy into Military Dictatorship'. AEI Press, April 2013. Voksende op i Teheran, men flyttede med familien til Danmark i 1988 og tog en universitetsgrad i politologi. Medlem af Herlev byråd 1994 til 1998, lektor i politisk økonomi Syddansk Universitet 2003 til 2004 og forsker ved Forsvarsakademiets Institut for Strategi fra 2004 til 2006.

For en gennemgang af Revolutionsgardens finansielle aktiviteter se Ali Alfoneh: "The Revolutionary Guards' Looting of Iran's Economy." Middle Eastern Outlook. Washington DC: American Enterprise Institute, June 23, 2010, på <http://www.aei.org/article/foreign-and-defense-policy/regional/middle-east-and-north-africa/the-revolutionary-guards-looting-of-irans-economy/>

Syrere tester EU's solidaritet

Martin Selsøe Sørensen

Sagesløse lande i Sydeuropa oversvømmes af asylansøgere. Både modtagerlandene og asylansøgerne så gerne, at de kunne fordele sig ud i Europa, men det forhindrer EU-regler og landene i Nord. Bulgarien er seneste land ramt af en flygtningestrøm som landet aldrig har set magen

Drømmen om Europa er krakeleret for en 48-årig flygtning. Han ligger og raller på en bulgarsk parkeringsplads med vidt åbne øjne omringet af råbende flygtninge fra Syrien. De har med hans arme og ben dinglende fra deres skuldre båret ham ud fra et værelse til den kølige asfalt ved flygtningecentret Pastrogor i det sydlige Bulgarien. De håber at få centrets personale til at tilkalde en læge.

Tidligere fik Bulgarien højst 400 asylansøgere om året, men nu er landet blevet et af de store mål for flygtninge på vej mod Europa, så tallet er vokset til 100 om dagen.

Det er sket efter krigen i Syrien, og efter det er lykkedes EU så godt som at lukke landegrænsen for flygtninge mellem Tyrkiet og Grækenland. Turen over Middelhavet er dyr

og farlig, så nu sætter flere og flere kurs mod Bulgarien.

Dermed smelter to af øjeblikkets mest dramatiske udfordringer for Europa sammen i Bulgarien og en stribe andre lande langs EU's sydlige grænse, hvor strømmen af flygtninge fra særligt Syrien hver dag og nat bringer nye udfordringer til netop de lande, der er hårdest ramt af den økonomiske krise.

30.000 om et år

Fra Rom til Athen til Sofia vokser presset fra asylansøgere med behov for beskyttelse, husly, lægehjælp og ikke mindst indkomst. Alt det regeringerne i varierende grad har svært ved at garantere deres egne befolkninger.

Inden årets udgang ventes mindst

BAGGRUND

11.000 immigranter at være kommet til Bulgarien fra Tyrkiet. Fortsætter udviklingen vil der være 30.000 om et år, og det i et land, der hverken har pengene, faciliteterne eller erfaringerne til at håndtere dem. Landets hastigt anlagte flygtningecentre nåede deres maksimale kapacitet, da antallet rundede 5.000.

For at prøve at få bedre styr på strømmen har Bulgarien begyndt opførelsen af et 30 kilometer langt og tre meter højt hegn på grænsen til Tyrkiet i stil med det, der også er opført langs Grækenlands grænse til Tyrkiet. Hegnet skal, ifølge myndighederne, ikke forhindre flygtningestrømmen, men lede den fra svært kontrollable dele af grænsen med tætte skove og bjerge, til mere åbne områder, hvor bulgarsk politi har mulighed for at finde dem.

FN's Flygtningehøjkommissariat følger nøje planerne og udtrykker forståelse for den bulgarske situation, men også en bekymring over, hvad det kan betyde for legitime asylansøgere mulighed for beskyttelse.

“Vi er bekymrede over de bulgarske myndigheders udsagn om, at grænsekontrollen forstærkes, fordi vi frygter, det handler om at få færre mennesker ind. Vi forstår behovet for oprustning, men asylansøgere har ret til at komme ind i landet, og det er vigtigt, at hegnet ikke kommer til at virke afskrækkende. Ansvarret skal ikke flyttes til for eksempel Tyrkiet, det skal deles”, siger Boris

Cheshirkov fra UNHCR, FN's Flygtningehøjkommissariats, kontor i hovedstaden Sofia.

Det svære transitland

Tyrkiet, der fungerer som transitland, giver kun asyl til flygtninge fra Europa, hvilket i sagens natur ikke hjælper ret mange, og slet ikke syrer. De over 600.000 der opholder sig i landet i øjeblikket, er registrerede som gæster, og ikke flygtninge.

Langs den mere åbne grænse mellem Bulgarien og Tyrkiet er der barberet en tyve meter bred stribe i skoven, som med få meters mellemrum er overvåget af roterende kameraer.

En bulgarsk grænsevagt stiger ud af sine grønne landrover og springer over et hjulspor.

“Nu er jeg i Tyrkiet”, griner han, og springer tilbage til EU igen.

Lige her er der ingen hegn, men kameraer, mænd og hunde nok til at sikre, at ingen kommer ind uden at blive opdaget.

Trods bevogtningen lykkes det alligevel det stigende antal asylansøgere at komme ind og aflevere deres ansøgninger om lovligt ophold og beskyttelse.

Centret i Pastrogor er bygget til formålet, men selv om det er relativt nyåbnet, er det for længst løbet tør for plads, så asylansøgere er stuvet sammen i klynger af køjesenge i fællesområder, hvor udspændte lagner er eneste værn om privatlivet.

Fællestoiletterne stinker langt

væk, og fugt har jordslået væggene, men Pastrogor er stadig et af de bedste opholdssteder for asylansøgere i Bulgarien. Andre steder bor de i telte, eller hvad de selv kan finde ud af.

En bulgarsk embedsmand anerkender, at det slet ikke er godt nok, men siger samtidig det, der er regeringens officielle politik: EU er nødt til at hjælpe. Bulgarien har ikke de økonomiske ressourcer til at give mere end tag over hovedet og 250 kr. i lommepenge per person til mad og fornøjelser. Skolegang til børnene eller bare fritidsaktiviteter er der ingen af.

Lommepengene kan en familie klare sig for med stordriftsfordele, hvis de går de otte kilometer ned til byen i stedet for at handle i centrets dyre butik. Her koster to tomater næsten det samme som et kilo koster i byen. Enlige kan ikke klare sig, siger de.

EU har lovet Bulgarien både teknisk og økonomisk hjælp, så asylansøgningsproceduren kan speedes op og strømlines og så landet kan yde bedre hjælp til de tilrejsende. Det er tiltrængt, for mange flygtninge klager over, at de har ventet i måneder uden at få besked om, hvor længe de skal vente mere, og hvad der siden skal ske med dem. Så, så langt så godt for EU.

Men paradoksalt nok er de fleste asylsøgere ikke særligt i interesserede i asyl i hverken Bulgarien eller Italien eller Grækenland for den

sags skyld. Når de alligevel er nødt til at blive der, er det på grund af EU's asylregler, der siger, at man skal søge asyl, hvor man først kommer ind i EU.

Prøver man siden at søge andre steder, eller opholder man sig der uregistreret, og bliver man opdaget, bliver man returneret til første opholdsland. Tilbagesendelser til Grækenland har i nogle år været suspenderet på grund af landets dårlige asylsystem, men det er nu ved at komme på fode, så den undtagelse kan i princippet snart blive ophævet.

Derfor handler det for asylansøgere om at undgå at blive opdaget. Den øgede kontrol langs de ydre grænser gør det dog stadig mere vanskeligt at komme uset ind, og til tider er det livsfarligt for de, der prøver. Op mod 1.000 immigranter er bare i efteråret druknet på sejlads mod EU's kyster.

Tævet og plyndret

I Pastrogor siger de ophidsede flygtninge omkring den 48-årige på asfalten, at han kaster blod op og har gjort det i en måned, efter han forsøgte at flygte videre til Serbien, men blev tævet og fik frarøvet alle sine penge. Flygtningene prøver at få centervagterne til at ringe efter en ambulance, men det vil de ikke.

“Vi har med sikkerhed at gøre, sundhed er ikke vores ansvar”, siger en af vagterne, og forklarer nærmere: “Der har lige været en læge og

give ham medicin. Han havde samme problem i går”.

For Bulgarien så det i begyndelsen af september ud til, at udgifterne inden årets udgang ville løbe op i, hvad der svarer til 38 millioner danske kroner. En måned senere var flygtningestrømmen taget så meget til, at overslaget er vokset til det tredobbelte.

Talsmanden for FN's Flygtningehøjkommissariat siger, at Bulgarien har problemer med at tage sig af de mange mennesker, der vælter ind over grænsen.

“Et af de mere alvorlige problemer er belastningen af det personale, myndighederne har til rådighed. Pastrogor er for eksempel underbeholdt. De er normeret til 300 beboere, men huser 500, og personalet skal også dække et andet center med 1.000 beboere”, siger Boris Cheshirkov fra UNHCR.

“Der skal være mere permanent personale til rådighed og herunder lægefagligt personale, så folk med behov kan garanteres adgang til lægehjælp, uanset om de opholder sig i centre eller hos politiet”.

Læger uden Grænser siger om de bulgarske lejre, at der er “forfærdende forhold i modtagecentre og en katastrofal mangel på lægehjælp”.

Lidt skum eller savl driver ud af mundvigen på den 48-årige, mens en af flygtningene urutineret gnubber ham på maven og brystet. Kakaofonien af vrede stemmer tager til, da

manden begynder at mumle en bøn, som døende siger, når de ved, de skal dø. Han overlever dog, i hvert fald i denne omgang.

Trækket mod nord

Pastrogor ligger for enden af en slette, der strækker sig næsten ned til Istanbul 250 kilometer væk. I århundreder er trækfugle kommet denne vej forbi på turene mellem kolde og varme egne. På denne tid af året drager de syd på og ses sværme i mindre flokke hen over slettens buske, træer og marker, der alle er i brune nuancer.

Skjult mellem skovens lige så faldende træer foregår et helt andet træk, og i modsætning til fuglene går det kun fra syd til nord. For menneskesmuglerne er det blevet for farligt at føre deres kunder helt til Bulgarien. Bevogtningen er for stærk, og faren for at blive anholdt er dermed for stor.

Immigranter føres fra Istanbul til et punkt et par kilometer før den bulgarske grænse, nogle gange til steder, hvor grænsebyen Slivengrads lys er synlige, så de flygtende har et pejlemærke, og så bliver de sendt af sted på egen hånd. Andre går over bjerge og farer vild på vejen.

“Er det her Bulgarien”, spørger en mand fra Mali.

Det er en tidlig aften i november. Solen er på vej ned, tusmørket trænger sig på, koklokker kimer på vej mod malkning, og en fåreflok kom-

mer vrimlende ned ad en bakkeskråning. To lettiske grænsevagter med camouflageuniformer skuer i kikert over en dal mod en skov på den modsatte skråning. De er udsendt for at bevogte EU's ydre grænse og har netop fisket manden og en kvinde fra Congo ud fra skoven, hvor de har opholdt sig i to dage og nætter. Det har været koldt, for allerede om efteråret er der ned til encifrede nattemperaturer.

“Vi hørte noget pusle i skoven, og så fandt vi dem. De gemte sig”, siger letten.

Nu sidder de flygtende og skutter sig på den kolde jord, mens de venter på en bil, der skal køre dem til grænsepolitiets hovedkvarter.

“Vi vil søge asyl i Bulgarien”, siger manden og byder af en pose med kiksesmulder, der må være resten af deres proviant.

Kvinden græder, hun har brunt mudder op ad benene, og grænsevagternes hund løber og leger med sin snor. Den ene af letterne prøver at få flygtningene til at lave lidt gymnastik for at holde varmen, men de har ikke lyst til gymnastik.

“Jeg ved ikke, hvor længe vi har

været under vejs”, siger manden, der heller ikke rigtig kan eller vil forklare, hvordan han kom fra Mali til Tyrkiet.

For Bulgarien er flygtningestrømmen ikke kun en økonomisk prøvelse, men også en prøve på EU-partnerens solidaritet med unionens fattigere og i denne forbindelse sagesløse lande. Bulgarien og flere andre sydeuropæiske lande så gerne, at Nord- og Vesteuropa tog flere flygtninge, end tilfældet er i dag, i stedet for at stavnsbinde asylansøgerne og blot bidrage med penge og eksperter.

Men det vinder intet gehør hos partnerne i for eksempel Skandinavien. En topembedsmand i det bulgarske udenrigsministerium siger, at ingen er så stejlt afvisende over for en mere solidarisk løsning end de skandinaviske lande. Det med så stort eftertryk, at bulgarerne på det nærmeste har opgivet overhovedet at bringe sagen op.

Martin Selsø Sørensen er dagbladet Politikens korrespondent med base i Tyrkiet. Denne artikel indeholder elementer af hans reportager til Politiken.

Den tikkende miljøbombe i øst

Morten Hansen

Tæt på os lurder en glemt miljøbombe – forældede pesticider, som på den ene eller den anden måde kan finde vej også til Danmark. Problemet sidestilles fra flere sider med den trussel mod klimaet, som den globale opvarmning vil medføre

De fleste kender klitgryden ved Høfde 42 på Harboøre Tange, et område på 22.000 kvadratmeter, lige ud til Nordsøen, som er stærkt forurenet med kemikalieaffald. Her er der gravet et depot ned med omkring 160 tons pesticidaffald, primært Parathion, bedre kendt som Bladan, fra Cheminovas produktion i 1950'erne. I december 2013 afsluttes et pilotprojekt som skal undersøge mulighederne for at rydde op. Det forventes, at oprydningen vil tage fem år og blive en bekostelig affære. Problemet er, at giftstoffer siver fra depotet til grundvandet og der er risiko for, at det siver ud i Nordsøen.

Det er alvorligt problem i Danmark og en gammel nyhed. Men faktisk er depotet på Harboøre Tange kun en lille og overskuelig fisk i det globale hav af lignende kemif-

faldsdepoter, som fortiden har efterladt.

Alene i den østlige del af Europa og Centralasien – de 15 nu selvstændige lande, som var en del af Sovjetunionen – er omfanget af kemikalieaffald anslået til op imod 300.000 tons fordelt på omkring 10.000 lagerpladser. På verdensplan er tallet oppe på 500.000 tons, men Afrika, Sydøstasien, Central- og Sydamerika er ikke så hårdt ramt. I disse regioner har man simpelthen ikke importeret eller produceret så store mængder.

Værst ser det ud i de tidligere sovjetrepublikker, med Ukraine og især Rusland som de hårdest ramte. Jo længere mod øst, desto værre er det og des mindre styr er der på, hvor depoterne befinder sig. Registreringen er mangelfuld og manipulerede

tal optræder i officielle statistikker over, hvor meget der reelt findes.

Lig global opvarmning

Problemet sidestilles af forskere med den globale opvarmning i sit omfang og som en reel trussel mod menneskeheden. Derfor arbejder FAO, FN's fødevarer- og landbrugsorganisation, på at fjerne pesticiderne. FAO's overordnede bekymring er, om jorden er i stand til at producere fødevarer nok til en befolkning på ni milliarder mennesker i fremtiden. De enorme mængder kan nemlig ødelægge landbrugsjorden. Måske overraskende for de fleste så har NATO også de forældede pesticider på dagsordenen.

Et af skrækscenarierne er, at terrorister bruger forældede pesticider som våben. Det er frit tilgængeligt, det er ekstremt farligt og det er relativt simpelt for ikke at sige pærelet, hvis man er i stand til at sprede det – enten i grundvandsforsyningen, i landsbrugsproduktionen, i en bombe eller på en anden måde, så giften spredes. Derfor har NATO også engageret sig i projekter, der skal fjerne forældede pesticidlagre.

Et af projekterne er i Moldova, som jo ikke er medlem af forsvarsalliancen, hvor NATO sammen med blandt andre UNDP har stået for at fjerne mere end 3.000 tons forældede pesticider. Det er halvdelen af den mængde, Moldova kæmper med. Et land, der i størrelse og be-

folkningstal er lidt mindre end Danmark, ikke medlem af EU og meget fattigt, men alligevel skal forsøge at overkomme en udfordring i størrelsesordenen Høfde 42 gange 20. Og så er Moldova ikke engang blandt de hårdest ramte i regionen.

Hvor kommer de utrolige mængder af giftigt affald fra? Og hvilke konsekvenser vil de få – miljømæssigt og politisk, hvis ikke problemet tages alvorligt i den nærmeste fremtid?

Sovjetisk arv

I Sovjetunionen producerede og fordelte man store mængder af gødning og pesticider for at øge landbrugsproduktionen. Fordelingen skulle stimulere og motivere til en større produktion, men medførte samtidig en hamstring af pesticider lokalt. Hundre tusindvis af tons pesticider blev spredt ud over unionen. I Sovjet-tiden var der rimelig godt styr på, hvor og hvor meget, der var fordelt. Men med Sovjetunionens sammenbrud ophørte registreringen, og samtidig forsvandt en del af de data, man på daværende tidspunkt havde.

Nu er der gået mere end 20 år, og kemikalierne er begyndt at sive mod grundvandet, de lagre, de er opbevarede i, er ved at forfalde, og ingen har reelt overblik over situationen.

Sovjetunionens sammenbrud efterlod tusindvis af steder med små lagre af pesticider til den lokale

egns landbrugsproduktion. Det kan være et, to eller måske ti tons pesticider, tiltænkt landbrugsproduktionen, ofte opbevaret i en lagerbygning, som siden sammenbruddet har stået uberørt og dermed er forfaldet. Faktisk må nogen rejse rundt til landsbyerne for at finde ud af, om der er efterladte lagre, hvis der skal skabes et overblik. Som regel ved den lokale befolkning, om der findes 'farlige' steder på egnen, som man helst undgår.

En anden type lokationer er decideret affaldsdepoter og fremstillingssteder. Lige som vi tidligere har gjort det i Danmark, så gravede man simpelthen spildprodukter og uanvendelige eller forældede lagre af pesticider ned. Også fortegnelserne over nogle af disse depoter er forsvundet, men de fleste ved man dog hvor er.

Her mere end 20 år efter kommunismens sammenbrud står vi med et meget alvorligt problem, som er en trussel mod det globale miljø, mod fødevarerforsyningen og fødevarerikkerheden. Vi har ikke så lang tid at løbe på, flere steder, for eksempel i Kalusj i Ukraine, er truslen akut. Området blev ramt af oversvømmelser i 2008, og nu arbejder man fra flere sider på højtryk for at fjerne de sidste tusinde tons affald, inden en ny oversvømmelse risikerer at forurene ikke bare lokalområdet, men også floden Dniestr, der løber gennem det vestlige Ukraine og Moldova og har sit udløb i Sortehavet.

Forældede pesticider

Hvad er forældede pesticider egentlig?

Forældede pesticider – på engelsk *Obsolete Pesticides*, deraf forkortelsen OP eller POP, hvor P'et står for persistent, er forældede, organiske pesticider, der kan eksistere meget længe i naturen uden at forsvinde eller blive opløst. Pesticider er forældede, når de enten er blevet uanvendelige på grund af alder – de mister nemlig deres effekt, som tiden går – eller hvis de bliver omfattet af et forbud.

I 2001 vedtog man Stockholmkonventionen, der forbyder tolv organiske miljøgifte, som regnes for de tolv farligste i verden. De kaldes undertiden for 'det beskidte dusin'.

Det drejer sig for eksempel om DDT, PCB og HCB. At man er holdt op med at producere miljøgifterne og har indført både eksport- og importforbud på verdensplan, betyder ikke, at de er forsvundet. Depoter og lagre er der stadig. Efterhånden som den emballage, de oprindeligt blev opbevaret i, nedbrydes, kommer katastrofen nærmere. Typisk er affaldet gravet ned i tønder, der rustner, mens pesticiderne kom i sække, som er ved at være mørnet.

Egentlig er pesticiderne produceret for at øge fødevarerproduktionen, men det har vist sig, at de er meget skadelige og kun langsomt nedbrydes i naturen og i kroppen, derfor sker der en ophobning af

stofferne hos både planter, dyr og mennesker.

Det er et globalt fænomen, der spredes gennem atmosfæren og via vandets cirkulation på jorden. Selv i de arktiske egne, hvor der aldrig er blevet anvendt eller produceret pesticider, ser man en ophobning hos rovdyr og fisk.

Følgevirkningerne er nedsat immunforsvar, hormonforstyrrelser, cancer, nedsat vækst og misdannelser ved reproduktion, hvis reproduktion overhovedet er muligt, for giften går også ud over sædkvaliteten. I for store doser dør man af en forgiftning – Bhopal i Indien var en pesticidfabrik, hvor et udslip slog tusindvis af mennesker ihjel. Det er altså noget virkeligt farligt stads, og der er rigtig meget af det. En skefuld – fem milliliter – forældede pesticider kan forurene drikkevandet til 15.000 mennesker i et år.

Et af de værste eksempler på pesticidforgiftninger er fra Tyrkiet i 1950'erne. Landet var plaget af hungersnød og som hjælp sendte USA hvedemel, så man kunne bage brød. Men kornet var blevet overfladebehandlet med pesticiden HCB for at undgå svamp. 500 mennesker døde af at have spist brødet. Yderligere 4.000 blev syge.

30 år efter undersøgte man brystmælk i regionen. Og her var indholdet af HCB stadig syv gange højere end i ellers lignende områder. Og 150 gange højere HCB-indhold end det er tilladt i komælk.

Dansk svinefarm

I landsbyen Kalusj i det nordvestlige Ukraine, ikke langt fra grænsen til Polen, har der været ikke mindre end otte kemikaliefabrikker. Hele området er kontamineret og indeholdt indtil 2008 mindst 22.500 tons primært HCB affald. Der er stadig 5-7.000 tons tilbage, blandt andet et nedgravet depot med HCB i tønder. Myndighederne i Ukraine er i gang med at rydde op, men der mangler stadig meget.

I den konkrete sag er der mange tråde til Danmark. For eksempel er en dansk ejet svinefarm placeret kun en kilometer fra et af de nedgravede depoter i Kalusj, nedestrøms. Det vil sige vandet løber i en kanal få meter fra depotet og videre forbi svinefarmen. Svineproduktionen går ikke til Danmark, men det er et dansk projekt, som den selvejende statslige fond IFU har investeret 30 millioner kroner i.

Forskere, FAO, NGO'er og lokale politikere er meget nervøse for Kalusj. Tusindvis af tønder med HCB har været gravet ned i mere end 20 år. Det er begyndt at sive fra tønderne, og nu truer en forurening af grundvandet. Det er ganske tæt på floden Dnestr, og dermed truer en forurening med at ødelægge drikkevandsforsyningen til Moldova og det vestlige Ukraine, inden Sortehavet bliver ramt. Det kan forhindre millioner af mennesker i at få rent drikkevand. Jorden vil blive forurennet,

så den ikke er egnet til dyrkning af afgrøder. I al hast har man transporteret tusindvis af tons til destruering i blandt andet Polen og England.

Der er nemlig ikke så mange steder, man kan destruere det farlige affald, og slet ikke i så store mængder. Et af stederne er i Nyborg Værket.

Transporterne fra Kalusj til Gdansk, hvor en stor del af destrueringen er foregået ved forbrænding af affaldet, er flere gange blevet afsløret i *ikke* at foregå efter sikkerhedsstandarder, som påkrævet for at undgå ukontrollerede spredning. Billedokumentation viser lastbiler med kemikalieaffald, hvor der er gået hul på indpakninger. Desuden var store mængder opmagasineret ved havnen i Gdansk, 14.000 tons. En oversvømmelse ville kunne sprede kemikalieaffaldet i Østersøen. Samtidig har der været problemer med restprodukterne efter afbrændingen. Således er slagger fra forbrændingen hældt i en grusgrav i nærheden af Gdansk.

Omkostningerne

Selve forbrændingen rejser nye problemer. Afbrændingen skal ske under meget kontrollerede forhold ellers skabes der dioxiner i røgen, som så udledes i miljøet som en luftbåren gift – dioxin. Et vigtigt aspekt i destrueringen af de forældede pesticider er økonomien. Det er ikke billigt at skaffe sig af med fortidens synder.

International HCH & Pesticides Association (IHPA), der er et uafhængigt og apolitisk netværk, har beregnet prisen til 3.000 euro pr tons. Det betyder at omkring en milliard euro vil kunne fjerne problemet helt fra Europa og Centralasien. Umiddelbart lyder det af mange penge, men når man sammenligner med, hvad det kan koste, hvis man ikke gøre noget, er det småpenge.

Nitrofen-skandalen i Tyskland giver et fingerpeg om, hvor dyrt det er *ikke* at rydde op: Et lager i det tidligere Østtyskland blev brugt til at opbevare foderstoffer. Tidligere havde lagret været brugt til at opbevare plantegiften Nitrofen. Foderstoffet blev kontamineret med Nitrofen, og pludselig blev der registreret Nitrofen i økologiske æg, kyllinger, kalkuner, svin og i mælk – i flere lande. Det lammede salget og krævede, at en lang række fødevarer blev trukket tilbage og destrueret. Ingen mennesker kom til skade, men omkostningerne var enorme. Det tyske landbrugsforbund har senere estimerede omkostningerne til at være i omegnen af 540 millioner euro, eller halvdelen af prisen for at løse problemet helt. Her var tale om kun ét og indtil da ukendt, forurenede lager. Vi ved, at der er omkring 10.000 af disse steder i Østeuropa og Centralasien.

Set i det perspektiv er der tale om en gigantisk økonomisk trussel både for de lande, der eksporterer fødevarer, men også for lande, som im-

porterer fødevarer. I Danmark var Fødevarestyrelsen også nødt til at fortage ekstra kontroller, lige som man gjorde det i mange andre lande efter Nitrofen-skandalen. Men for et enkelt land kan det være økonomisk altødelæggende, hvis eksporten bliver lammet. Det leder os helt naturligt til spørgsmålet om de politiske konsekvenser. For kan EU og Danmark lade være med at gøre noget ved problemet?

Politiske konsekvenser

Også politisk er de forældede pesticider en problematisk størrelse. På grund af de potentielt voldsomme konsekvenser kan problemet ikke ignoreres meget længere. Det er nu mere end 20 år siden, at Sovjetunionen brød sammen. De fleste steder har depoter og lagre altså ligget ubørt i mere end 20 år.

Til sammenligning gik der 29 år fra Cheminova og staten holdt op med at bruge depotet på Harboøre Tange til, at man i 1981 opdagede, at giften sivede ned i grundvandet, og fiskene begyndte at dø, og mågerne blev syge. Faktisk var det en lokal fisker, der gjorde opmærksom på problemet. Grundvand og fødevarerproduktion er nødvendigheder, som, hvis de forsvinder, kan skabe massedød og ødelæggelse, krige og store folkevandringer.

Ingen er nok helt i stand til at gennemskue de politiske konsekvenser, hvis for eksempel ti millioner

mennesker i det vestlige Ukraine og Moldova pludselig ikke har mere vand på grund af en akut, menneskeskabt forurening. Alene de økonomiske omkostninger vil være astronomiske.

Hvis Kalusj bliver oversvømmet igen, og det denne gang betyder, at pesticider og affald bliver skyllet væk, så er konsekvensen i den størrelsesorden – ti millioner mennesker uden vandforsyninger.

Samtidig er der en udtalt modstand mod import i vesten og ikke uden grund. Import og eksport af forældede pesticider er tilladt ifølge Stockholm-konventionen, hvis det er for at destruere giften.

Men det er selvsagt farligt at transportere det rundt i verden og skaber både miljømæssige og politiske problemer.

De fleste kan huske sagen om skibet *Beluga Fascination*, der blev stoppet af daværende miljøminister Karen Ellemann efter et pres fra offentligheden. Skibet medbragte 6.100 tons HCB-affald fra Australien, der skulle sejles til Nyborg for at blive forbrændt på det tidligere KommuneKemi. Det er den samme kemiske forbindelse som i Kalusj – HCB.

Man er nødt til at skelne mellem risikoen ved at transportere store mængder rundt på verdenshavene og så på miljøpåvirkningen, når det bliver destrueret i for eksempel Nyborg. Under alle omstændigheder viste sagen, at det politisk er meget

BAGGRUND

svært at stille teknologi til rådighed, hvis det betyder, at så giftigt affald bliver bragt ind i landet, selvom formålet er destruktion. Samtidig er det bemærkelsesværdigt, at et så relativt veludviklet land som Australien – både økonomisk og teknologisk, ikke er i stand til selv at destruere HCB og andet ekstremt farligt kemikalieaffald. I ly af skibet fra Australien sejlede der et andet skib fra Ukraine gennem Sortehavet og Middelhavet til Southampton i England med kemikalieaffald fra Kalusj.

Krav fra EU

I Vesteuropa har vi for længst fået styr på tidligere tiders efterladenskaber fra pesticidproduktion. Derfor har det været et krav i optagelsesforhandlinger med potentielt nye medlemslande i EU, at de fik løst problemerne med forældede pesticider. Nogen steder har det ført til, at man lokalt brændte kemiaffaldet af i lokale forbrændingsanstalter, som ikke var beregnet til formålet. Ved forkert afbrænding omdannes de forældede pesticider til for eksempel dioxin og driver ud i atmosfæren.

Konsekvenserne er mangfoldige, hvis ikke der snart gøres noget. De forældede pesticider kan ødelægge et lands økonomi, de kan skade generationer og de kan gøre fødevarer sikkerheden og fødevarerforsyningen meget ustabil eller ligefrem ikke eksisterende.

Hvis et skib forliser med 6.000 tons HCB, der så spredes i havene, er konsekvenserne helt uoverskuelige. En sådan katastrofe har vi heldigvis ikke set, men faren er reel. Ser vi derimod på, hvilke miljømæssige konsekvenser, der er ved ikke at gøre noget ved de forældede pesticider, så vender vi tilbage til Harboøre Tange og Høfde 42, som et lokalt eksempel på konsekvenserne. Giften er sivet ned i grundvandet, der er bade- og fiskeforbud og området er kontamineret, så der ikke kan dyrkes afgrøder. Man kan godt passere gennem området, men det anbefales, at man ikke tager ophold.

Store områder bliver ødelagt, så der ikke kan dyrkes afgrøder, drikkevandet forurenes, giften ophobes i fødekæden med en lang række negative konsekvenser til følge. Biodiversiteten falder markant, og vi udvikler flere tilfælde af cancer.

Græshoppe-effekten

Langsomt spredes forureningen og påvirker alle egne af kloden. Det kaldes græshoppe-effekten, som betyder, at giften følger med i vandets cyklus, når det henholdsvis regner og fordamper, så det ender i sneen over de arktiske egne. Der er for eksempel aldrig produceret eller importeret pesticider i Grønland, men alligevel er det muligt at måle en op-hobning af pesticider hos mennesker og dyr i Grønland, og faktisk mener man, at pesticider er skyld i,

at isbjørnene i Østgrønland udvikler mindre kønsorganer.

Nogle steder i verden har man som sagt afbrændt forældede pesticider i almindelige forbrændingsanlæg. Afbrændingen er i sig selv et problem, hvis det sker ved forkerte temperaturer, så dannes der dioxiner, som spredes i atmosfæren.

Dioxiner har nogenlunde den samme effekt som pesticider på mennesker og dyr – misdannelser, cancer og forplantningsbesvær. Agent Orange, som amerikanerne sprøjtede ud over de vietnamesiske skove under Vietnam krigen, er nok en af de bedst kendte dioxinholdige gift.

En sidste og meget skræmmende trussel er, at producenter i de fattige og underudviklede lande bruger af depoterne for at øge produktionen af deres afgrøder, selvom kemikalierne ikke vil have nogen effekt. Problemet i denne sammenhæng er, at pesticiderne ikke nødvendigvis bliver opdaget, hvis de er blevet brugt.

IHPA foretog en stikprøve på et lager i Usbekistan i 2009, organisationen krydstjekkede de fundne pesticider med den europæiske fødevarerkontrol, EFSA's liste over pesticider, der kontrolleres for. 75 pct. af pesticiderne i dette lager ville ikke blive opdaget med den nuværende kontrol, fordi pesticiderne er så gamle, at de ikke figurerer på EFSA's kontrollister. Flere af forbindelserne er ikke blevet brugt i det vestlige Europa i over 30 år. Derfor figurerer de

ikke på listerne over kemikalier, man skal tjekke for. Det skaber en potentiel risiko for, at vi på et eller andet tidspunkt får importeret fødevarer, som er forurenede med forældede pesticider.

IHPA har registret eksempler på sager, hvor forældede pesticider er blevet fjernet fra lagre, pakket i ny emballage og solgt til lokale landmænd.

Hvad kan gøres?

I november 2013 blev det 12. Internationale HCH forum gennemført i Kijev, Ukraine. Hvert andet år samles netværket IHPA til en konference for at gøre status over udviklingen og skabe opmærksomhed omkring problemet for at få både offentligheden og politikkerne i tale. Kijev var valgt som værtsby, da Ukraine er det gode eksempel på, at der sker fremskridt. Ukraine som nation er selvfølgelig også hårdt presset af situation i Kalusj.

Mama 86 – som er en miljøorganisation, der i sit udgangspunkt var en gruppe unge mødre, som gik sammen efter Tjernobyl-katastrofen i 1986 for at gøre en indsats, da de var bekymrede for de problemer, som Tjernobyl-ulykken medførte for deres børn – har valgt de forældede pesticider som det vigtigste fokusområde, nu hvor der er rimelig godt styr på konsekvenserne efter den eksploderede reaktor – det er simpelthen den største trussel, set med

BAGGRUND

Mama 86 øjne. Men bortset fra Ukraine, så er der ikke sket ret meget i de senere år i regionen. Situationen er status quo.

Der er brug for mere opmærksomhed omkring problemet i offentligheden og politisk. På det praktiske plan er der brug for registrering og identifikation af lokaliteterne, handlingsplaner for løsninger, penge og samarbejde på tværs. Derfor er det bemærkelsesværdigt, at kun en eneste vestlig politiker havde fundet vej til Kijev i november 2013. Det var det danske socialdemokratiske medlem af Europa-Parlamentet, Dan Jørgensen.

Nye metoder

Derimod havde den branche, der arbejder med at destruere forældede pesticider og andet kemikaliefald, fundet vejen til Kijev. I løbet af de seneste år har man udviklet en lang række nye metoder, som er kommercialiseret, til destruktion. Man har for eksempel udviklet mobile løsninger, der gør det teknologisk muligt at flytte destrueringsanlæggene rundt i verden, hvor der er behov for det.

Et newzealandsk firma har udviklet et system, hvor bakterier æder og nedbryder visse pesticider, hvis de findes i jord, så det er muligt, at løse problemet også inden det er for sent eller inden det bliver for dyrt, vel at mærke uden at vi skal løbe risikoen ved at sejle giften rundt.

Fødevarerisici

Dan Jørgensen sagde på konferencen i Kijev: "Dette er bestemt en af de største miljømæssige trusler vi har. Helt sikkert i Europa og i Østeuropa, måske i hele verden. Det er meget vigtigt, men det er også glemt. Mange mennesker i de lande, der er ramt, kender ikke problemet og mange i de lande, der kan hjælpe, kender ikke til problemet.

Det er et stort problem – med jord, der er forurenede, vand der bliver ødelagt. Nogen steder er det allerede sket, andre steder vil det snart ske. Andre steder igen kan vi forhindre det i at ske, hvis vi gør noget. Risikoen for at fødevarer bliver ødelagt er stor. Men det er også en økonomisk risiko.

Ved I hvad der sker, hvis et land i Europa bliver udsat for en fødevarer-skandale? Eksporten vil stoppe. Der vil blive retslige efterspil, og selv længe efter vil der være konsekvenser for markedet. Så derfor er vi – ud fra rationelle økonomiske betragtninger – nødt til at gøre noget ved disse problemer. Hvis man skal gøre noget ved problemet, er man nødt til at kende omfanget. Så det første er nationale handleplaner.

Hvis vi skal være ærlige, så er der ikke fokus og opmærksomhed nok på problemet. Ikke engang i de lande, der er ramt. Så fra EU skal vi dels komme med penge, men også med politisk pres på de nationale myndigheder i de berørte lande. Det

er meget vigtigt, at de involverede lande laver deres egne handleplaner og strategier. Derfor skal landene selv etablere systemer, der kan løse problemet. Med støtte fra os i Vesteuropa. For det første mener jeg, at risikoen ved at transportere affaldet rundt er meget stor. For det andet er udgifterne nok for store for de berørte lande, og endelig er det ikke populært for en politiker at sige ja til, at giftigt affald bliver transporteret til ens eget land for at blive destrueret. Det skaber stor modstand. Vi skal give dem økonomisk og teknisk støtte, så problemerne bliver løst lokalt. For vi skal undgå disse farlige transporter”.

Kevin Helps, chef for FAOs pesticid-afdeling, sagde i Kijev: ”Det er en tikkende bombe. Vi anslår at der globalt er 500.000 tons. Hovedparten af disse kemikalier bliver opbevaret i underjordiske lagre. Det var praksis den gang, også i Vesteuropa. Nu ved vi, at det giver problemer.

Vi bliver bedt om at producere mere føde på mindre og mindre jord. Det er konsekvensen af de forældede pesticider og farlige depoter fra produktionsanlæg. I 2050 skal vi producere mad nok til ni milliarder. Men kontamineringen gør, at de dyrkbare arealer bliver mindre og mindre. Det er det problem, vi arbejder med i FAO. Vi arbejder for en bæredygtig intensivering af fødevarerproduktionen. Ingen siger, lad

være med at bruge pesticider. Vi er nødt til at bruge pesticider, men det skal ske, så det ikke skader”.

Den fremtrædende danske ekspert, Finn Bro-Rasmussen, professor emeritus, sagde om transport af de farlige kemikalier: ”Hvad er risikoen for, at det kommer ud for et uheld? Det er man ikke forberedt på. At det så er en tikkende bombe, der rent faktisk er gået af, er man ikke forberedt på. Her taler vi om det HCB, der kom her fra Ukraine.

Jeg mener bestemt, at menneskeheden er truet af de her kemikalier. Det er lige så stort som klimaforandringerne. Hvis en forurening er ude i Østersøen, så tager det 50 år at få den halveret. Efter 100 år vil der være en fjerdedel tilbage. Hvis man brænder dem og brænder dem for hurtigt, så får man dem gendannet i skorstenen sammen med dioxin. Så skal transporten kontrolleres og forbrændingen skal kontrolleres, så vi ikke genskaber HCB'en i skorstenen.

Jeg tvivler på, at det der ligger i Gdansk, er i stand til at forbrænde det kontrolleret. Jeg tror ikke på, at man kan forbrænde HCB så hurtigt, som de gør i Gdansk uden at gendanne HCB”.

Morten Hansen er journalist og cand. comm. Han deltog i HCH Forum i Kijev i oktober. Han har fulgt udviklingen med de forældede pesticider i en årrække.

Afrikas hjerte

Erik André Andersen

En anbefalelsesværdig bog, der fører læseren gennem alle de historiske perioder fra etableringen af Congo Fristaten som Kong Leopold II's personlige ejendom og frem til i dag

David van Reybrouck: **Congo. Historien om Afrikas hjerte.** *Tidernes Skifter, København 2013*

Bogen handler om Congos historie, helt tilbage fra før Henry Morton Stanley som den første europæer i 1870'erne trængte ind i det centrale Congo og gennemsejlede hele Congo-floden fra øst til vest, og op til nutiden. Det er en ualmindelig velskrevet fortælling, og forfatteren bygger i høj grad sin fortælling på samtaler med congolesere, som har været vidner til landets dramatiske historie.

At forfatteren således flytter fokus fra de skriftlige kilder og statistikker (ikke sådan, at de er udeladt, men de holdes mere i baggrunden) til levende menneskers beretninger, giver bogen et levende og virkelighedsnært præg, og hele bogen er karakteriseret ved en lethed og elegance formidlet af forfatterens

rolige og nysgerrige fortælleform.

Et af bogens store scoop er mødet og samtalerne med den ældgamle Etienne Nkasi. "Jeg er født i 1882", siger Nkasi, hvilket forfatteren af gode grunde stiller sig skeptisk over for: "1882? Tja, så taler vi altså om Stanleys tid, om oprettelsen af Congo Fristaten, om det første missionsarbejde. Det er før Berlin-konferencen, det berømte møde i 1885, hvor de europæiske stater afgjorde Afrikas fremtid. Stod jeg virkelig over for et menneske, som ikke alene huskede kolonitiden, men oven i købet stammede fra den førkoloniale periode?" (s. 17)

Forfatteren spørger Nkasi direkte, om han har kendt Stanley, og tilføjer til læseren: "Jeg havde aldrig forestillet mig, at jeg nogensinde skulle få lejlighed til at stille nogen det spørgsmål i fuld alvor." (s. 18) Man forstår hans forbløffelse. Om Nkasi virkelig var så gammel, vides ikke

med sikkerhed, men for forfatteren forekommer det sandsynligt, idet Nkasi giver øjenvidnebeskrivelser af ting og begivenheder, hvilket han ikke kunne have gjort, hvis han ikke selv havde oplevet det. Nkasi er nok den mest utrolige samtalepartner, som forfatteren har haft under sine 10 rejser gennem syv år siden 2003 til Congo, men der er mange andre spændende personer og personlige beretninger undervejs i bogen, og det har uden tvivl været medvirkende til, at bogen er blevet belønnet med mere end en halv snes priser.

En anden spændende ting, som forfatteren tager op, er musikens store betydning både for folks velvære og fornøjelse og for det politiske liv, idet berømte og populære popsangere søges inddraget til støtte for de politiske partier og har stor betydning på dette område.

At Congo har haft en dramatisk og på mange måder grusom historie, er velkendt. Historien genfortælles her på en måde, hvor forfatteren uden at udelade noget væsentligt (han bygger på et omfattende skriftligt kildemateriale) bevarer en distance til stoffet og begivenhederne.

Om Kong Leopold II's private herredømme over Congo i årene 1885-1908 skriver forfatteren: "Debatten om Congo Fristaten har allerede i 10 år været domineret af Adam Hochschilds bog: *Kong Leopolds Arv* [udkommet på dansk på Lindhardt og Ringhof i 2002, eaa].

Dens fortjeneste var at oplyse et stort publikum om misforholdene i Congo og desuden gøre akademisk kundskab tilgængelig og spændende. Desværre var den snarere drevet af et talent for indignation end for nuance..." (s. 555).

Historiske perioder

I bogen føres læseren gennem alle de historiske perioder fra etableringen af Congo Fristaten som Kong Leopold II's personlige ejendom til overgangen til kolonistyre som Belgisk Congo og videre til selvstændigheden i 1960, som Congo var helt og aldeles uforberedt på (i hele Congo var der kun 16 universitetsuddannede afrikanere).

Dernæst de dramatiske år med problemer omkring Katangas løsrivelse og potentiel stormagtskonflikt samt mordet på den første demokratisk valgte præsident Patrice Lumumba i januar 1961, hvortil kom FN's generalsekretær Dag Hammarskjølds død ved et mystisk flystyrt i september 1961, som sandsynligvis skyldtes nedskydning. I 1965 tog Joseph Désiré Mobuto magten ved et kup og etablerede et korrump og nepotistisk diktatur, som varede, indtil han i 1997 blev afsat af lederen af en mangeårig oprørsbevægelse Laurent Kabila, som etablerede et lignende diktatur som sin forgænger.

Efter at Kabila blev myrdet i 2001, blev han afløst af sin søn Joseph Ka-

LITTERATUR

bila, som dernæst i 2006 opnåede at blive valgt til præsident ved et demokratisk valg. Samlet set er Congo en fejlslagen stat med krig om værdifulde naturressourcer (især diamanter), børnesoldater og massevoldtægter som karakteristiske træk, og forfatteren lægger ikke skjul på sin opfattelse af nabostaterne Rwanda og Uganda som de store skurke i den forbindelse. For mange congolesere forekommer det tidligere kolonistyre under belgisk herredømme at være et meget mindre onde.

Alligevel slutter bogen nærmest i

en optimistisk tone. Sidste kapitel beskriver de nye forbindelser med Kina, hvor congolesere flyver til Kina, køber billigt ind, tager hjem og sælger varerne. Det personlige initiativ, iværksætterånden, it og mobilteknologi, den forbløffende optimisme og musikken kan være de byggesten, som kan tegne fremtiden for Congo.

Kan stærkt anbefales.

*Erik André Andersen, Seniorforsker,
Institut for Menneskerettigheder.*

Bognoter

Bacevic, Andrew J.: **The New American Militarism: How Americans Are Seduced by War.** *Opdateret version.* Oxford University Press 2013, 304 s., ISBN: 978-0199931767.

Provokerende bog, hvor forfatteren advarer imod en farlig dobbeltsidet besættelse, som har grebet amerikanere, liberale som konservative. Det er et sammenkog af militarisme og utopisk ideologi, at et militær uden lige kan kombineres med en blind tro på universaliteten af amerikanske værdier. Bacevic advarer om, at en sådan tænkemåde inviterer til endeløse krige og en stadig mere omfattende militarisering af det amerikanske samfund. Han er selv uddannet ved militærakademiet West Point, Vietnamveteran og konservativ katolik og menes derfor at have indflydelse langt ind i konservative rækker. Hans konklusion er klar: USA er ikke kun ved at blive en militariseret stat, men et militariseret samfund.

Baker, Peter: **Days of Fire. Bush and Cheney in the White House.** *Random House 2013, 800 s.,* ISBN: 9780385525183.

Baker beskriver i detaljer forholdet imellem George W. Bush og vicepræsident Dick Cheney under Bushs præsidentskab. Hvordan Bush forvaltede sin 'Frihedsdagsorden' og dens indflydelse rundt i verden,

samt hvilken lære Obama-administrationen har draget af det. Baker beskriver forskellene på, hvordan de to administrationer har forvaltet fremme af demokrati og menneskerettigheder.

Becker, Uwe (red.): **The BRICs and Emerging Economies in Comparative Perspective: Political Economy, Liberalisation and Institutional Change.** *Routledge 2013, 240 s.,* ISBN: 9780415843508.

I de seneste 10-20 år er den globale politiske økonomi ændret dramatisk med opstigningen af økonomierne i Brasilien, Rusland, Indien og Kina, BRIK-landene som store spillere og konkurrenter til de udviklede vestlige og østasiatiske økonomier. Bogen er en komparativ analyse af de institutionelle ændringer i BRIK og undersøger organisationens institutionelle udvikling, vigtigste kontinuiteter samt ændringer og forskelle. Den ser også på det sidst tilkomne medlem Sydafrika samt på Tyrkiet. Bidragyderne leverer en systematisk sammenligning af statsøkonomi og forholdet mellem arbejde og kapital og undersøger, om de enkelte økonomier liberaliseres eller følger specifikke overgangsmønstre.

Broder, Henryk M.: **Die letzten Tage Europas. Wie wir eine gute idee versenken.** *Albrecht Knaus Verlag 2013,*

224 s., ISBN: 978-3813505672.

Det europæiske projekt har storhedsvanvid og er inkompetent, mener den polskfødte tyske provokatør Broder, der kræver EU sat på pause. Hans tidligere bog 'Glem Auschwitz' angreb en efter hans opfattelse "hyklerisk erindringskultur" i Tyskland. Denne bog er en samling essays, som retter bidende angreb på EU-bureaukraterne i Bruxelles. Broder erklærer sig som fan af europæisk mangfoldighed, men modstander af nivellering af kulturforskelle.

Camoy, Martin m.fl: **University Expansion in a Changing Global Economy: Triumph of the BRICs?** *Stanford University Press 2013, 404 s., ISBN-13: 978-0199652716.*

En analyse af højere uddannelser i verdens fire største vækstøkonomier, Brasilien, Rusland, Indien og Kina. Deres økonomiske fremtidsudsigter afhænger af, om de har succes med at skabe kvalitetsuddannelser og med at skabe arbejdsstyrker, der lever op til informationssamfund. Med en komparativ tilgang, tegner bogen et bredt billede af højere uddannelser i hvert af landene.

Carmody, Pdraig: **The Rise of BRICS in Africa: The Geopolitics of South-South Relations.** *ZED Books. 2013, 192 s., ISBN: 978-178032604.7*
For lidt mere end et årti siden blev Afrika omtalt som et 'tabt' eller 'håbløst' kontinent i medierne. Nu har det nogen af verdens hurtigst

voksende økonomier, langt hen ad vejen på grund af indflydelsen fra en gruppe store udviklingslande, BRIKS (Brasilien, Rusland, Indien, Kina og Sydafrika). Carmody afdækker, hvordan BRIKS' engagement med Afrika, både med individuelle lande og kollektivt, ofte virker modsætningsfyldt, da den både skaber nye uligheder og udviklingspotentialer. Bogen viser, hvordan BRIKS landenes engagement i Afrika påvirker deres internationale relationer, og hvordan opkomsten af disse økonomier er begyndt at ændre selve globaliseringens natur, som ikke længe er et rent vestligt ledet projekt.

Collins, David: **The BRIC States and Outward Foreign Direct Investment.** *Oxford University Press, 2013, 236 s.*
Bogen udforsker det relativt uudforskede fænomen udenlandsk direkte investeringer (FDI) fra de store vækstmarkeder med fokus på de fire BRIK-lande, Brasilien, Rusland, Indien og Kina. Desuden effekten på servicesektorer, primært telekommunikation, finanser og transport. Den ser på den internationale jura, der styrer FDI, for hver af BRIK-landene, herunder deres forhold til WTO og deres forpligtelser som medlemmer af IMF. Med udgangspunkt i reguleringen af disse landes forhold til FDI, nu både til og fra udviklingslande, foreslår forfatteren en multilateral investeringstraktat, der skal sikre liberalisering og beskyttelse af FDI i praksis.

Cooley, Alexander: **Great Games, Local Rule. The New Great Power Contest in Central Asia.** *Oxford University Press 2012, 230 s., ISBN: 9780199652716.*

Bogen analyserer det nye 'Store Spil' i Centralasien i de seneste 25 år. USA, et nyligt mere aggressivt Rusland og et energihungrende Kina konkurrerer om indflydelse i et af verdens mest uforudsigelige områder. Cooley påpeger, at de tidligere sovjetrepublikker i Centralasien er blevet medspillere i stedet for skakbrikker, som i 1800-tallet, hvor det 'Store Spil' stod mellem briterne og russerne. På grund af regionens enorme olie- og gasreserver og deres geostrategiske placering udsender regionens lande nu klare signaler om, at store magter som Kina, Rusland og USA må spille efter lokale leders regler for at få, hvad de ønsker. For ikke længe siden var de fem centralasiatiske lande, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan bedst kendt som lande med uendelige stepper og latterlige diktatorer. Det nye store spil har ændret det billede totalt.

Dahl, Holger: **Kina – engang for et øjeblik siden.** *People's Press 2013, 285 s., ISBN: 9788771372465.*

Der er udkommet hobevis af bøger om Kina i de seneste år, men denne bringer meget nyt. Forfatteren er arkitekt og grafisk designer og har beskæftiget sig med Kina siden starten af 1980'erne, hvor han var på et to-

årigt studieophold for at læse kinesisk kunsthistorie og sprog og rejste rundt i rigets hjørner. Han beskriver tiden, hvor markedsøkonomi var tabu og Kinas liv tungt og langsomt. Dahl forbinder datidens og nutidens kinesiske samfund gennem konkrete beskrivelser af steder, personer og fænomener. *Politiken* gav bogen det maksimale antal hjerter, og anmelder Flemming Ytzen skrev, at Dahls store fortjeneste er, at "sammenkæde iagttagelserne i analytiske falkeblæk".

Demick, Barbara: **I ly af mørket – nordkoreanske skæbner.** *Kristeligt Dagblads Forlag 2013, 320 s., ISBN: 9788774671305.*

Bogen tegner et portræt af de 23 mio. nordkoreaneres skæbne de sidste 40-50 år på baggrund af bl.a. forfatterens egne rejser i landet. Demick er Fjerneøsten korrespondent for *Los Angeles Times*. Hun fortæller landets historie igennem interview med seks mennesker, der alle har boet i den nordkoreanske by Chongjin. Nordkoreanernes skæbne 'er verdens glemte samvittighed', skriver bogens redaktør.

Eck, Diana L: **India: A Sacred Geography Paperback.** *Harmony, Reprint edition 2013, ISBN-13: 978-0385531924.*

Bogen er resultat af over et årtis arbejde af Harvard-forskeren Diana L. Eck med granskning af Indiens helligdomme. Den udforsker de hellige

steder rundt i landet og tager læseren med på en tur igennem historien bag disse steder, lige som den giver en basal introduktion til hinduismens religiøse ideer, og hvordan de har påvirket forståelse af Indien som nation op til i dag.

Friedland, Jeffrey: **All Roads Lead To China: An Investor Road Map to the World's Fastest Growing Economy.** *Broome Publishers 2013, 190 s., ISBN: 97809893764.0*

Mange i Vesten har ifølge forfatteren nægtet at indse, at der er en økonomisk krig i gang med tabere og vindere. Han ser krigen som allerede ovre med Kina som den store vinder og USA og Europa kørt stadig mere ud på sidelinjer. Friedland er overbevist om, at USA og eurozonen i midten af århundredet i bedste fald vil være andenrangs økonomier, og at investorer har alt at vinde fra Kinas økonomiske fremgang og meget at tabe, hvis de ignorerer den. Afkast af investeringer i Kina vil blive langt større end i USA og eurozonen. Friedland kalder Kina vores og kommende generationers vigtigste historie.

Gessen, Masha: **Words Will Break Cement: The Passion Of Pussy Riot.** *Riverhead Trade 2014, 320 s., ISBN: 9781594632198.*

21. februar 2012 gik fem unge kvinder ind i Frelserkatedralen i Moskva. I neonfarvet tøj, gamacher og balac-lavas (skihuer) sang de en 'punk-

bøn', hvor de bad Jomfru Maria om at fjerne Putin fra magten. De blev hurtigt bremset af kirkebetjente, og i ugerne efter blev tre af kvinderne arresteret og bragt for retten. To af dem endte i fangekolonier, fjernt fra hjembyen Moskva. Pussy Riots aktioner og især 'punkbønnen' fangede verdens opmærksomhed. Den prisvindende journalist Masha Gessen har fra starten af punkbandets virke haft tæt kontakt med medlemmerne af Pussy Riot, deres familier og samarbejdspartnere. På den baggrund rekonstruerer hun de fascinerende personlige rejser, som omskabte en gruppe unge kvinder til kunstnere med en fælles vision og gav dem modet til at udtrykke den på fantasifuld og uforglemmelig måde.

Hornstra, Rob og Arnold van Bruggen (fotograf og forfatter): **The Sochi Project: An Atlas of War and Tourism in the Caucasus.** *Apertura 2013, 412 s., ISBN: 978-159711.2.* Fotobogen dokumenterer den 'surrealistiske' udvikling af den russiske OL-by Sotji i de sidste seks år. Fotografen Hornstra og forfatteren van Bruggen har i den periode besøgt Sotji adskillige gange for at beskrive forberedelserne til OL, indtil de blev erklæret uønskede i Rusland. De beskriver valget af Sotji som værtsby for Vinter OL som 'mærkværdig' i betragtning af, hvor uforberedt stedet var, da det blev valgt til værtsby. Om Sotji i 2009 skriver van Bruggen: "Lufthavnen ligner en bus-

holdeplads af en slags, som er mere almindelige i fjerne kroge af det tidligere Sovjetunionen end på en international rejsedestination. En smal vej klamrer sig til den endeløse kyst mod nordvest. En anden klatrer op i bjergene og er så lumsk og snirklet, at den kræver utallige døds-ofre hvert år. Sotji er en kystby uden fragtgodshavn. Alle varer transporteres ad denne eneste, travle kystvej, der ikke er skabt til stor trafik. Resultatet er daglige trafikpropper. Til OL må al infrastruktur og alle faciliteter bygges fra grunden”.

Kapur, Akash: *India Becoming: A Portrait of Life in Modern India.*

Riverhead Trade; Reprint edition 2013, 336 s., ISBN: 978-1594486531.

Bogen viser, hvordan den gamle orden på landet i de sydindiske landsbyer bryder sammen og bliver en mere ustabil verden, hvor den gamle tryghed erstattes af forvirring og utryghed. “Akash Kapur bor i og skriver ud af et Indien, som få skribenter er trængt ind i. Nysgerrighed, skeptisk over for almindelig visdom og intellektuelt ressourcerig er Kapur en af de mest troværdige iagttagere af det nye Indien”, hedder det i en anmeldelse af Pankaj Mishra, forfatter til bogen *Temptations of the West: How to Be Modern in India, Pakistan, Tibet, and Beyond*. Kapur har tidligere skrevet den faste klumme ‘Letter from India’ i *International Herald Tribune*. Han har også skrevet i *The Atlantic*, *The Economist*, *The New*

Yorker og *The New York Times Book Review*.

Khader, Naser: *Bekendelser fra en kulturkristen muslim.* *Kristeligt Dagblads Forlag 2013, 216 s., ISBN: 9788774671220.*

Den tidligere politiker søger med denne bog at sætte en form for reformation af islam i gang ved at sammenligne kristendommen og islam og søge at indkredse, hvad de to religioner kan lære af hinanden. Khader voksede op i en meget religiøs familie. Som ung indvandrer til Danmark var han ateist, men nærmede sig religionen, dog ikke islam men kristendommen, og han tog en master i teologi fra Københavns Universitet. Men hans tætte tilknytning til islam betød, at han holdt ved som muslim. Han konkluderer i bogen, at der findes et potentiale til at ændre islam til det bedre, hvor der er plads til tvivl, og hvor lovreligionen afløses af en ny form for islam, hvor indre krav sættes over ydre.

Mak, Geert: *USA – En rejse.* *Tiderne Skifter 2013, 485 s., ISBN: 9788779735682.*

Den hollandske historiker og stjernejournalist krydser som John Steinbeck 50 år tidligere på tværs af USA og finder landskaber, der ikke ligner den amerikanske drøm. Forfatteren starter rejsen i Steinbecks hjem og følger i forfatterens spor. Undervejs møder historikeren bag mestervær-

ket 'Europa – en rejse gennem det 20. århundrede' de mest forskellige amerikanere samt deres og landets historie. Bogen er Maks jagt på den store amerikanske drøms rødder, hvor han beskriver de myter og den selvforståelse, som udgør det amerikanske landskab.

Sarrot, Jean Christophe, Bruno Tardieu og Marie-France Zimmer: **En finir avec les idées fausses sur les pauvres et la pauvreté.** *Editions de l'Atelier, Editions Quart Monde 2013, 192 s.*

Bogens forfattere gør op med falske forestillinger om fattigdom og fattige. I Frankrig hænger fordommene sammen med opbygningen af landets velfærdssystem, og hvordan de fattige formodes at udnytte det. Det er en udbredt opfattelse, at de fattige bare driver den af og lader andre pukle, mens de modtager kontanthjælp. Og at indvandrerfamilier bare får mange børn for at udnytte systemet, hvor der ydes mere og mere for hvert barn, man får. Forfatterne punkterer fordommene en for en på baggrund af egen forskning og ved blandt andet at påpege, at faste udgifter så langt overgår kontanthjælpen, og at der er mange reelt uarbejdsdygtige i gruppen af kontanthjælpsmodtagere.

Sharma, Ruchir: **Breakout Nations: In Pursuit of the Next Economic Miracles.** *W.W. Norton 2013, 336 s., ISBN: 9780393345407.*

Forfatteren slår fast, at hvis vi skal udpege fremtidens økonomiske stjernesamfund, må vi huske, at vedvarende økonomisk succes er et sjældent fænomen. Efter en årrække med vækst er de mest fremhævede vækstøkonomier, Brasilien, Rusland, Indien og Kina, ved at afmattes. Bogen af en skribent og investor er blevet en bestseller med dens detaljerede demografiske, politiske og økonomiske analyser efter omfattende rejser i lande med mulighed for at bryde ud af de gængse mønstre eller bryde sammen.

Schneider, Nathan: **Thank You, Anarchy: Notes from the Occupy Apocalypse.** *University of California Press 2013, 216 s., ISBN: 978-0520276802.* Occupy-bevægelsen er i det store og hele gået i sig selv, men med denne bog vil forfatteren fastholde erindringer om bevægelsen. Schneider var den første reporter, der dækkede planlægningsmøderne, der førte til Occupy Wall Street Bevægelsen (OWS), for *Harper's Magazine*, *the Nation* og *New York Times*. Han sagde ved udgivelsen af bogen for nylig: "Occupy har været både en forbløffende succes og en skuffende fallit. Det lykkedes at skærpe en generations politiske fantasi, men skabte i den proces forventninger, der aldrig kunne indfries på kort tid. Nu er resterne af bevægelsen spredt for alle vinde og frustreret, selv om mange er fortsat i kampen imod global opvarmning, udbygning af arbejdere,

diskriminerende politioptræden og mere". Schneider vil med bogen understrege vigtigheden af at huske erfaringerne fra Occupy og andre græsrodsbevægelser, fordi de ellers vil blive ofre for vanen med at glemme, der plager amerikansk kultur, når det gælder dens radikale fortid.

Shevtsova, Lilia og David J. Kramer: **Crisis: Russia and the West in the Time of Troubles.** *Carnegie Moscow Center 2013. 159 s., ISBN 9785905046216.*

En samling af polemiske artikler af de to forfattere i 2011-2013 i internationale og russiske publikationer. Shevtsova er analytiker ved tænketanken Carnegie i Moskva, og Kramer er præsident for Freedom House. Artiklerne beskriver Ruslands nuværende udvikling, dets relationer til Vesten, vestlig tænkning om russisk civilisation, moderne autoritært system og dets inkarnationer i Rusland og Kina og brugen af udenrigspolitik til at bevare autoritære regimer. Et bredere og mere dramatisk tema præsenteres: krise, som den fremtræder i et stivnet politisk og socialt system og et system med stærkt behov for fornyelse.

Sifton, Elisabeth og Fritz Stern: **No Ordinary Men: Dietrich Bonhoeffer and Hans von Dohnanyi, Resisters Against Hitler in Church and State.** *New York Review of Books 2013, 160 s., ISBN: 9781590176818.*

Under Hitlers Tredje Rige var det meget få tyskere, som vovede aktivt

at modsætte sig tyranniet, og endnu færre gjorde det for at beskytte retssystemet eller religion. Bogen fokuserer på to overordentlig modige mænd, præsten Dietrich Bonhoeffer og hans nære ven og svoger Hans von Dohnanyi samt dennes kone og Dietrichs søster, der var uundværlig for dem begge. Bonhoeffer satte sig fra starten op imod nazisternes forsøg på at underkue Tysklands protestantiske kirker, mens Dohnanyi, jurist i justitsministeriet og siden i Wehrmachts kontraspionage, hjalp ofre og gemte dokumentation om nazistiske forbrydelser som bevismateriale til efter regimets fald. Styrken i deres fælles engagement varede ved, selv efter at de blev arresteret i april 1943 og indtil de efter store lidelser blev henrettet efter en ekspresordre fra Hitler i april 1945, kort før det Tredje Riges kollaps.

Sønnichsen, Ole: **Rejsen til Amerika. Drømmen om et nyt liv.** *Gyldendal 2013.*

Det er den store fortælling om de omkring 300.000 danskere, der udvandrede til Amerika i årene 1850-1920. Om det ufatteligt hårde slid for at skabe sig et bedre liv på den anden side af Atlanten, om de store forventninger, som for mange viste sig at være falske, men for andre blev opfyldelsen af den amerikanske drøm.

Taylor, James: **Your Country Needs YOU. The Secret History of the**

Propaganda Poster. *Scaraband 2013, 160 s., ISBN: 9781887354974.*

Den rigt illustrerede bog med over 100 farvereproduktioner af plakater viser, hvilken vital rolle mobiliseringsplakater spillede i begyndelsen af Første Verdenskrig. Mange af datidens plakaters simple budskaber er brugt op til i dag. De dengang 12 mio. plakater fra den britiske rekrutteringskomite spillede på patriotisme, stolthed, ære og pligt. Disse 'våben til masseovertalelse' pegede på målet og spillede på følelser, ofte ved at udnytte skyldfølelse og frygt. Plakaterne blev opgivet, efterhånden som soldater vendte hjem og kunne fortælle om virkeligheden på slagmarken, påviser Taylor.

Toye, Richard: **The Roar of the Lion. The Untold Story of Churchill's World War II speeches.** *Oxford University Press 2013, 336 s., ISBN: 978-0199642526.*

Winston Churchills krigstaler er ofte fremhævet for at holde det britiske folks kampgejst oppe og inspirere nationen til at kæmpe videre gennem dens 'finest hour'. Toye argumenterer imidlertid for, at talernes effekt på samtiden var langt mere blandet. Mange briter havde simpelthen ikke overskud eller lyst til at tage sig af det, som de opfattede

som poseren og retorik fra en gammel-dags aristokrat. Hans 'blood, toil, tears and sweat'-tale i maj 1940 skræmte og gjorde lige så mange mennesker deprimerede, som den inspirerede. Hans 'Singapores fald' tale i februar 1942 blev negativt modtaget af mindst en tredjedel af befolkningen.

Trade Law Centre (tralac) and the National Agricultural Marketing Council (NAMC): **BRICS – South Africa's way ahead?** *Antologi, Featured Publications 2013.*

Sydafrikas indtræden i BRIKS i 2011 åbnede vejen for, at Afrika blev sat på organisationens dagsorden. Det var Kina som motiverede optagelsen af Sydafrika med Ruslands støtte efter megen diskussion, om landet var parat til at blive del af klubben. Diskussionen gjaldt blandt andet, om Sydafrika kunne leve op til de andre økonomier, når det gjaldt befolkning, handel og vækstrater. En organisation som BRIKS har kun værdi for Sydafrika, hvis dets strategiske udviklingsinteresser som fx inden for landbrug ville komme på samarbejdets dagsorden. Sydafrika har især store udfordringer, når det gælder markedsadgang for landbrugsvarer i BRIK-landene.

Artikler og anmeldelser i 2013

- Alfoneh, Ali *Forholdet Iran-USA er gidsel for magtkamp i Teheran* **3** 87
- Amuzegar, Jahangir *Iran: Den nye præsidents mange udfordringer* **2** 45
- Anderlini, Jamil *Beijing bag kulisserne* **3** 49
- Andersen, Erik André *Afrikas hjerte* **3** 108
- Baumann, Tage *Mali og indflydelseskontoen* **1** 40
- Bjøl, Erling & Denise Séheux *Francois Hollandes afrikanske eventyr* **1** 27
- Brückner, Peter *Danmarks udenrigspolitiske udfordringer* **1** 46
- Christensen, Steen Fryba *Brasiliens overraskende protestbølge* **2** 78
- Crone, Manni *De militante grupper truer fortsat i Mali* **1** 7
- Floryan, Jan Jakob *Putins vaklende trone* **1** 93
- Glenthøj, Rasmus *Pa afgrundens rand* **1** 106
- Gaarden, Hugo *Kina er kommet på niveau med USA* **1** 78
- Hansen, Morten *Den tikkende miljøbombe i øst* **3** 98
- Holm, Ulla *Hvorfor Frankrig gik ind i Mali?* **1** 16
- Jensen, Kim Rathcke *Kinas økonomiske model ved vejs ende* **3** 44
- Libak, Anna *Noter i marginen: Tilbage til rødderne* **2** 4
- Madsen, Jens-Peter Fage *Kinas nye tobarns-politik* **3** 60
- Marcussen, Martin *En blød supermagt* **1** 54
- Mozaffari, Mehdi *Ideologi styrer Irans udenrigspolitik* **2** 53
- Nielsen, Svend Roed *Brasilianske selvmål bremser væksten* **3** 17
- Pedersen, Klaus Carsten *BRIKS in memoriam* **3** 4
- Pundak, Ron *Tyve år efter Oslo* **3** 76
- Rasmussen, Kjeld & Ole Wæver *Klimaændring, ørkendannelse og konflikt i Sahel* **2** 67
- Rojan Bagger, Pola *Erdogans nabokrig er kurdernes held* **2** 20
- Skak, Mette *BRIKS – den nye stormagtskoncert* **3** 6
- Sperling, Vibeke *Iran: Et regime i vildrede går til valg* **1** 70
- Sperling, Vibeke *Noter i marginen: Briterne vil blive, men ...* **1** 4
- Sperling, Vibeke *Rusland har mest på spil i BRIKS* **3** 25
- Svane, Freddy *Indien efter 2014* **3** 37
- Sørensen, Martin Selsøe *Den største trussel mod Erdogan er ham selv* **2** 6
- Sørensen, Martin Selsøe *Syrere tester EU's solidaritet* **3** 93
- Tolstrup, Jakob *Kampen for indflydelse i 'det nye Østeuropa'* **2** 92
- Tunberger, Johan *Svensk forsvar på kurs mod kollaps* **1** 62
- Ulriksen, Marianne S. *Sydafrika i BRIKS: Den lille efternøler* **3** 69
- Vela, Justin *Ser Erdogan sig selv i Morsi?* **2** 17
- Verdenshavet og Frederiksholms Kanal: *Da verden blev rundtossed* **2** 2
- Verdenshavet og Holmens Kanal:

Uforsvarligt **1** 2

Wallerstein, Immanuel *Egypten: Når hære har magten* **2** 64

Wivel, Peter *Tyskland: De nedskruede forventningers tid* **2** 35

Yasmin, Lailufar *Modernitet og sekularisme i krise* **2** 29

Anmeldte bøger i 2013

Albats, Yevgenia. *State Within a State. The KGB and Its Hold on Russia – Past, Present and Future* **2** 98

Bjørn, Erling *I min tid. Artikler og tilbageblik 1938-2011* **1** 120

National Intelligence Council *Global Trends 2030: Alternative Worlds* **1** 114

van Reybrouck, David *Congo. Historien og Afrikas hjerte* **3** 108

Taylor, Brian D. *State Building in Putin's Russia. Policing and Coercion after Communism* **2** 98

Det Udenrigspolitiske Selskab

er en almennyttig, uafhængig forening, grundlagt i oktober 1946. Selskabets formål er at fremme kendskabet til og interessen for udenrigspolitiske spørgsmål. Selskabet tager ikke stilling til noget politisk problem. Kun redaktion og forfattere

hæfter for de i Selskabets publikationer offentliggjorte meninger. Som medlem kan optages enhver, hvis medlemskab skønnes gavnligt for Selskabets formål. Institutioner og virksomheder kan optages som kollektive medlemmer.

Selskabets protektor

Hans Kongelige Højhed
Kronprins Frederik

Selskabets æresmedlem

Uffe Ellemann-Jensen

Selskabets bestyrelse

Merete Ahnfeldt-Møllerup,
arkitekt, p.hd.
Victoria Bernstorff, *B.A.*
Ingelise Bogason, *cand.mag.*
Michael Ehrenreich,
Selskabets direktør
Uffe Ellemann-Jensen,
tidl. minister
Peter Foss, *formand Foss A/S, civ.ing.*
Lykke Friis, *MF, Selskabets formand*
Troels Frøling, *generalsekretær*

Kjeld Hillingsø, *generalløjtnant*

Zubair Butt Hussain, *cand.polit.*

Anne Knudsen, *chefredaktør, dr.phil.*

Suzanne B. D. Lassen

Steen Langebæk, *landsretssagfører*

Anna Libak, *journalist*

Mogens Lykketoft, *MF,*

Folketingets formand

Samuel Magid, *cand.jur.*

Siegfried Matlok, *chefredaktør*

Ida Nicolaisen, *seniorforsker*

Klaus Carsten Pedersen, *cand.polit.*

Herbert Pundik, *journalist*

Mikkel Vedby Rasmussen, *professor*

Steen Riisgaard,

bestyrelsesformand COWI

Vibeke Sperling, *journalist*

Niels Thygesen, *professor, dr.polit.*

udenrigs

68. årgang

Grundlagt af Erik Seidenfaden og Steen Gudme

Udkommer april, august og december

Redaktionen af dette nummer sluttet 10.03.2014

Abonnementspris 250 kr., institutioner 400 kr.

Dette nummer udgives med støtte fra Tuborgfondet

Udgiver

Det Udenrigspolitiske Selskab

Amaliegade 40 A, DK-1256 København K

Telefon 3314 8886, fax 3314 8520

E-mail udenrigs@udenrigs.dk

www.udenrigs.dk

Redaktion

Vibeke Sperling (ansvarshavende)

Brita Vibeke Andersen

Redaktionskomité

Ib Faurby

Nanna Hvidt

Anna Libak

Mette Skak

Anna von Sperling

Martin Selsøe Sørensen

Frede Vestergaard

Uffe Østergård

Direktion

Michael Ehrenreich

Sekretariat

Palle Gregers Jensen

Produktion

Skagen Bogtrykkeri og Rounborgs grafiske hus

Omslagsill.: Per Marquard Otzen

ISSN 1395-3818